

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 71 • 24. april
Sesjonen 2024–2025

Møte torsdag den 24. april 2025 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr.71):

1. Stortingets vedtak til lov om endringer i sivilbeskyttelsesloven (sivil arbeidskraftberedskap) (Lovvedtak 46 (2024–2025), jf. Innst. 199 L (2024–2025) og Prop. 11 L (2024–2025))
2. Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2025 under Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet (økt militær støtte til Ukraina) (Innst. 227 S (2024–2025), jf. Prop. 107 S (2024–2025))
3. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland, Ola Elvestuen og Alfred Jens Bjørlo om at Norge skal ta en europeisk lederrolle for Ukraina (Innst. 234 S (2024–2025), jf. Dokument 8:84 S (2024–2025))
4. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom Parat/YS og NHO Luftfart/NHO i forbindelse med tariffrevisjonen 2025 av Overenskomst for redningsmenn i Bristow Norway (Innst. 233 L (2024–2025), jf. Prop. 65 L (2024–2025))
5. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen Om seksuell trakassering (Innst. 223 S (2024–2025), jf. Meld. St. 7 (2024–2025))
6. Redegjørelse av kultur- og likestillingsministeren om status i arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i alle sektorer
7. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal, Hans Andreas Limi og Roy Steffensen om å splitte opp og selge NRK (Innst. 169 S (2024–2025), jf. Dokument 8:42 S (2024–2025))
8. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie, Freddy André Øvstegård, Grete Wold og Mona Fagerås om en uavhengig evaluering av jernbanereformen (Innst. 212 S (2024–2025), jf. Dokument 8:48 S (2024–2025))
9. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánsson og Sofie Marhaug om en statlig redningspakke for Ryfast

(Innst. 201 S (2024–2025), jf. Dokument 8:68 S (2024–2025))

10. Innstilling fra næringskomiteen om Noregs fiskeriavtaler for 2025 og fisket etter avtalane i 2023 og 2024 (Innst. 219 S (2024–2025), jf. Meld. St. 12 (2024–2025))
11. Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til ratifikasjon av protokoll av 24. juni 2024 om endring av frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Chile (Innst. 218 S (2024–2025), jf. Prop. 50 S (2024–2025))
12. Interpellasjon fra representanten Trygve Slagsvold Vedum til næringsministeren:
«Statkraft er vårt felles kraftselskap. Selskapet forvalter store verdier på vegne av fellesskapet. Det er viktig med solid kostnadskontroll i et selskap som tjener milliarder hvert år ved å høste grunnrenta fra vannkrafta. Med tilgang til så store verdier er det ekstra viktig å vise tilbakeholdenhet. Eksempler på overdådig pengebruk i Statkraft svekker tilliten. Antall ansatte har doblet seg de siste seks årene, tradere har fått enorme bonuser, og over 50 direktører har flere hundre tusen kroner i billønn, uten krav om å bruke pengene på bil. Senterpartiet mener hovedformålet til Statkraft skal være å bygge ut vannkraft i Norge for å sikre lave og stabile strømpriser. Vil statsråden ta mer politisk kontroll over ressursbruken og ulike avlønningsordninger i Statkraft og sørge for at Statkraft igjen jobber for lave og stabile strømpriser i Norge, ikke bare høyest mulig avkastning?»
13. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Per A. Utsi*

Presidenten [10:00:14]: Ærede medrepresentanter!

Den 13. september 2024 døde tidligere stortingsrepresentant Per A. Utsi fra Tana, Sør-Varanger, 85 år gammel. Han representerte Arbeiderpartiet og Finnmark i tre perioder – som fast møtende fra 1973 til 1977, deretter som direkte innvalgt fra 1977 til 1985. I løpet av denne tiden var han medlem og nestformann i forsvarskomiteen og medlem av energi- og industrikomiteen.

Per A. Utsi vokste opp i Tana, i en reindriftsfamilie som også drev med jordbruk. Han fattet tidlig interesse for samfunn og politikk og gikk aktivt inn i AUF. Som 24-åring ble han lokalredaktør for avisen Finnmarken sitt kontor i Vardø og deretter LOs distriktssekretær i Kirkenes.

I Arbeiderpartiets stortingsgruppe markerte han seg som saklig, ryddig og kompetent. Etter kort tid fikk han tillit som partiets fremste forsvarspolitiker på Stortinget og hadde vervet som nestformann i forsvarskomiteen i nærmere sju år.

Utsi var like fullt en utpreget allmennpolitiker, som partimedlemmer og velgere i hjemfylket følte de kunne kontakte om stort og smått.

Ved starten av sin tredje periode insisterte han på å bli flyttet over til energi- og industrikomiteen. Kampen for fortsatt gruvedrift og arbeidsplasser ved A/S Sydvaranger i Kirkenes var en del av motivasjonen for dette.

Hans selverklærte hjertesak var Finnmarks industri- og næringsutvikling i bred forstand. Han ville gjennom sin posisjon bidra til trygg kraftforsyning og økt videreforedling i fiskeriene og gi fylkets næringsliv flere bein å stå på. Som sosialdemokrat var han samtidig klar på at tillit til markedskreftene ikke var nok for et fylke som hans og for andre tilsvarende distrikter.

Med sin samiske bakgrunn tok Utsi også del i ordskiftet om samepolitikken. Hans linje var det han kalte «ikke særrettigheter, men likerett». Under en kulturdebatt på Stortinget i 1975 pekte han på Finnmark og deler av Nord-Norge ellers som et møtested der den norske, finske og samiske kulturen hadde øvd gjensidig påvirkning på hverandre. Han så dette som positivt og advarte mot en kulturpolitikk som kunne bidra til større isolasjon mellom gruppene.

Da Utsi forlot Stortinget i 1985, gikk han over i stillingen som Ombudsmann for Forsvaret og for sivile tjenestepliktige – et embete han innehadde i hele 16 år.

Det var en avholdt og høyt respektert politiker og embetsmann som gikk bort sist høst.

Vi lyser fred over Per A. Utsis minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten [10:03:50]: Det foreligger tre permisjonssøknader:

- fra Senterpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Siv *Mossleth* i tiden fra og med 28. april til og med 1. mai for å delta på reise til Dusjanbe, Tadsjikistan, i regi av OSSEs parlamentariske forsamling
 - fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe om velferdspermisjon for representanten Marian *Hussein* i dagene 29. og 30. april
 - fra Høyres stortingsgruppe om permisjon for representanten Ingjerd Schie *Schou* i tiden fra og med 28. til og med 30. april for å delta i Det europeiske folkeparti, EPP, sin kongress i Valencia, Spania
- Disse søknadene foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for henholdsvis Oslo og Østfold, Cato Brunvand *Ellingsen* og Fredrik *Holm*, foreligger søknader om fritak fra å møte i Stortinget under henholdsvis representantene Marian Husseins og Ingjerd Schie Schous permisjoner, av velferdsgrunner.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i Stortinget dagene 29. og 30. april:

For Nordland: Trine *Fagervik*

For Oslo: Stina *Hassel-Guribye*

For Østfold: Marianne Klever *Næss*

Valg av settepresidenter

Presidenten [10:05:00]: Presidenten vil foreslå at det velges fem settepresidenter for Stortingets møte tirsdag 29. april – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Sverre Myrli, Hadia Tajik, Stein Erik Lauvås, Heidi Greni og Roy Steffensen. – Andre forslag foreligger ikke, og Sverre Myrli, Hadia Tajik, Stein Erik Lauvås, Heidi Greni og Roy Steffensen anses enstemmig valgt som settepresidenter for Stortingets møte tirsdag 29. april.

Sak nr. 1 [10:05:31]

Stortingets vedtak til lov om endringer i sivilbeskyttelsesloven (sivil arbeidskraftberedskap) (Lovvedtak 46 (2024–2025), jf. Innst. 199 L (2024–2025) og Prop. 11 L (2024–2025))

Presidenten [10:05:50]: Representanten Sylvi Listhaug har bedt om ordet.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:05:55]: Mellom Stortingets behandling av Innst. 199 L for 2024–2025 og andre gangs lovbehandling i dag er det reist flere spørsmål i offentligheten om hvilke fullmakter Stortinget er i ferd med å gi regjeringen.

La meg understreke at vi definitivt er innforstått med og enig i at regjeringen må ha fullmakter dersom det blir krig eller rikets sikkerhet er truet, men vi tar på det største alvor de kritiske innvendingene som er kommet, og påstandene om at lovforslaget bl.a. gir regjeringen en fullmakt til å fravike Stortingets lover, også overfor sivilbefolkningen, når Stortinget er samlet, er en av disse.

Professor Benedikte Moltumyr Høgberg ved Universitetet i Oslo skriver i en kronikk publisert i Nettavisen 17. april at fullmaktene går lenger enn det vi noen gang har sett i Norge. Hun hevder at fullmaktene det leg-

ges opp til, kan være i strid med Grunnloven. Også flere andre jurister har vært svært kritiske til maktoverføringen det legges opp til.

I beredskapsloven av 1950 har regjeringen en slags stående Elverumsfullmakt. Der har regjeringen fullmakt bare dersom det er såkalt «fare ved opphold». Denne enkle formuleringen sikrer at regjeringen bare har fullmakt dersom Stortinget som lovgivende myndighet ikke kan samles fort nok. Fordi denne formuleringen ikke finnes i regjeringens forslag til sivilbeskyttelseslov, reises det nå flere spørsmål ved lovforslaget i offentligheten.

Det er reist spørsmål ved at det er regjeringen selv, og ikke Stortinget, som får myndighet til å beslutte når rikets sikkerhet er truet, også når Stortinget er samlet og kunne hatt mulighet til å overprøve regjeringen. Dette er noe helt nytt i forslag til norsk lov. Det er reist spørsmål ved hvorfor den nedre terskelen for å definere når rikets sikkerhet er truet, er diffus, og at det dermed er helt opp til regjeringens tolkning. Det er også reist spørsmål ved at regjeringens fullmakter vil vare så lenge regjeringen vil, og at Stortinget i praksis ikke vil ha mulighet til å oppheve dem. En eventuell framtidig statsminister uten demokratiske hensikter kan i så fall, satt på spissen, sette folkestyret ut av spill.

Dette er noen av de mange helt grunnleggende spørsmålene som nå stilles i offentligheten om en lov som ligger til andre gangs behandling i Stortinget.

Det kan ikke herske noen tvil om at Stortinget fortsatt må ha en rolle å spille, og det er Stortingets jobb å kontrollere regjeringen. Derfor må det ligge inne gode kontrollmekanismer som både sikrer regjeringen den helt nødvendige handlefriheten i krise og samtidig sørger for at Stortinget kan utøve sin kontroll så snart det blir mulig, også når det virkelig gjelder.

Fremskrittspartiets stortingsgruppe mener at flere av spørsmålene som er reist etter første gangs behandling av lovforslaget, må tas på alvor, og ser at det er behov for justeringer av loven. Vi kan ikke stemme for den slik den foreligger i innstillingen. Derfor vil Fremskrittspartiet be om at andre gangs lovbehandling av Innst. 199 L for 2024–2025 utsettes.

Jeg er glad for at det i løpet av gårsdagen, etter at Fremskrittspartiet tilkjennega offentlig at vi ønsker en utsettelse av andre gangs behandling, ble signalisert støtte fra et flertall av partiene for en slik framgangsmåte. Vi mener at Stortinget må ta seg tid til å få besvart relevante spørsmål og gjøre nødvendige endringer som ivaretar Stortingets rolle på en bedre måte enn den innstillingen som skulle blitt behandlet i dag.

Presidenten [10:09:54]: Da er det kommet utsettelsesforslag etter Stortingets forretningsorden § 41, og sli-

ke forslag skal tas opp til behandling straks og avgjøres av presidenten. Presidenten vil derfor åpne opp for en kort runde, med ett innlegg fra hvert parti, der man redegjør for partienes standpunkt til dette.

Hadia Tajik (A) [10:10:25]: Eit minimum for ein beredskapsheimel som skal stå seg i krise og krig, er at heimen og står seg godt i fredstid. Mange av motførestillingane som har kome på bordet, er godt kjende. Dei har kome til uttrykk og tidlegare i prosessen. Når Arbeidarpartiet likevel støttar ei utsetjing, er det fordi beredskapsheimlar av denne typen er avhengige av sterk legitimitet fordi dei potensielt kan vera svært inngripande.

Når nokon opplever at det har oppstått spørsmål som ikkje er svara ut, meiner me at det er betre å bruka meir tid på behandlinga av lova viss det kan bidra til å sikra eit breiare fleirtal. Arbeidarpartiet kjem difor til å støtta ei utsetjing av andre gongs behandling av sivilbeskyttelseslova.

Marit Arnstad (Sp) [10:11:31]: Senterpartiet støtter at denne saken nå blir utsatt. Vi er tilhengere av at det kan innføres en bestemmelse som gir hjemmel for arbeidsplikt i krigssituasjoner, men når det skapes uro om enkelte formuleringer i bestemmelsen, er det klokt å gå en runde til med det som skaper usikkerhet.

Denne typen hjemler berører forholdet til enkeltmennesker, og det berører forholdet mellom storting og regjering. For at denne typen bestemmelse skal ha legitimitet, er det viktig at det er et bredt og samlende flertall i Stortinget bak bestemmelsen. Dersom en utsettelse kan bidra til justeringer som igjen gir grunnlag for et bredt og samlende flertall, vil det være positivt.

Peter Frølich (H) [10:12:32]: Høyre støtter denne loven. Den vil gjøre Norge tryggere og sette oss i stand til å forsvare landet vårt dersom det kommer et ytre angrep. Samtidig vil den gjøre rettstilstanden mer forutsigbar for alle involverte. Det viktigste vi klart og tydelig må slå fast, er at den demokratiske og parlamentariske kontrollen fortsatt vil være helt krystallklar og urokkelig. Terskelen for å bruke denne loven er skyhøy. Det har også blitt sagt av justiskomiteen. Den innebærer altså ingen forskyvning av lovgivningsmakten, og Stortinget kan fortsatt tilbakekalle fullmakter, holde regjeringer til ansvar og eventuelt avsette dem.

Den 9. april 1940 laget Stortinget krisefullmakter i all hast. Det var på ingen måte optimalt. I etterkrigstiden var det et lappeteppes av ulike regler med krisebestemmelser, både uskrevne og skrevne. Det er ikke optimalt. Under koronapandemien var en av lærdommene at man bør lage kriselover i rolige tider, og det er det som er gjort i forbindelse med denne saken.

Noen har påstått at dette har vært et hastverksarbeid osv., men det har jo vært det motsatte. Dette er en lov denne regjeringen har jobbet med i mange år. Det har vært en grundig høringsrunde fra regjeringens side og en grundig proposisjon. Det har også vært en grundig høring i justiskomiteen. Alle partier i denne salen har hatt saken til behandling i sine grupper, og så har det vært en debatt i denne salen. Jeg tror ikke det er noe å si på selve behandlingen.

Høyre har også hatt en veldig grundig behandling av dette, hvor vi har tatt rettssikkerhet og sterke kontrollmekanismer særlig på alvor. Tunge juridiske fagmiljøer sier også rett ut at det ikke er fare for misbruk av denne loven, og at den er både nødvendig og en kraftig forbedring av det som er dagens situasjon.

Høyre har ingen ubesvarte spørsmål i denne saken, men når det har dukket opp uklarhet, og når noen partier er usikre på spørsmål og lur på hva de har stemt over – de har lest påstander på Facebook, i media eller andre steder – kan man selvfølgelig ta seg tid slik at disse partiene får avklart det de lur på, og slik at de får disse svarene. Når det handler om en lov som skal beskytte oss alle om krise eller krig rammer, kan vi ta oss den tiden. Det er viktig med en bred oppslutning om denne viktige loven.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:15:12]: Først og fremst er eg glad for at fleirtalet i salen har snudd, og at ein er villig til å sjå på denne loven på nytt. Det pandemien viste oss – dei av oss her i salen som var med på det – var at det ikkje er noko hinder for gode og raske avgjerder at ein har eit levande demokrati, og at Stortinget er involvert. Den gongen føreslo også regjeringa ein lov som ville ha gitt regjeringa ganske omfattande fullmakter til å setje Stortinget til side og innføre lovar på eigen kjø, noko som blei stoppa av Stortinget. Ettertida viste at det ikkje var nødvendig. Det er faktisk ein styrke for eit demokrati at det ligg legitimitet og tillit bak avgjerdene – også for regjeringa.

Dette rører eigentleg ved kjernen av ein diskusjon som har vore i Stortinget over lengre tid, som eg trur det er veldig nødvendig at vi tar skikkeleg denne gongen, slik at det blir breiast mogleg samling om ei slik kriselovgivning.

SV støttar sjølv sagt at vi ikkje fattar eit vedtak i denne saka i dag. Vi håpar også at vi kan sikre både at Stortinget blir involvert, og ikkje minst at domstolskontrollen blir vidareført. I dette lovforslaget ligg det også at domstolskontrollen skal svekkjast – altså at Stortinget skal bli sett til side, sjølv når ein møtast. Det er fleire ting å ta tak i for at dette kan vere ein lov som har brei legitimitet i det norske samfunnet, og som kan samle Stortinget.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:17:08]: Rødt har fra starten vært imot dette lovforslaget og stemte derfor

mot det da det først var oppe til behandling, og vi stemte også for å sende forslaget tilbake til regjeringen. Det er fordi Rødt mener at forslaget til ny sivilbeskyttelseslov går altfor langt i å utvide regjeringens mulighet til bruk av fullmakter den ønsker å gi til seg selv. Stortingets rolle er å hindre maktmisbruk fra regjeringens side og sikre at tilliten til både regjeringen og Stortinget ivaretas i befolkningen. Dette forslaget vil derimot svekke den parlamentariske kontrollen Stortinget har over regjeringen.

Demokratiet er ikke en naturlov. Vi ser hvordan demokratiet angripes, og hvordan maktmisbruk fra utøvende makt – som nå i USA – utfordrer maktfordelingsprinsippet. Vi har dessverre ingen garanti for at dette ikke kan skje i Norge i framtiden, og derfor må vi forsøke oss her og nå. Derfor la Rødt inn en lovanmerking til dagens behandling med forslag om ikke å bifalle lovvedtaket, men også om å innføre en sikkerhetsventil for å ivareta den folkevalgte kontrollen, nemlig at forskriften som er gitt med hjemmel i denne loven, etter vedtak fra Kongen i statsråd, umiddelbart skal meddeles Stortinget skriftlig, og at dersom stortingsrepresentanter som til sammen utgjør en tredjedel av Stortingets medlemmer, ikke kan støtte en sann forskrift, plikter Kongen straks å oppheve de aktuelle bestemmelsene og eventuelt gjennomføre en ny stortingsbehandling hvis nødvendig. Dette forslaget håper vi at justiskomiteen tar med seg videre i arbeidet når vi nå skal få en ny behandling i komiteen. Det er viktig at flertallet ikke bare utsetter tidspunktet for vedtaket, men også faktisk gjør de nødvendige endringene, og jeg mener at forslagene fra Rødt bør vurderes.

Det er ikke for sent å snu, for nå ser det ut til at parti etter parti har fått kalde føtter og har snudd i tolvte time, både Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti. Innvendingene mot forslaget har ligget der hele tiden, men jeg er glad for at denne loven ikke blir banket igjennom i dag. Rødt støtter derfor utsettelsesforslaget, og så håper jeg at vi kan få både en god prosess og en bredere debatt om trygg og forsvarlig styring i kriser, konflikt eller krig i framtiden.

Sveinung Rotevatn (V) [10:19:42]: La meg starte med å seie at eg synest det er gledeleg at det fleirtalet i denne salen som skulle banke dette gjennom i dag, i tolvte time drar i nødbremsen. Det er eg glad for.

Det vart sagt i starten av runden at det har kome fram ei rekkje spørsmål i offentlegheita som ein må få svar på. Eg vil seie at alle dei spørsmåla som er reiste i offentlegheita – gode spørsmål – også er gjevne att i innstillinga i saka og då ho vart behandla, meir eller mindre ordrett av Venstre og SV. Det valde Stortinget ikkje å ta omsyn til, heller ikkje dei mange alternative forslaga vi

fremja. Eg er glad for at når det iallfall har vorte meir offentleg merksemd enn det har vore før, og det tydelegvis vert følt meir maktpåleggjande enn før å ta omsyn til motførestillingane, så vel Stortinget å ta ein pustepause. Det er klokt.

Til behandlinga vil eg seie at det som var ei av dei vanlegaste tilbakemeldingane i komitébehandlinga, var at heile saka burde sendast tilbake til regjeringa for ein ny runde. Det har ein tid til. Når komiteen ikkje ønskjer å gjere det, er det også ei rekkje konkrete lovendringsforslag som vart fremja i prosessen, bl.a. frå Venstre, som det går an å ta inn, og som vil gjere dette systemet litt likare det vi har i dag, med litt fleire garantiar rundt demokratiet vårt.

Når representanten Frølich og Høgre seier at det ikkje skjer noka maktoverføring her, er det feil. Det er ei maktoverføring når ein endrar tilstanden og seier at regjeringa sjølv, også når Stortinget er samla, skal kunne utløyse desse fullmaktene for eiga maskin. Ja, ein vil alltid kunne kontrollere, som det vart sagt frå Høgre, men kontroll skjer i etterkant. Dette er viktig, og eg håpar no at Stortinget tek omsyn til dei kloke innvendingane som har kome, ikkje berre i offentlegheita, men også i behandlinga i Stortinget, og at vi kan ta oss tid til å gjere dette ordentleg, med breiast mogleg fleirtal.

Med det vil eg varsle at Venstre støttar at vi no utset behandlinga, og at komiteen tek ein ny runde.

Une Bastholm (MDG) [10:22:06]: Jeg skal ikke trekke ut møtet mer. Det er tydelig at det er et flertall for å utsette andregangsbehandlingen. Miljøpartiet De Grønne stemte mot også ved første gangs behandling. Vi mener dette er en farlig lov, sånn den er formulert nå. Vi hadde også støttet å sende den tilbake til regjeringen for videre arbeid, sånn at en får tilsvarende enighet og bredt flertall som vi har nå for å utsette andre gangs behandling av en lov som er så inngripende i demokratiet vårt. Det er sunt for demokratiet at Stortinget nå trekker pusten.

Presidenten [10:22:37]: Da har alle partiene fått gjort rede for sine standpunkter til utsettelsesforslaget. Presidenten lytter selvfølgelig til det Stortinget ønsker, og vil etterkomme forslaget fra representanten Listhaug om utsettelse.

Dermed er sak nr. 1 utsatt og vil bli satt opp til behandling i et senere møte i Stortinget.

Sakene nr. 2 og 3 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 2 [10:23:14]

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2025 under Utenriksdepartementet og For-

svarsdepartementet (økt militær støtte til Ukraina) (Innst. 227 S (2024–2025), jf. Prop. 107 S (2024–2025))

Sak nr. 3 [10:23:29]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland, Ola Elvestuen og Alfred Jens Bjørlo om at Norge skal ta en europeisk lederrolle for Ukraina (Innst. 234 S (2024–2025), jf. Dokument 8:84 S (2024–2025))

Presidenten [10:23:49]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Tuva Moflag (A) [10:24:25] (komiteens leder og ordfører for sak nr. 3): I natt ble Kyiv rammet av et kombinert drone- og rakettangrep. Ni personer har blitt drept og rundt 70 personer skadet i angrepet. Mens vi våkner til alvorlige nyheter, våkner ukrainere til en brutal virkelighet. Noen våkner ikke i det hele tatt.

Det er egentlig uvirkelig at det har gått over tre år siden Russlands invasjon av Ukraina – tre år med frykt, flukt og tap av menneskeliv, men også tre år med mot, kraft og kamp for frihet og selvstendighet. Ukrainerne kjemper en kamp for seg selv og sitt eget land, men de kjemper også en kamp for Europa og verdiene vi deler. De kjemper for oss.

Det er snart tre år siden jeg mistet faren min. Han vokste opp i Nord-Norge under andre verdenskrig og var elleve år da Norge ble fritt igjen. Han fortalte så levende om opplevelsene fra et okkupert Norge, men også om euforien over å kunne heise det norske flagget på frigjøringsdagen. På slutten av livet sitt var han fortvilet over utviklingen i verden. Han påpekte at verdens ledere har så mange krevende oppgaver og alvorlige problemer som må løses, og likevel bruker de sitt lederskap til å skape enda større problemer.

Dette kapittelet i verdenshistorien har dessverre ikke blitt noe lystigere på disse tre årene som har gått. En dramatisk vending i Det hvite hus' holdning til både Ukraina og Europa legger et større ansvar på oss. Det ansvaret tar vi, både gjennom en betydelig økning i støtten til Ukraina og gjennom å styrke vårt eget forsvar.

Både internt i Norge og i andre land er det delte meninger om og forventninger til hva Norge skal bidra med av støtte til Ukraina. Jeg er glad for at et samlet storting

stiller seg bak en betydelig økning i støtten. Med vedtaket i dag vil Norge bidra med 85 mrd. kr i støtte til Ukraina i 2025. Den ekstraordinære støtten skal gå uavkortet til internasjonale initiativer og kjøp fra ukrainsk forsvarsindustri. Tiltakene skal bidra til å dekke Ukrainas høyest prioriterte militære behov, slik som droner, luftvern og artilleriammunisjon. Vi skal også bidra til oppbyggingen av en ukrainsk brigade i samarbeid med de andre nordiske og baltiske landene.

Støtten til Ukraina og styrkingen av Forsvaret handler om trygghet for framtida. Derfor mener jeg det også er viktig at vi legger handlingsregelen til grunn. De siste årene har krisene kommet tettere og krevd mye av oss. Uro i verdensøkonomien gjør at vi også må være forberedt på store svingninger i verdien på oljefondet. I dag er verdien 2 000 mrd. kr lavere enn før jul. Verdier som stiger raskt, kan også falle raskt. Derfor er det viktig å holde fast ved prinsippet om trygg økonomisk styring også i urolige tider.

Jeg vil avslutte med å understreke verdien av at vi står samlet når det virkelig gjelder. Takk til komiteen og hele Stortinget for samarbeidet. Med det anbefaler jeg innstillingen i sak nr. 3.

Helge Orten (H) [10:27:54]: På vegne av saksordføreren for sak nr. 2 vil jeg begynne med å takke både komiteen og Stortinget for et godt og raskt samarbeid i behandlingen av Prop. 107 S for 2024–2025.

At et samlet Storting står bak den økte støtten til Ukraina, er et sterkt signal både til det ukrainske folk, til våre allierte og til Putin. Det viser at Norge tar ansvar i en tid der Europas sikkerhet er truet.

Proposisjonen fra regjeringa er en direkte oppfølging av enigheten mellom partiene på Stortinget 6. mars om å øke den militære støtten med 50 mrd. kr i 2025. Når Stortinget nå bevilger disse pengene, bringer det Nansen-programmets ramme opp til 85 mrd. kr i år og totalt 204,5 mrd. kr i perioden 2023–2030.

Den økte støtten går uavkortet til militær bistand med vekt på luftvern, artilleriammunisjon, droner og maritim kapasitet. Vi bidrar også til oppbygging av en ukrainsk brigade sammen med nordiske og baltiske land. Disse tiltakene styrker Ukrainas evne til å forsvare seg og stå imot en stadig mer brutal russisk aggresjon.

Dette er ikke bare solidaritet med Ukraina, det er en investering i Europas og Norges sikkerhet. Russlands krig utgjør klare brudd på folkeretten og en trussel mot det regelbaserte systemet vår frihet og velferd bygger på.

Det har vært forskjellige politiske forslag underveis, som partiene sikkert vil redegjøre for i debatten. I regjeringas budsjettforslag for 2025 var støtten opprinnelig bare 15 mrd. kr. Høyre og andre opposisjonspartier presset støtten opp. Vi foreslo allerede i vårt alternative

budsjett for 2025 å øke støtten til Ukraina med 30 mrd. kr – til 45 mrd. kr. Det er bra at regjeringa ble med på deler av denne økningen, og at Stortinget kunne samle seg om en økt støtte allerede i desember. Nå har partiene blitt enige om en ansvarlig og forutsigbar støtte på et høyt nivå. Det gir Ukraina økt forutsigbarhet i en svært krevende situasjon.

Endringer i situasjonen kan skje fort. Jeg vil derfor oppfordre regjeringa til å gi Stortinget grundig informasjon og oppdaterte vurderinger av støttenivå og innretning allerede i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 15. mai.

At Stortinget står samlet om å støtte Ukraina, er et uttrykk for hvem vi er. Det handler om verdier, om rett og om ansvar. Vedtaket Stortinget fatter i dag, viser en viktig side av Norge som en prinsippfast og pålitelig partner i Europa.

Jeg tar opp forslaget Høyre er en del av.

Presidenten [10:30:47]: Representanten Helge Orten har tatt opp det forslaget han refererte til.

Geir Pollestad (Sp) [10:30:59]: Det er ikkje kvar dag Stortinget løyver 50 mrd. kr til eit føremål, men så er det òg svært viktig å støtta opp om Ukrainas kamp. Nivået på støtta som me vedtar i dag, er eit klart signal til både Ukraina, Europa, USA og Russland om at Noreg er villig til å gjera meir for Ukraina og for europeisk sikkerheit.

Senterpartiet har i heile prosessen, både då me var i regjering i denne perioden, og no i opposisjon, vore opptekne av at me skal ha eit høgt nivå på støtta, og at det er ein fordel at Stortinget er mest mogleg samla om støtta til Ukraina. Så då er det berre å gleda seg over den breie einigheita i dag.

Eg takkar komiteen og saksordføreren for samarbeidet. Eg sluttar meg òg til dei to føregåande innlegga og til oppfordringa til regjeringa om å halda Stortinget oppdatert om situasjonen og eventuelle behov for nye vurderingar og nye tiltak.

Roy Steffensen (FrP) [10:32:27]: Fremskrittspartiet har alltid sagt at det hviler et betydelig ansvar på landene i nærområdene når det er krig og katastrofer rundt om i verden. Derfor er det helt naturlig at Norge tar på seg betydelige forpliktelser, både til å ta imot flyktninger og til å sende våpen, utstyr, materiell og ikke minst penger når det nå herjer en krig i vårt nærområde. For krigen i Ukraina handler ikke bare om Ukraina; den handler om retten til frihet og til å få leve i fred, om respekten for internasjonale grenser og om et lands kamp mot en hensynsløs aggressor som bærer det fulle og hele ansvaret for en brutal og ulovlig invasjon. Den handler om at Europa skal være fritt og selvstendig, og

at autoritære statsledere ikke skal få bestemme og ta seg til rette.

Norge har finansielle muskler til å bidra, og i dag diskuterer vi en økt støttepakke på totalt 85 mrd. kr. Det er et stort og viktig bidrag når et fritt og demokratisk land i Europa kjemper for sin overlevelse. Støtten vil være viktig for både å styrke forsvarsevnen til Ukraina og å forbedre forhandlingsposisjonen deres, og det er et viktig bidrag inn mot en fredsplan.

Det er et samlet storting som også i dag er med på å øke støtten til Ukraina, og jeg synes det er et viktig signal som blir sendt om at dette er noe som hele det politiske landskapet står bak.

Det er også flott å se den omsorgen, aktiviteten og giverviljen som finnes også privat, både hos næringslivet, hjelpeorganisasjoner og andre som både samler inn og sender materiell og attpåtil selv kjører nærmest i skytteltrafikk for å hjelpe. Dette viser at det er en stor vilje og interesse rundt om i landet for å hjelpe Ukraina på mange forskjellige måter.

Her på Stortinget kan vi hjelpe også i form av andre tiltak. I representantforslaget fra Venstre er det fremmet et forslag om også å fjerne toll på jordbruksvarer fra Ukraina for å støtte landets økonomi og bidra til økt handel mellom landene. Fremskrittspartiet har tidligere vært med på tilsvarende forslag og er naturligvis med på samme forslag igjen. Det hadde vært et viktig signal om vi i dag kunne samlet oss og fått flertall også for dette forslaget.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [10:34:59]: Russlands fullskalainvasjon av Ukraina 24. februar 2022 vil bli stående som en av århundrets mest betydningsfulle datoer. Med den folkerettsstridige invasjonen viste ikke Putin-regimet bare forakt for menneskeliv, at de var villig til å drepe for å nå sine stormaktsambisjoner, men de viste hele verden at man med rå militærmakt er villig til å sette til side folkeretten for å forme verden i sitt bilde.

Fullskala invasjonskrig kom tilbake på det europeiske kontinentet på en måte vi ikke har sett i dette århundret. Det kan ikke aksepteres. Derfor er støtten til Ukrainas frihetskamp helt avgjørende for Europa og hele den ordensstyrte verdens framtid, for den handler om de helt grunnleggende prinsippene som vi mener skal styre verden – ikke den sterkestes rett, men folkeretten.

Da er det skremmende at vår såkalt nærmeste allierte og leder for den frie verden, USA, ikke er i nærheten av å leve opp til de ordene. Trump-administrasjonen har stilt seg i spissen for demontering av internasjonal rett og internasjonalt samarbeid, gjentar russisk propaganda om krigen i Ukraina, går til angrep på demokrati og ytringsfrihet, truer allierte med militær maktbruk og heier fram den ytre autoritære høyresiden i Europa.

Ukranerne slåss for sin overlevelse som stat og nasjon. Norsk støtte til det ukrainske folket er solid på Stortinget og blant folk, og enigheten her på Stortinget er et sterkt uttrykk for det. SV mener at vi må øke støtten til Ukraina, og jeg er glad for at Stortinget nå gjør det. Krigen har vart i mer enn tre år, og det er slitsomt og krevende. Men det er ikke vi i Norge som betaler den høyeste prisen. Vi har ikke lov til å bli trette. Vi skal være tydelige på at vi skal bidra til Ukraina, og vi kan gjøre mer. Det er vår tydelige oppfordring til regjeringen – SV og Stortinget er alltid beredt til å stille opp mer for Ukraina. Jeg tar opp SVs forslag.

Presidenten [10:37:25]: Da har representanten Andreas Sjalg Unneland tatt opp det forslaget han refererte til.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:37:41]: Nyhetene fra Ukraina i natt taler for seg selv om hvor viktig dagens vedtak i Stortinget er. Når vi også vet at vår statsminister og finansminister er på vei inn i et møte med en president som ikke ser forskjellen på okkupasjon og frihet, er dette et vedtak Stortinget skal og må gjøre, og som jeg er glad for at vi gjør nettopp i dag.

Støtten Norge gir til Ukraina gjennom Nansen-programmet, har ulike elementer. Det er viktig for Rødt at vi fortsetter å holde fast de ulike elementene. Det gjelder både den militære støtten, som dagens økning skal gå til, og den sivile støtten, for også hverdagslivet skal fungere i Ukraina. Ungene skal kunne gå på skole og dermed ha bomberom som gjør at det er trygt å være på skolen, og arbeidsfolk skal kunne gjøre jobben sin og ha rettigheter i arbeidslivet, for Ukraina skal bli et land det er godt å leve i når det blir fritt igjen.

Det er også viktig at den militære støtten ikke er en motsetning til diplomatisk innsats for fred, som det også er en del av Nansen-programmet at Norge skal bidra til. Det har ikke blitt mindre viktig når vi ser andre aktører i fredsarbeidet som ikke helt forstår forskjellen mellom okkupasjon og frihet.

Da er det viktig at Stortinget står helt samlet i denne saken. Det er viktig for å få tillit fra befolkningen til at det er riktig å bruke så mye penger på Ukraina. Da har det noe å si at alle velgerne som er representert her inne på Stortinget, har fått være med og si sitt, og det er også viktig for å skape legitimitet til å bruke så mye penger på støtte til Ukraina. Det er mye penger, og det er mange her i Norge som har gode grunner til å ønske seg mer penger til ting her hjemme – til velferden, til familienes økonomi. Da er det viktig at Stortinget står samlet i å gi denne støtten til Ukraina, men det betyr også at vi må ha en prosess som gjør det mulig for Stortinget å stå samlet. Jeg vil takke regjeringen, som har holdt Stortinget oppdatert og tatt initiativ til forhandlinger i forkant av at re-

gjeringen kom med sitt eget forslag, og jeg vil takke komiteen, som i sin veldig raske behandling også var lydhør for justeringer som var viktige for å få alle med på vedtaket.

Det håper jeg at vi kan fortsette med framover, for jeg tror at bevilgninger til Ukraina ikke er noe vi skal konkurrere i offentligheten om å ha det høyeste tallet på, men vi skal være sikre på at vi gir det «riktige» tallet, slik at det er mulig for norske myndigheter å forvalte det. Vi skal også være sikre på at bevilgningen kommer helt fram dit den skal, selv om korrupsjon er en utfordring, noe jeg vet at regjeringen tar på stort alvor.

Sveinung Rotevatn (V) [10:40:48]: Sjølv om det har vore nokre månader med diskusjon og spekulasjon om korleis krigen i Ukraina kan verte avslutta, og ulike forslag verserer, er det verdt å slå fast at krigen er pågåande – og han går føre seg for fullt, som saksordførar beskreib godt i starten av debatten. Jobben og rolla vår er framleis å stå ved ukrainarane så lenge som det er nødvendig.

Det har sidan krigen starta, ikkje vore nokon tvil om at Noreg er eit land som fullt og heilt støttar opp om ukrainarane sin fridomskamp. Samtidig har det frå start heller ikkje vore nokon tvil om at Noreg konsekvent ikkje har lege i front for å gje støtte til ukrainarane, verken når det gjeld våpen eller pengar. Vi har heile vegen lege bak, og vi har heile tida vore eit land som har plassert oss sånn midt på treet i størrelse på støtta vi gjev. Det er andre land som har gått fremst.

Det vert lagt merke til, særleg når ein tek i betraktning at Noreg i den same perioden har hatt ekstraordinært høge gassinntekter frå prisauken på grunn av krigen, og at vi er det einaste landet som har moglegheit til å bidra med betydelege midlar utan å ta opp lån. Nabolanda våre bidreg med betydelege midlar og tek opp lån og gjer reelle budsjettkutt. Danmark gjer det, Sverige gjer det, dei baltiske landa gjer det. Så kvifor Noreg heile vegen har lege litt etter, er framleis eit uavklart spørsmål for meg, og vi får nok ikkje svar på det i dag heller.

Når alt det er sagt, er det svært gledeleg at vi i dag får full backing i Stortinget på å løfte støtta til Ukraina, ikkje berre litt, men betydeleg. Dette har skjedd i fleire omgangar. Det verdt å minne om at det opphavlege budsjettforslaget frå regjeringa for i år var på 15 mrd. kr til Ukrainas fridomskamp. Så vart det forhandlingar i Stortinget etter initiativ frå opposisjonen, og det vart jekka opp til 35 mrd. kr. No, etter nytt press frå opposisjonen og nye forhandlingar, kjem vi opp i 85 mrd. kr. Då begynner det å likne på noko i den forstand at Noreg bidreg betydeleg og ikkje berre litt. Eg vil også seie at vi no er oppe på eit nivå i støtta som mange tidlegare har meint var urealistisk eller som tenk-på-eit-tal. No er vi altså der, og det er grunnleggjande gledeleg.

Vidare vil eg seie at det i tillegg til den reine penge-støtta er andre ting vi kan gjere for Ukraina, som i måten vi brukar pengane på. Vi behandlar også eit forslag frå Venstre i dag med tre konkrete endringar som går på toll, på vilkår for næringsaktørar og på å kanalisere noko støtte gjennom effektive norske aktørar på bakken. Det håpar eg også at Stortinget vil støtte opp om i behandlinga i dag – og ikkje berre pengesummen, sjølv om det er hovudvedtaket. Det tek Noreg eit betydeleg steg framover som støttande nasjon, men det viktigaste er at det tek Ukraina framover i krigsinnsatsen.

Med det tek eg opp forslag nr. 3.

Presidenten [10:44:05]: Da har representanten Sveinung Rotevatn tatt opp det forslaget han refererte til.

Sigrid Zurbuchen Heiberg (MDG) [10:44:22]: I dag vakna me nok ein gong opp til grufulle nyheiter frå Ukraina. Minst ni personar er drepne og over 70 er skadde etter massive angrep frå Putins Russland. Bustadblokker står i flammor, barn har vorte lemlesta. Når eit demokrati kjempar for å overleva, er det ikkje berre noko som handlar om utanrikspolitikk; det er òg ein verdikamp me alle er ein del av. Vår støtte er ikkje berre økonomisk; ho er òg moralsk, ideologisk og historisk forankra.

Miljøpartiet Dei Grøne støttar denne auken av støtta, men me må òg tenkja lenger. Når Trump no står saman med Putin og forsøker å tvinga Ukraina i kne, som me har sett dei siste dagane, er det skakande og ekstremt farleg. Kva slags Europa vil me vakna opp til om 10, 20 eller 50 år? Det me gjer no, formar framtida ikkje berre for Ukraina, men òg for heile Europa og oss sjølve. Difor skulle Miljøpartiet Dei Grøne gjerne ha sett at støtta var endå høgare. Samtidig vil eg understreka kor viktig og verdifullt det er at alle partia på Stortinget no står samla om denne innsatsen. Det sender eit sterkt signal til både Ukraina, Putin og vår eigne borgarar om at når demokratiet er truga, stiller me opp saman.

Noreg er i ein ekstremt privilegert situasjon, noko som set oss i stand til å hjelpa Ukraina så det monnar. Me kan ikkje ta det for gjeve at det alltid vil vera slik. Viss demokratiet forvitrar, i Ukraina eller her heime, hjelper det lite kor store fond me eig. Fridom, tryggleik og menneskerettar er verdier som ikkje kan målast i kroner og øre, men dei må forsvarast, elles vert dei borte.

Korleis kan me best utløysa både private og offentlege investeringar i Ukraina? Dei treng investeringar både i rein energi og til sikring av vassforsyninga i landbrukssektoren. Det er brei einigheit i næringslivet, Verdsbanken og blant ekspertar på bistand om at garantiar er eit av dei mest effektive verktya for å utløysa store investeringar i land og prosjekt som vert oppfatta som risikable.

Det er mogleg for Noreg å gjera meir her og å handla smartare.

Noreg har allereie ei statsgarantiordning – la oss tilpassa ho til behova til Ukraina og utvida ordninga. Me har næringslivsordningar, men la oss tilpassa og utvida dei. Det er behova til Ukraina som må vera det styrande. Norsk næringsliv må oppmuntrast og hjelpast til å delta, men ordningane må innrettast etter behova til Ukraina, ikkje etter behova til norske bedrifter aleine.

Denne saka handlar i botn og grunn om det same som miljøsaka: å ta ansvar for framtida og å gjera det rette òg når det kostar. Me støttar Ukraina av same grunn som me kjempar for natur og klima – fordi me trur på rettferd, på solidaritet, på å beskytta menneskeliv, og på at eit betre samfunn er mogleg viss me vel det og handlar deretter. Det handlar om kva slags verd me etterlet til dei som kjem etter oss.

Med det vil eg ta opp forslaga til Miljøpartiet Dei Grøne i sak nr. 3.

Presidenten [10:47:14]: Representanten Sigrid Zurbuchen Heiberg har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Tonje Brenna [10:47:28]: Russlands fullskalainvasjon av Ukraina er et tidsskille for Europa. Krigen er en alvorlig trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. Nattens voldsomme angrep er bare én av flere bekreftelser vi har fått den siste tiden på krigens enorme menneskelige lidelser og materielle ødeleggelser.

Norges sikkerhet, velstand og handlefrihet er tuftet på respekt for folkeretten i en regelstyrt verden. Russlands krigføring truer våre nasjonale interesser. Et samlet politisk Norge står sammen med våre allierte i støtten til det ukrainske folkets forsvarskamp.

Vi behandler i dag regjeringens forslag om å øke den militære støtten til Ukraina med 50 mrd. kr i 2025. Jeg er glad for at vi har kommet til enighet med alle partiene på Stortinget om denne ekstraordinære tilleggspakken. Det viser at vi, på tvers av politiske skillelinjer, står samlet i forsvaret av våre grunnleggende samfunnsverdier når det virkelig gjelder.

Med dette forslaget øker den militære støtten til Ukraina til 72,5 mrd. kr i 2025. Den samlede rammen for sivil og militær støtte til Ukraina gjennom Nansen-programmet blir 85 mrd. kr i år og 205 mrd. kr i perioden 2023–2030. Det er et kraftfullt bidrag til ukrainsk og europeisk sikkerhet i en kritisk tid.

Den økte støtten skal gå uavkortet til internasjonale initiativer og kjøp fra ukrainsk forsvarsindustri. Midlene skal bidra til å møte Ukrainas prioriterte behov, som luftvern, artilleriammunisjon, droner og maritime kapasiteter. Norge vil også bidra til oppbyggingen av en

ukrainsk brigade i samarbeid med de andre nordiske og baltiske landene.

Målet med den økte militære støtten er å styrke Ukrainas evne til å stå imot det russiske presset og forbedre landets forhandlingsposisjon. Samtidig skal midlene bidra til å støtte en mulig fredsplan, i tett samarbeid med andre europeiske allierte. Bruken av midlene vil være fleksibel og målrettet.

Støtten gis under krevende forhold. Regjeringen vil i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett redegjøre for Stortinget om arbeidet med risikohåndtering knyttet til Ukraina-støtten.

Den betydelige økningen i Nansen-programmet i 2025 er begrunnet med den helt ekstraordinære situasjonen med krig i Europa. Økningen på 50 mrd. kr vil innebære en midlertidig økning i bruken av fondsmidler og må ses i sammenheng med fundamentale norske sikkerhetsinteresser. Den foreslåtte økningen innebærer ingen endringer i det finanspolitiske rammeverket og er i samsvar med handlingsregelen for bruk av fondsmidler. Det finanspolitiske rammeverket har stått seg i over 20 år og har tjent Norge godt. Det er derfor viktig å holde fast ved prinsippet om trygg og ansvarlig økonomisk styring også i urolige tider.

Presidenten [10:50:32]: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 2 og 3.

Sak nr. 4 [10:50:41]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom Parat/YS og NHO Luftfart/NHO i forbindelse med tariffrevisjonen 2025 av Overenskomst for redningsmenn i Bristow Norway (Innst. 233 L (2024–2025), jf. Prop. 65 L (2024–2025))

Anette Trettebergstuen (A) [10:51:15] (ordfører for saken): Vi behandler i dag regjeringens forslag om at tvisten mellom Parat/YS på den ene siden, arbeidstakersiden, og NHO Luftfart/NHO på arbeidsgiversiden i forbindelse med tariffrevisjonen 2025 av overenskomsten for redningsmenn i Bristow Norway skal avgjøres av Rikslønnsnemnda. Det er i den forbindelse viktig for komiteen å minne om at det er partene som selv har ansvaret for å komme til enighet i lønnsoppgjørene, at det er uheldig når konflikter ikke løses ved forhandlingsbordet, og at slike løsninger kun skal brukes med forsiktighet og kun når hensynet til liv og helse gjør det nødvendig, slik som i denne saken.

Presidenten [10:52:07]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [10:52:11]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen Om seksuell trakassering (Innst. 223 S (2024–2025), jf. Meld. St. 7 (2024–2025))

Presidenten [10:52:24]: Etter ønske familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [10:52:55] (ordfører for saka): Seksuell trakassering er kanskje ein av dei største likestillingskampane vi framleis står overfor, sjølv om seksuell trakassering fekk stor merksemd i det offentlege ordsiftet då metoo-kampanjen starta. Då var det mange som stod fram og delte historiene sine. Det var modige stemmer som stod i bresjen for å ta eit oppgjør med ein trakasseringskultur som hadde føregått altfor lenge.

Seksuell trakassering er ikkje eit isolert fenomen. Det rammar menneske på alle samfunnsarenaer, anten det er i arbeidslivet, i skulen, på nettet eller innanfor kulturen eller idretten. Det er eit likestillingsproblem som skapar ei rekkje negative konsekvensar, ikkje berre for den enkelte, men òg for arbeidsmiljøet, læringsmiljøet og samfunnet som heilskap.

Når vi ser på kva seksuell trakassering er, må vi òg forstå at det tek mange former, frå ord til handlingar som er plagsame og krenkjande. Mange av dei som opplever slik trakassering, beskriv det som audmjukande og nedverdigande.

I dette arbeidet med ei stortingsmelding vil eg takke komiteen for det samarbeidet vi har hatt, der vi har fått behandla dette på ein grundig og god måte og følgd opp det som førre storting gav ei bestilling på: ei eiga stortingsmelding på området.

Arbeidet for å motverke seksuell trakassering handlar òg om å arbeide breitt, som ein systematisk må gjere når fokuset ikkje er det største i det offentlege ordsiftet. Men når vi likevel ser at kvinner, unge, skeive, personar med funksjonsnedsettingar og etniske minoritetar er spesielt utsette, er det vårt ansvar å byggje ein kultur der trakassering er uakseptabelt, men der det òg skal vere enkelt og trygt å seie ifrå. Dette har jo inga enkel løysing, men vi må òg forstå at for å få bukt med seksuell trakassering må vi som samfunn bryte med dei haldningane som ligg bak og gjev grobott for trakassering. Det er derfor det er nødvendig med eit omfattande likestillingsar-

beid i etterkant av stortingsmeldinga, òg fordi det handlar om moglegheita til å leve eit godt og fritt liv.

Turid Kristensen (H) [10:55:52]: Det er veldig bra at regjeringen følger opp forslaget som ble fremmet av en enstemmig familie- og kulturkomité i behandlingen av et representantforslag fra SV, og at regjeringen nå har lagt fram en stortingsmelding for å ta et oppgjør med seksuell trakassering. Seksuell trakassering hindrer menneskers frihet og livsutfoldelse og har store konsekvenser både for den enkelte, for arbeidsplassen og for samfunnet.

Som det pekes på i meldingen, er det ingen samfunnsarenaer som er trakasseringsfrie. Det er en klar utfordring at mange oppfatter bare de mest alvorlige tilfellene som seksuell trakassering, noe som kan føre til at verken de som opplever det, eller de som observerer denne trakasseringen, sier ifra. Da blir det veldig vanskelig å ta et oppgjør med dette. Det blir vanskeligere å få slutt på et alvorlig problem med alvorlige konsekvenser, og det blir vanskeligere å få endret dårlige kulturer på de arenaene hvor dette bagatelliseres og skyves under tepet – noe de som rammes, bare må finne seg i. Metoo-kampanjen førte til en klart tiltrengt oppvask på mange arenaer, men det må gjøres mer.

Meldingen gir en god oversikt over eksisterende kunnskap på området, men det er også åpenbart at ulike kartlegginger gir til dels svært varierende svar på omfanget av seksuell trakassering. Høyre er derfor enig i at det er behov for mer kunnskap og en mer helhetlig forskning. Selv om denne meldingen er svært velkommen, er den også preget av mange vage tiltak og tiltak som i stor grad handler om å følge opp eksisterende politikk og satsinger. Selv om det kreves økt kunnskap på en del områder for å kunne legge fram bedre og mer treffsikre tiltak, burde det være mulig å få noe mer konkret enn det regjeringen har lagt opp til på noen områder.

Høyre og Venstre peker i innstillingen på at det er behov for å styrke støtten i arbeidet mot seksuell trakassering i arbeidslivet, og et konkret tiltak ville kunne være å utarbeide en nasjonal standard for forebygging av seksuell trakassering, som hele arbeidslivsfeltet kan se hen til. Det er synd at vårt forslag om dette ikke ligger an til å få flertall i salen her i dag. Det samme gjelder dessverre forslaget om å knytte sanksjoner til brudd på vernebestemmelsen i likestillingsloven. Sanksjoner ved brudd ville ha styrket rettsvernet og bidratt til at vernebestemmelsen ville kunne fungert bedre etter intensjonen.

Avslutningsvis er jeg glad for at en samlet komité trekker fram det viktige og gode prosjektet til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, Trygg!, som er et prosjekt som bidrar til å skape trygge og gode arenaer for barn og unge i organisasjonslivet, og at

komiteen foreslår at regjeringen skal jobbe for en forutsigbar finansiering av dette prosjektet. Det er behov for å styrke arbeidet både i sivil sektor og i det offentlige for å få slutt på seksuell trakassering. Denne stortingsmeldingen er et steg på veien, men jeg håper at mer kunnskap vil kunne bidra til ytterligere steg på veien og flere og mer konkrete tiltak.

Jeg tar opp forslagene Høyre er med på.

Presidenten [10:58:49]: Representanten Turid Kristensen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Per Olav Tyldum (Sp) [10:59:08]: Stortinget har fått seg forelagt en stortingsmelding med tiltak som skal bidra til å forebygge seksuell trakassering i det norske samfunnet. I sin innledning til meldingen skriver regjeringen at de ønsker å ta et oppgjør med dette. Det tror jeg kan støttes av alle i salen. Meldingen gir kunnskap om seksuell trakassering på tvers av samfunnsområder og gir en oversikt over regelverk, aktører og virkemidler for å forebygge dette. Senterpartiet mener, i likhet med regjeringen og en samlet komité, at tiden er overmoden for å samle kraft og intensivere innsatsen på alle samfunnsområder for å forhindre seksuell trakassering og årsakene til det.

Av flere gode tiltak vil jeg løfte fram Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoners prosjekt Trygg!. Prosjektet har som mål å skape trygge og gode arenaer for barn og unge i organisasjonslivet og bidra til opplæring og grensesetting. Over hundre barne- og ungdomsorganisasjoner får tett oppfølging gjennom Trygg!. Senterpartiet er glad for at organisasjonen støttes i et flertallsforslag i saken.

Senterpartiet mener det er bra at det også blir lagt fram en lov om behandling av personopplysninger for å forebygge, avdekke og reagere mot seksuelle overgrep og seksuell trakassering og vold, men det framstår litt underlig at den bare skal gjelde for idretten, særlig når en samlet frivillighet, idretten inkludert, mener at en sånn lov trengs for alle frivillige organisasjoner.

Senterpartiet registrerer at det har vært et godt engasjement fra høringsaktørene, men samtidig ulike forventninger til prosessen. Det viser et oppriktig og godt engasjement som jeg mener er bra for alle som bryr seg om et slikt viktig tema.

Senterpartiet mener at seksuell trakassering er et alvorlig samfunnsproblem som krever forsterkede tiltak. Omfanget og konsekvensene av seksuell trakassering på både individ- og samfunnsnivå er godt dokumentert. Det er behov for tiltak som fungerer bedre, og det er nødvendig med forebyggende arbeid basert på kompetanse og et solid eierskap til utfordringsbildet.

Naomi Ichihara Røkkum (V) [11:01:49]: Metoo-kampanjen var avgjørende for å endre hvordan vi som samfunn ser på og jobber mot seksuell trakassering. Dette er ikke bare isolerte hendelser som rammer enkeltindivider. Det er et kulturelt og strukturelt samfunnsproblem, og det handler om maktmisbruk. For å få bukt med problemet må vi iverksette tiltak som røsker opp i destruktive mønstre. Vi må gi enkeltindivider et solid vern mot trakassering.

Venstre synes det er bra at det nå kommer en stortingsmelding om seksuell trakassering, fordi det setter økt politisk søkelys på problemet. Seksuell trakassering kan ha enorme konsekvenser for dem som utsettes for det.

Men jeg skulle ønske at regjeringen var mer ambisiøs. At dette fortsatt er et så stort samfunnsproblem, nesten ti år etter at metoo startet, vitner om at allerede igangsatte tiltak ikke er tilstrekkelige. Da blir det for svakt å flikke litt på eksisterende tiltak. Det må kraftigere skyts til, og det må følge penger med tiltakene.

I dag sier diskrimineringslovverket tydelig at arbeidsgivere og ledere av ulike virksomheter har et ansvar for å forebygge og hindre seksuell trakassering. Men hvis arbeidsgivere svikter i denne forebyggingen, får det ikke store konsekvenser. Bestemmelsen er nemlig unnatt likestillings- og diskrimineringslovens bestemmelse om opppreisning. Dette mener vi i Venstre er altfor svakt og må endres. For at vernebestemmelsen skal fungere etter intensjonen, må svikt i forebyggingen få følbare konsekvenser. Derfor må det knyttes sanksjoner til brudd på denne plikten.

For å lykkes i forebyggingen mener Venstre også at den i større grad enn i dag må konkretiseres. Det er en rekke gode initiativer på dette feltet, som f.eks. kampanjen Sett strek, som markerer nulltoleranse for seksuell trakassering på arbeidsplassen. Men altfor mye av det gode arbeidet drives av sivilsamfunnet, ikke av det offentlige.

Derfor mener Venstre at det er behov for å lage en nasjonal standard for forebygging av seksuell trakassering, som hele arbeidslivsfeltet kan se hen til. For å sikre at en slik standard vil fungere i praksis, er det etter Vens- tres syn viktig at aktørene i arbeidslivet kobles tett på utarbeidelsen av en slik standard.

Vi i Venstre mener at det er viktig å starte tidlig med systematisk, holdningsskapende arbeid. Her spiller skolen og aktører som Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, LNU, en sentral rolle. Barn og unge som har kunnskap om grensesetting, vil også ta med sine holdninger og forventninger inn i arbeidslivet, mer enn tidligere generasjoner. Jeg mener også vi har god grunn til å se nærmere på Kvinnehelseutvalgets for-

slag om at alderstilpasset seksualundervisning bør bli obligatorisk i alle lærerutdanninger.

Jeg viser til Venstres forslag i saken.

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [11:04:57]: De siste årene har modige jenter og kvinner stått fram og delt sine erfaringer med seksuell trakassering. Noe av det viktigste vi gjør i dag, er å anerkjenne det vi er blitt fortalt. Seksuell trakassering er et problem. Uansett om vi liker å tro at vårt arbeidsliv er gjennomorganisert og ryddig, skjer det også her, og det skjer i alle deler av samfunnet vårt.

Likestilling kommer ikke av seg selv. Det krever at vi jobber systematisk på alle samfunnsområder. For Arbeiderpartiet er likestilling en sentral del av frihetskampen. Vi vil ha et samfunn der alle trygt kan delta i fellesskapene, der ingen opplever at seksuell trakassering gjør at de presses ut – ut av jobben, ut av studiemiljøet, ut av idrettslaget eller ut av vennegjengen. Seksuell trakassering har for høye kostnader både for enkeltmennesker og for samfunnet.

Lovverket er tydelig. Seksuell trakassering er forbudt. Likevel skjer det. Framover må vi ha to tanker i hodet samtidig. Vi trenger tiltak for å forebygge, og vi må ha et godt likestillingsarbeid som tar tak i bakenforliggende årsaker til at seksuell trakassering skjer. Derfor må vi ha et reelt lavterskeltilbud med tilgang til effektive sanksjoner. Da er det f.eks. avgjørende at de som ønsker veiledning eller å ta saken sin videre, kjenner til de tilbudene som finnes. Regjeringen gjennomgår nå håndhevingsapparatet i dialog med sivilsamfunn om hvor de opplever at skoen trykker.

Denne regjeringen har etablert en landsdekkende struktur for likestillingsarbeidet gjennom opprettelsen av et femte likestillingssenter. Vi har styrket likestillingssentrene med nesten 75 pst. og tilskuddsordningene til familie- og likestillingspolitiske tiltak med over 138 pst. Det gir mye likestilling i praksis.

Arbeidsgivere har et stort ansvar for å forebygge. Arbeidslivets parter etterlyser tiltak som bidrar til mer kompetanse i det praktiske arbeidet mot seksuell trakassering. Det skal vi bidra med. Vi samler kunnskap om hvilke verktøy som eksisterer, og hvordan de fungerer. Fafo er godt i gang med et forskningsprosjekt om dette.

Jeg er stolt av å representere Arbeiderpartiet og være en del av en regjering som fører en offensiv likestillingspolitikk. Vårt mål er at alle skal ha frihet og mulighet til å leve et godt og trygt liv, og et samfunn der ingen holdes utenfor, undertrykkes, diskrimineres eller trakasseres.

Presidenten [11:07:29]: Ingen har bedt om replikk, og flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [11:07:38]

Redegjørelse av kultur- og likestillingsministeren om status i arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i alle sektorer

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [11:08:08]: For snart fire år siden inntok vi regjeringskontorene, og regjeringens ambisjon har vært krystallklar fra start: Vi vil forsterke og fornye likestillingsinnsatsen. Det er på høy tid.

Likestilling handler om og angår oss alle, uansett hvem vi er, uansett kjønn. Det handler om samfunnet vårt og livene vi lever, nå og i årene som kommer.

Regjeringens hovedmål er å sikre et samfunn der alle fritt, trygt og på like fot kan delta og bidra i fellesskapene våre. Ingen skal komme skjevt ut fra start, holdes utenfor, undertrykkes eller diskrimineres på grunn av den de er. Alle må være frie. Vi er ikke i mål. Fortsatt ser vi strukturer og kjønnsrollemønstre som skaper skjevheter og urett. Vi er også i en tid der vi ser økende polarisering og tilbakeslag mot likestilling i mange land.

Likestillingen har ikke gått for langt, slik enkelte vil ha det til, tvert imot, vi trenger å fornye innsatsen og trappe den kraftig opp. Denne regjeringen har vært offensiv fra start, og vi er allerede kommet godt i gang.

De siste tre årene har vi gjennomført en heltidssatsing. Vi har kuttet maksprisen på barnehageplasser til et historisk lavt nivå, og vi har skjerpet kravene om kjønnsbalanse i styrer til mellomstore og store selskaper. Vi har styrket likestillingssentrene med 12 mill. kr siden vi overtok regeringsmakten.

Tilskuddsordningen «Familie- og likestillingspolitiske tiltak» er styrket med 9,8 mill. kr. I tillegg kommer støtten til Norges kvinnelobby, som vi har tatt inn i statsbudsjettet. Før jul lanserte vi den første likestillingsstrategien noen gang fra en norsk regjering. Strategien har seks hovedmål som samler den nasjonale innsatsen for å løse viktige utfordringer på likestillingsfeltet for kvinner og menn. Og her gjør vi noe nytt: Vi følger utviklingen av strategiens mål gjennom årlige målinger. Det gir oss en tydelig pekepinn om hvor vi må vurdere å trappe opp innsatsen. Vi har utformet et indikatorsett som følger utviklingen, og tiltak kan settes inn ved behov for å sikre riktig kurs.

Vi leverte samtidig den viktige meldingen til Stortinget om seksuell trakassering, som vi nå nettopp har debattert. Og vi går lenger: Da regjeringen satte ned mannsutvalget, var det med en erkennelse av at gutter og menn har andre likestillingsutfordringer enn jenter og kvinner. Dette er en debatt vi ønsket å løfte. Vi følger opp mannsutvalget med en egen melding til Stortinget om gutter og menns likestillingsutfordringer. Norge har alltid vært i front når det gjelder likestilling. Det er klart

at vi også skal være i front når det gjelder likestillingsens neste steg.

Nå skal vi bl.a. etablere strukturer for samarbeid på tvers av departementer i oppfølging av likestillingsstrategien og foreta en gjennomgang av tilskuddsordningene på likestillingsfeltet med sikte på å etablere mer treffsikre ordninger, og vi har allerede bidratt til at det er etablert et femte likestillingssenter i region vest. Med dette senteret er alle regionene dekket.

Det er viktig at de som utsettes for diskriminering, trakassering og gjengjeldelse, har tilgang til et godt håndhevingsapparat med effektive sanksjoner. Det er derfor gledelig at en ny rapport viser at dagens håndhevingsapparat fungerer i tråd med intensjonene. Men det er et problem at så mange ikke vet at det finnes et reelt og kostnadsfritt alternativ til domstolsbehandling, og vi ønsker derfor å gjøre tilbudet bedre kjent. Vi ønsker også å styrke rettssikkerheten ytterligere og vil derfor opprette et meglingsstilbud.

I Norge har likestillingsarbeidet tjent på at vi har et godt trepartssamarbeid mellom staten og arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene. Dette driver oss framover. Det samme gjør den gode dialogen med sivilsamfunnet – og det er helt klart at støtten til dem er verdt investeringen.

Det er et mål for regjeringen å gjøre arbeidslivet mer likestilt gjennom å bedre kjønnsbalansen i utdanning. Menn og kvinner velger ulike utdanningsløp og ender opp i ulike deler av arbeidslivet. Et likestilt arbeidsmarked er et mer produktivt arbeidsmarked og skaper bedre forutsetninger for å kunne gi gode tjenester.

Kunnskapsdepartementet la i fjor fram stortingsmeldingen «En mer praktisk skole. Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn». Her viser vi hvordan skolen skal bli mer praktisk og variert, slik at elevenes motivasjon styrkes og de lærer mer. Vi vil gi elevene et bedre grunnlag for å velge de utdanningene de selv ønsker.

Søkertallene for videregående opplæring for 2025 viser at gutter fremdeles velger yrkesfag i større grad enn jenter, men det er en øking av jenter som søker yrkesfag, først og fremst helse- og oppvekstfag. Søkertallene for videregående skole følger tydelige kjønnsmønstre. I 7 av 15 program står det ene kjønn for 80 pst. eller mer av søkerne. Dette har vært en stabil tendens i mange år.

Vi vet at gutter i mindre grad fullfører videregående opplæring enn jenter. Sammenligner man derimot gutter og jenter med like karakterer fra 10. trinn, er fullføringsgraden omtrent den samme. Den nye opplæringsloven, som trådte i kraft i august i fjor, gir alle rett til videregående opplæring fram til de har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse. Den nye fullføringsretten vil kunne føre til at flere, både gutter og jenter, fullfører.

Karriereveiledning kan forebygge og motvirke frafall og stimulere til gode utdannings- og yrkesvalg. God veiledning er viktig og kan bidra til at ungdom ser hvilke muligheter de har, inkludert muligheten til å velge utradisjonelt. Som oppfølging av fullføringsreformen har Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse nå utviklet kompetansestandarder for karriereveiledning i skolen. I tillegg gir mitt departement bl.a. støtte til Likestillingssenteret på Hamar, som holder kurs for å styrke rådgiveres og karriereveilederes kompetanse til å motvirke kjønnsdelte utdannings- og yrkesvalg.

Norge er blant landene i Europa som har høyest andel kvinner i høyere utdanning. I 2024 var fordelingen blant dem som fikk studieplass, ca. 60 pst. kvinner og 40 pst. menn, slik den har vært i et par tiår. Utfordringen er at flertallet av kvinner og menn søker seg til ulike studieområder, noe som gir en svært skjev kjønnsbalanse på enkelte studier.

For lærerutdanningene har andelen menn holdt seg relativt stabil. I 2024 var andelen menn 31 pst. Etter at grunnskolelærerutdanningene ble masterutdanninger, har andelen mannlige studenter økt. Det er fortsatt slik at en mindre andel menn ønsker å jobbe i barnehage og med de yngste elevene.

Kunnskapsdepartementet finansierer et nasjonalt prosjekt for rekruttering til lærerutdanning og læreryrket. Mangfoldig rekruttering er sentralt i dette arbeidet. Det foregår også et godt arbeid lokalt ved mange institusjoner. Oslomet har igangsatt prosjektet «Hvor er mine brødre», som har som mål å få flere med flerkulturell bakgrunn til å se mulighetene innen høyere utdanning, særlig innen omsorg, som barnehagelærere, lærere og barnevernspedagoger.

Andelen menn innenfor helsefag var på omtrent 21 pst. i 2024, lik som de to foregående årene. Kunnskapsdepartementet skal bidra i prosjektet «Gutter til helsefag». Prosjektet ble i 2024 utvidet til et regionalt prosjekt i de tre nordligste fylkene for å rekruttere flere gutter til helse- og omsorgssektoren. Formålet skal oppnås gjennom å synliggjøre rollemodeller for gutter. Prosjektet skal på sikt utvikles til å bli et nasjonalt og flerårig tiltak.

Andelen kvinner samlet i naturvitenskaplige og teknologiske fag er 36 pst, men i opptak til ingeniørutdanningen er andelen kvinner kun 23 pst. Nasjonalt senter for realfagsrekruttering bidrar til å samle, øke og spre kunnskap om tiltak som kan styrke rekrutteringen til realfaglige og teknologiske utdanninger. De har bl.a. vekt på rekruttering av jenter.

I stortingsmeldingen om opptak til høyere utdanning foreslo regjeringen å innføre kjønnsnøytrale kvoter på utdanninger med stor kjønnsubalanse. Kjønnsnøytrale kvoter vil sørge for et visst minimum av begge

kjønn på utdanninger med nok søkere av begge kjønn. Kunnskapsdepartementet jobber med ny opptaksfor-skrift, der det åpnes for kjønnsnøytrale kvoter.

Målet om kjønnsbalanse i høyere utdanninger gjelder også de faglig ansatte, og her har det skjedd en gledelig utvikling: Andelen kvinner i de faglige toppstillingene har steget fra 27 pst. i 2013 til 37 pst. i 2023. Og av nye professorer ved universiteter og høyskoler er nesten halvparten kvinner. Samtidig slår kjønnsbalansen ulikt ut for ulike fagfelt: Blant nye professorer var andelen kvinner 43 pst. i humaniora, 50 pst. i samfunnsvitenskap og 17 pst. i teknologi.

Uten økonomisk selvstendighet er vi ikke frie til å ta selvstendige valg, og mange vil heller ikke være frie til å kunne gå fra skadelige og voldelige forhold. Norge har vært et foregangsland når det gjelder lik deltakelse for kvinner og menn i arbeidslivet. Likevel er arbeidsmarkedet i Norge fortsatt kjønnsdelt. Dette er tett koblet til forhold ved utdanning og arbeidsliv som bidrar til å opprettholde kjønnsforskjellene. Disse inkluderer faktorer som arbeidstidsordninger, lønnsforskjeller og karrieremuligheter.

Høy sysselsetting er avgjørende for å sikre bærekraften i velferdssamfunnet. Sysselsetting er også viktig for å hindre lavinntekt og redusere inntektsulikhet. Veksten i sysselsetting blant kvinner har vært en viktig forutsetning for den økonomiske utviklingen siden 1970-tallet. Arbeidstid er en av de gjenværende kjønnsforskjellene i arbeidslivet. Selv om andelen kvinner som jobber deltid, har gått ned de siste årene, jobber fremdeles mer enn hver tredje kvinne deltid – over dobbelt så mange som menn. Omfanget er særlig stort i kvinne-dominerte yrker uten krav til høyere utdanning. Heltidsandelen øker med utdanningsnivå, og når stadig flere unge kvinner med lengre utdanning kommer inn i arbeidslivet og erstatter eldre med kortere utdanning, er det grunn til å tro at heltidsandelen vil fortsette å øke.

Regjeringen har satt i gang en heltidssatsing over tre år med forsøksprosjekter for å redusere bruken av deltid og øke heltidsandelen. Det ble bevilget 15 mill. kr i 2023, 2024 og 2025 til gjennomføring av prosjektene og til følgeforskning.

Innvandrerkvinner har lavere sysselsetting enn både kvinner i majoritetsbefolkningen og innvandrermenn. Økt sysselsetting blant innvandrerkvinner bidrar til bl.a. å bekjempe fattigdom i barnefamilier og fremme likestilling. Derfor satser vi videre på Jobbsjansen, som i en årrekke har levert gode resultat og er et effektivt tiltak for sysselsetting av innvandrerkvinner. Det er et individuelt tilpasset program som styrker deltakernes kvalifikasjoner for å øke muligheten for fast arbeid. Vi har økt tilskuddet til Jobbsjansen med 68 mill. kr i år. Det gir en

ytterligere styrking av ordningen utover økningen som ble gitt i revidert nasjonalbudsjett for 2024.

I maritim næring er det stor variasjon i kjønnsbalanse mellom bedrifter, stillinger og segmenter. Kjønnsbalanse til sjøs er spesielt krevende å oppnå. Regjerings likestillingsstrategi for maritim næring ble lagt fram i juni 2023, med innsatser på bl.a. rekruttering og rollemodeller, arbeidsmiljø og et arbeidsliv fritt for trakassering. Den 4. mars i år signerte regjeringen en samarbeidsklæring med maritime aktører og arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner. Erklæringen inneholder konkrete forpliktelser som skal bidra til økt likestilling i næringen. Partene skal møtes årlig for å vurdere måloppnåelse og effekter av igangsatte initiativ.

Fiskeri er en annen sektor med en lav andel kvinner. Andelen kvinnelige heltids- og deltidsfiskere har vært konstant lav, på 2,5–4 pst. Samarbeidsavtalen mellom Sjøfartsdirektoratet, flere fiskerierorganisasjoner og Likestillingsombudet om trakassering og uønsket adferd i fiskeriene er et eksempel på noe som kan gi endring i en sektor der kvinner kan være ekstra utsatt. Avtalen innebærer opplæring og kompetanseheving hos bl.a. ledere og verneombud, med den hensikt å lage rutiner for å håndtere varsel og ellers få bukt med slik uønsket adferd.

Kvinner har et høyere sykefravær enn menn. Partene i arbeidslivet og regjeringen ble i februar enige om en ny og forsterket avtale om redusert sykefravær og frafall i arbeidslivet, IA-avtalen. Bedre oppfølging av sykmeldte arbeidstakere og forsterking av den forebyggende arbeidsmiljøinnsatsen er blant grepene det ble enig-het om. I avtalen inngår det også at det skal igangsettes en bred kunnskapsinnhenting om årsakene til utvikling i sykefraværet og behovet for nye tiltak.

Regjeringen satte ned et utvalg som har sett særlig på kvinnearbeidshelse og kvinners vilkår for deltakelse i arbeidslivet, i tråd med kvinnehelseutvalgets forslag. Utvalget leverte rapporten sin 1. april, og den gir et helhetlig kunnskapsgrunnlag om kvinners arbeidshelse. Utvalget foreslår tiltak for å bedre kvinners arbeidshelse og styrke kvinners tilknytning til arbeidslivet. Regjeringen vil følge opp rapporten.

Fremdeles er det lønnsforskjeller mellom kvinner og menn. I rapporten «Ulik lønn for likt arbeid? Lønnsforskjeller mellom kvinner og menn, 2015–2022», som Institutt for samfunnsforskning har utført for oss, får vi god innsikt i kjønnsforskjeller i lønn. Studien viser en gjennomsnittlig forskjell i timelønn på rundt 13 pst. i denne perioden.

En hovedårsak til kjønnsforskjeller i lønn er at kvinner og menn jobber i ulike deler av arbeidsmarkedet med ulikt lønnsnivå. Men når forskerne sammenligner kvinner og menn som utfører samme arbeid – altså job-

ber i samme sektor, næring og yrke, har like lang utdanning og erfaring og samme hel- eller deltidstillknytning – finner de en lønnsforskjell på 8 pst. Ser de i tillegg på like kvinner og menn med samme arbeidsgiver, er forskjellen på 6 pst.

Vi markerte kvinnedagen forrige måned. Jeg synes det er helt uakseptabelt at kvinner og menn som har samme jobb, samme erfaring og samme kompetanse, ender opp med ulik lønn. Derfor skal vi følge opp dette forskningsprosjektet, og vi skal også innhente kunnskap om forskjeller mellom kvinner og menn i inntekt og andre økonomiske ressurser som f.eks. formue, eierskap og aksjer.

La meg understreke at lønn selvfølgelig ikke bestemmes av regjeringen, så partene i arbeidslivet har også et stort ansvar for å hindre lønnsdiskriminering og lønnsforskjeller. I Norge følger vi norsk lov, og her er vi så heldige at vi har et lovkrav som pålegger virksomheter både en plikt til aktivt å fremme likestilling og en plikt til å rapportere om aktivitetene: aktivitets- og redegjørelsesplikten, eller ARP. Plikten gjelder arbeidsgivere, både offentlige og private, og den gjelder i offentlig sektors myndighetsutøvelse. Aktivitetsplikten har vært en del av diskrimineringslovgivningen lenge, men for at den skulle bli noe mer enn symbolpolitikk, måtte vi legge på en plikt til å rapportere.

Vi finansierer nå et forskningsprosjekt ved CORE, Senter for likestillingsforskning om offentlige myndigheters og arbeidsgiveres aktivitets- og redegjørelsesplikt, og en OECD-analyse av hvordan offentlig sektor i Norge jobber med å inkludere likestillingsperspektiv i virksomheten.

Likestilling i arbeidslivet er også avhengig av politikk på andre områder. Barnehage er en forutsetning for foreldres deltakelse i arbeidslivet. Selv om andelen barn som går i barnehage, er høy, ønsker regjeringen å redusere økonomiske barrierer og reduserte den maksimale foreldreavgiften fra 3 000 til 2 000 kr per måned fra august i fjor.

Andelen barn med SFO-plass har økt i alle fylker siden 2020. Hovedårsaken til dette er innføringen av flere rabattordninger, bl.a. 12 timer gratis SFO for alle barn til og med tredje klasse.

For at norsk næringsliv skal kunne møte omstillingsbehovene vi står overfor, må vi utnytte den samlede kompetansen i samfunnet. Derfor har vi innført krav om at maksimalt 60 pst. av styremedlemmene i mellomstore og store selskaper kan ha samme kjønn. Styret har ansvar for forvaltningen av selskapene, og etter regjeringens syn er det viktig at kvinners kompetanse også utnyttes i arbeidet med strategi, budsjetter og organisering av virksomhet.

Andelen kvinnelige styremedlemmer i aksjeselskaper var 20 pst. i 2024. Videre var 17,5 pst. av administre-

rende direktører i de 200 største virksomhetene kvinner. Hvis den nåværende endringstakten holder seg konstant, vil det ta 26 år før det er like mange kvinner som menn blant administrerende direktører. 26 år – dette er for dårlig, og vi må få opp tempoet!

Ser vi på kjønnsbalansen i statlig sektor, ser vi at likestillingsarbeidet som har pågått gjennom mange år, har gitt gode resultater. I 2024 var 45 pst. av de øverste lederne i direktoratene kvinner. Blant departementsrådene var det 59 pst. kvinner. Videre var det 49 pst. kvinner blant ekspedisjonssjefene i departementene, og ved utenriksstasjonene var 45 pst. av stasjonssjefene kvinner. Om vi ser på alle statlige lederstillinger under ett, var flertallet kvinner, nemlig 53 pst. Vi vil fortsette å følge med på utviklingen og rapportere på dette i statsbudsjettet.

Staten som eier har tydelige forventninger til selskapene med statlig eierandel når det gjelder mangfold, likestilling og inkludering. Staten forventer at selskapene har tydelige mål og gjør tiltak for å fremme og utløse verdien av økt mangfold, likestilling og inkludering i alle deler av organisasjonen. Statens eierrapport for 2023 viste at andelen kvinner blant administrerende direktører i selskaper med statlig eierandel var 42 pst. Gjennomsnittlig andel kvinner i de samme selskapene var henholdsvis 43 pst. i konsernledelsen og 37 pst. på nivået under konsernledelsen. Andelen kvinnelige styreledere i selskaper med statlig eierandel var per 31. mars 2024 36 pst., og gjennomsnittlig andel kvinner blant eiervalgte styremedlemmer var 46 pst.

Blant gründere er andelen kvinner fortsatt lav, og regjeringen har et mål om en jevnere fordeling. Kvinner søker i mindre grad enn menn støtte fra ordninger som retter seg mot innovative og vekstorienterte oppstartsbedrifter, og samlet sett etableres kun hvert tredje foretak av kvinner.

I oppdragsbrevet til Innovasjon Norge i år er 7,5 mill. kr øremerket styrking av arbeidet for å stimulere til økt gründerskap blant kvinner. Innovasjon Norge har i 2025 også fått i oppdrag å se nærmere på andelen kvinnerettede prosjekter i sin portefølje og foreslå tiltak for hvordan kvinnerettede prosjekter kan prioriteres i virkemiddelapparatet dersom kvaliteten i to prosjekter ellers er lik.

Denne regjeringen har som mål å legge til rette for likestilt foreldreskap. Dette innebærer at begge foreldre i utgangspunktet har samme rett og plikt til å gi barnet omsorg gjennom å både tilbringe tid med barnet og ta del i avgjørelser om barnet. Tredelingen av foreldrepenge gir mor mulighet til å være hjemme etter fødsel for amming og omsorg, samtidig som den sikrer at også far får tid hjemme med barnet. Regjeringen har videreført tredelingen fordi den bidrar til økt likestilling både i

hjemmet og i arbeidslivet ved at begge foreldrene tar permisjon.

Vi har nylig lagt fram forslag til ny barnelov på bakgrunn av utredningen NOU 2020: 14 Ny barnelov og høringsnotat om likestilt foreldreskap og felles omsorg etter samlivsbrudd.

Mange mødre tar ulønnet permisjon etter foreldrepengeperioden. For å gjøre ordningen mer fleksibel og brukervennlig, samt redusere behovet for ulønnet permisjon, har regjeringen forlenget foreldrepengeperioden ved 80 pst. utbetaling. Dette sikrer at den samlede utbetalingen blir lik for både 100 pst. og 80 pst. inntektsdekning.

For å sikre at far får mer tid sammen med barnet, og bidra til et mer likestilt foreldreskap har regjeringen også prioritert å styrke fars selvstendige rett til permisjon uavhengig av mors aktivitet. Far kan nå få opptil 10 uker med foreldrepenge selv om mor ikke oppfyller aktivitetskravet.

Vold i nære relasjoner, voldtekt, seksuell trakassering og netthets er et hinder for å nå målet om et likestilt samfunn. Selv om både kvinner og menn utsettes for vold i nære relasjoner, er kvinner mer utsatt for alvorlig og gjentatt vold, inkludert seksuell vold.

Vold i nære relasjoner er ikke bare et spørsmål om likestilling, men også om alvorlig kriminalitet og et betydelig samfunns- og folkehelseproblem. I ytterste konsekvens fører volden til tap av liv. Dette må vi bidra til å forhindre, og derfor satte regjeringen ned en permanent partnerdrapskommisjon i september i fjor. Kommisjonen skal gjennomgå alle partnerdrapssaker og komme med anbefalinger til tiltak som kan bidra til å forebygge alvorlig partnervold og partnerdrap.

Opptappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner ble vedtatt i Stortinget i mai i fjor, og regjeringen er godt i gang med gjennomføringen. Politiets arbeid står sentralt i opptappingsplanen. Oslo-politiet har hatt gode resultater ved å jobbe etter RISK-modellen, hvor politispesialister og sosial- og helsefaglig ansatte arbeider sammen i team for å forebygge ny vold. Regjeringen vil etablere RISK i alle politidistrikt og har startet med Nordland, Sør-Vest politidistrikt og Sør-Øst-politidistrikt.

Regjeringen har også lagt til rette for at omvendt voldsalarm nå brukes mer aktivt. En lovendring trådte i kraft i april 2024, og dette forebyggende tiltaket kan nå illegges raskere og i flere tilfeller enn før. Endringen har resultert i en meget stor økning i bruken av omvendt voldsalarm og er et viktig tiltak for å flytte byrden fra den utsatte til utøveren.

Krisesentertilbudet er en viktig kommunal tjeneste for alle som er utsatt for vold i nære relasjoner. Tilbudet gir både støtte og beskyttelse og har også en viktig funk-

sjon i å forebygge partnerdrap og gjentakelse av vold. Regjeringen har nettopp lagt fram en proposisjon om endringer i krisesenterloven for Stortinget. Her foreslår vi bl.a. en ny bestemmelse om ivaretagelse av samiske rettigheter i krisesentertilbudet.

Voldtekt er en grovt integritetskrenkende form for kriminalitet og et alvorlig likestillingsproblem. Kvinner er i langt større grad enn menn utsatt for voldtekt, og voldtekt utøves nesten utelukkende av menn. Studier viser at én av fem kvinner i Norge har vært utsatt for voldtekt, mens tallene for menn er tre av hundre. Voldtektsutvalget, som har utredet problemstillinger knyttet til forebygging av voldtekt, støttetjenester for voldtektsutsatte og straffefølgning av voldtektsaker, leverte sin rapport i mars 2024, og den følges opp av Justis- og beredskapsdepartementet.

Regjeringen har nylig foreslått endringer i straffelovens kapittel om seksuallovbrudd som gjør det klart at seksuell omgang uten samtykke er forbudt. Endringen vil bidra til å styrke den seksuelle selvbestemmelsesretten og markere samfunnets holdning og klare forventning om at all seksuell omgang skal være frivillig.

Regjeringen har mål om å få slutt på seksuell trakassering på alle samfunnsarenaer. Det er fortsatt et problem at så mange blir utsatt for seksuell trakassering, og vi vet at kvinner, og særlig unge kvinner, er mest utsatt. Meldingen vi la fram for Stortinget i desember, var en grundig kartlegging av forekomst på ulike arenaer i samfunnet, en gjennomgang av lovverk og hjelpeapparat samt en vei videre for arbeidet med en rekke tiltak.

Mange LHBT+-personer lever gode liv i Norge. Samtidig vet vi at skeive som gruppe har dårligere livskvalitet og psykisk helse enn resten av befolkningen. Mange skeive opplever betydelige levekårsutfordringer, særlig bifile og transpersoner. Fortsatt er det slik at mange skeive opplever fordommer, diskriminering og hatkriminalitet.

Alle har rett til å være den de er, og elske den de vil – uten å risikere å bli diskriminert eller hetset. For å komme dit trengs det konkret politisk handling. Derfor har regjeringen en egen handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold som skal bidra til å øke livskvaliteten til skeive, sikre skeives rettigheter og bidra til større aksept for kjønns- og seksualitetsmangfold.

Av de 49 tiltakene i planen kan jeg nevne at vi har økt tilskuddsordningen for LHBT+-organisasjoner med ca. 15 mill. kr, vi har opprettet en tilskuddsordning som skal bidra til god psykisk helse og livskvalitet og mer likeverdige helse- og omsorgstjenester for grupper av befolkningen som bryter med normer for kjønn og seksualitet, og vi har igangsatt arbeidet med å opprette en digital «regnbueportal». Vi har også igangsatt flere forskningsprosjekter.

Regjeringen startet i 2024 arbeidet med en nasjonal veileder for kjønnsmangfold. Veilederen skal gi informasjon som kan gi mer innsikt og forståelse og bidra til anerkjennelse av kjønnsmangfold og ikke-binære i offentlige tjenester, og denne kommer før sommeren. Veilederen kan føre til bedre levekår og livskvalitet og et mer effektivt diskrimineringsvern for ikke-binære og transpersoner. Med dette følger regjeringen opp et av de foreslåtte tiltakene i utredningen fra Bufdir om en tredje juridisk kjønnskategori. Utredningen fastslår at en fullverdig innføring av en tredje juridisk kjønnskategori, som innebærer endring i folkeregisteret, eventuelt vil være mulig først i 2032.

Rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion skaper utrygghet for mange mennesker i det norske samfunnet. For å sikre et likestilt og mangfoldig samfunn som er trygt for alle, er det viktig og nødvendig med en aktiv og helhetlig innsats for å motvirke rasisme. Regjeringen følger opp «Handlingsplan mot rasisme og diskriminering – ny innsats 2024–2027», som ble lagt fram i november 2023.

De siste månedene har vi lagt fram ytterligere tre handlingsplaner: Handlingsplan mot antisemittisme, Handlingsplan mot muslimfiendtlighet og Handlingsplan mot hets og diskriminering av samer. Alle disse gjelder ut 2030. Samlet utgjør disse handlingsplanene regjeringens fornyede og forsterkede innsats mot rasisme og diskriminering. De tre siste har tiltak med vekt på å skape dialog og et velfungerende demokrati, å gi kunnskap og kompetanse til tjenesteytere og befolkning og å skape trygghet og sikkerhet for utsatte grupper.

Regjeringen har økt tilskuddsordningen for tiltak mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer, og vi har økt støtten til Stopp hatprat.

Fornorskingspolitikken rettet mot samer, kvener/norskiner og skogfiner var et mørkt kapittel i norsk historie. Det varte lenge og var inngripende, og videre forsoning tar tid. Regjeringen jobber nå med oppfølging av Stortingets behandling av sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Dette er en langsiktig prosess, men regjeringen er i gang og har f.eks. startet arbeidet med en ny handlingsplan for å styrke kvensk språk og planlegger utredning av et nasjonalt kompetansesenter om fornorsking og urett. Kvenske/norskfinske og skogfinske organisasjoner skal involveres i arbeidet, og det skal være konsultasjoner med Sametinget.

De fleste som bor i Norge, lever trygge og frie liv, men ikke alle. Vi vet at noen jenter og gutter ikke får velge hva de skal bli, og ikke får velge hvem de skal gifte seg med, og vi vet at noen blir etterlatt i utlandet mot sin vilje. Regjeringens mål er at alle skal ha frihet til å være den de er, uten å bli utsatt for press, trusler, tvang eller vold. Det er dette kampen mot negativ sosial kontroll og æres-

motivert vold handler om. Kompetanseteamet, et nasjonalt tverretattlig team som bistår tjenesteapparatet i saker om negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, hadde en økning i henvendelser på 23 pst. i 2024 sammenlignet med 2023. Vi kan også høre på nyhetene i dag at andelen unge mennesker som er redde for å bli sendt ut av landet mot sin vilje og giftet vekk, har økt med 80 pst. Dette kan skyldes at flere kjenner til tjenesten, men økningen er fortsatt bekymringsfull, og vi vet at det er mørketall. Både kvinner og menn kan bli utsatt, men omtrent tre av fire saker hos Kompetanseteamet gjelder jenter og kvinner.

Vi intensiverer innsatsen og har styrket flere av tjenestene som bidrar til forebygging, kompetanseheving og rådgivning, og i vår lanseres en ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold.

Lovverket er en viktig del av innsatsen. I juni 2024 ble NOU 2024: 13 Lov og frihet lagt fram. Dette er en helhetlig utredning av problemstillinger i saker om negativ sosial kontroll, tvangsektenskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold. Her foreslås endringer i lov og regelverk for å sikre bedre rettsvern av utsatte, og vi jobber nå med å følge opp denne viktige utredningen.

Regjeringens helse- og omsorgspolitikken skal bidra til å forebygge sykdom og skape et helsefremmende samfunn for alle. Skal vi sikre at alle i Norge, uavhengig av kjønn, har likeverdig tilgang til god helse, god livskvalitet og gode helsetjenester, må vi ha kunnskap om hva kjønnsforskjellene består i, og årsakene til disse.

Vi har landet en ny og historisk abortlov som ble vedtatt av Stortinget i desember og trer i kraft 1. juni i år. Den nye loven utvider retten til selvbestemt abort fra 12 til 18 uker og gir samme grense for fosterantallsreduksjoner. Kvinner får rett til veiledning, informasjon og oppfølging. Abortnemndene reformeres med nye krav til sammensetning og ledelse, og flertallet av medlemmene skal være kvinner.

Regjeringen la fram en kvinnehelsestrategi i oktober i fjor, og implementeringen er i gang. Det overordnede målet er å bidra til at betydningen av kjønn blir vektlagt i politikktutforming, og at kvinners helse og kjønnsperspektivet blir ivaretatt av helsemyndighetene og i helse- og omsorgstjenesten. Det er viktig at forskning på kvinnehelse tas i bruk og gjøres kjent for allmennheten og for fagpersoner. I fjor ble det bevilget 5 mill. kr til å etablere en digital kvinnehelseportal for formidling av kunnskap om kvinnehelse. Det er avsatt 3 mill. kr fra 2025 til drift av kvinnehelseportalen og forskning på minoritetskvinnens helse.

Kvinnehelseutvalget anbefalte å innarbeide kjønnsperspektivet i faglige råd til helse- og omsorgstjenestene, og det følges opp i Helsedirektoratet. Kvinner rapporterer høyere sykkelighet, psykiske helseplager og

muskel- og skjelettsykdommer. Menn har høyere dødelighet fra rusbruk, ulykker, selvmord og kreft.

Kreft i prostata er den vanligste kreftformen blant menn i Norge. Årlig får om lag 5 000 personer denne diagnosen. Et av målene i den nye kreftstrategien er å innføre et screeningprogram for prostatakreft i løpet av tiårsperioden. Før det kan igangsettes screening, er det behov for å ha et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag.

Regjeringen har det siste året lagt fram bl.a. en forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet og en stortingsmelding om folkehelse og levekår i den samiske befolkningen som tar høyde for menn og kvinners ulikheter. I revisjonen av folkehelseloven foreslås det at kommuner kan vurdere diskrimineringsaspekter når de utformer tiltak.

Livskvalitet og psykisk helse varierer med kjønn. I 2025 vil det legges fram en livskvalitetsstrategi, og kampanjen «ABC for god psykisk helse» er styrket. Vi styrker også tilgangen til lavterskel psykisk helsetilbud i kommunene slik at flere kan få rask og god hjelp.

Norge er et sterkt demokrati med høy deltakelse og tillit. Samtidig viser valgforskningen at deltakelse og tillit ikke er jevnt fordelt. Blant annet er det klare kjønnsforskjeller i valgdeltakelse, særlig i de yngre aldersgruppene. Yngre menn stemmer i mindre grad enn kvinner. Også innvandrerbakgrunn og utdanningsnivå har betydning for valgdeltakelse. Valgdirektoratet skal gjennomføre ulike informasjonstiltak før valget i september, slik at velgerne er godt informert om når, hvor og hvordan de kan stemme. I tillegg til den vanlige informasjonen som rettes mot alle, blir det laget informasjonsmateriell på ulike språk og særskilt informasjon til velgere med innvandrerbakgrunn, og det vil bli gjennomført informasjonstiltak overfor grupper med særskilte informasjonsbehov.

Funksjonsnivå skal ikke være et hinder for å delta i demokratiet. I ny valglov, som trådte i kraft i fjor, er kravene til universell utforming av valglokaler skjerpet. Det er presisert i lovteksten at velgerne skal kunne ta seg inn uten hjelp. Det bidrar både til å senke terskelen for å stemme og til at det skjer i verdige rammer.

Det er viktigere enn noen gang at vi i Norge går foran som et godt eksempel på menneskerettighetsfeltet gjennom at vi skaper og tilrettelegger for et samfunn med like rettigheter og muligheter for alle. Regjeringen kunn gjorde i februar i år at CRPD, som er FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, skal inkorporeres i menneskerettsloven. Nå jobber vi på høygir for å legge fram et lovforslag. Med inkorporering av CRPD i menneskerettsloven gir vi det sterkeste signalet vi kan gi: Menneskerettighetene til personer med funksjonsnedsettelser plasseres sammen med de andre menneskerettighetene som vi mener er mest grunnleggende. Det er her de hører hjemme.

Ytringsfrihetskommisjonen slo fast at det i det store og hele står bra til med det offentlige ordskiftet i Norge. Dette er et resultat av bevisste politiske prioriteringer over lang tid. Det er også stadig nye utfordringer i dette landskapet, bl.a. knyttet til den teknologiske utviklingen. I løpet av året vil regjeringen legge fram en ytringsfrihetsstrategi som vil legge føringer for arbeidet med å legge til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.

Verden rundt oss viser også at det er viktig at befolkningen er motstandsdyktig mot uønsket informasjonspåvirkning. Regjeringen vil legge fram en strategi for å styrke motstandskraften mot desinformasjon før sommeren.

I år er det 30 år siden Beijing-plattformen og handlingsplanen for kvinners rettigheter ble vedtatt. Presset og motstanden mot kvinners rettigheter, skeives rettigheter og retten til å bestemme over egen kropp er større enn noensinne. Konfliktlinjene er spesielt skarpe rundt trygg abort, seksualitetsundervisning, seksuell orientering og kjønnsidentitet. Arbeidet mot kjønnsbasert vold er også kontroversielt i mange land. I denne situasjonen er jeg glad for å kunne si at Norge står støtt i å fremme kvinners rettigheter og likestilling, både politisk og finansielt. Støtte til kvinners rett til å bestemme over egen kropp er en av hovedprioriteringene i utviklingspolitikken.

Temaet for årets kvinnekommisjon i New York var 30-årsmarkeringen av nettopp Beijing-erklæringen. Dessverre kan vi ikke bare feire framgang. Årets sesjon ble arrangert med et alvorlig bakteppe, der organiserte krefter og land fortsetter å motarbeide kvinners rettigheter, LHBT+-personers rettigheter og likestilling, mangfold og inkludering.

Norge er invitert med som gjesteland i G20 under formannskapet til Sør-Afrika i år. Igjen vil Norge få muligheten til å påvirke og bidra til likestillingsarbeidet i G20-landene. Vi kan forvente et enda hardere forhandlingsklima i år enn i fjor, men desto viktigere er det at Norge har fått muligheten til å ha gjestelandsrollen ett år til. Vi skal bruke rollen vår godt.

Regjeringen lanserte i fjor en ny humanitær strategi. Der slår vi fast at kjønnsperspektivet skal legges til grunn for all humanitær innsats.

Hovedmålsettingen med Norges innsats for kvinner, fred og sikkerhet er å bidra til bærekraftig fred og sikkerhet både nasjonalt, regionalt og globalt. Norge leder «Women, Peace and Security Focal Points Network» sammen med Japan i 2025. Dette forumet er en viktig plattform for å fremme agendaen i år, hvor vi markerer at det er 25 år siden FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1325 ble vedtatt. Vi har bidratt med støtte til nasjonale handlingsplaner og støtte til kvinneledede organisasjoner i fredsarbeid og humanitær innsats, og da særlig støtte til kvinnelige menneskerettighetsforkjempere.

Ved siden av Utenriksdepartementet har både Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet egne planer for gjennomføring av handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet.

I Norden står vi sammen om et viktig verdigrunnlag, på tvers av regjeringer. I fjor lanserte vi et nytt samarbeidsprogram for likestilling og LHBT+-personers rettigheter, og jeg ser fram til å jobbe med dette framover. Vi undertegnet også erklæringen «Pushing for progress», som forplikter de nordiske landene, i samarbeid med blant andre Gates Foundation, til å fortsette å presse på for økt likestilling og like rettigheter. Det er viktig for oss å stå sammen med likesinnede og få flere til å se gevinstene av likestilling, inkludering og mangfold.

Norge medvirker dessuten til politikk og regelutvikling for rettigheter, likestilling og ikke-diskriminering innenfor rammen av EU og EØS-samarbeidet og i regi av Europarådet. Europaarbeidet er også med på å styrke diskrimineringsvernet i Norge.

Vi har likestillingsutfordringer å jobbe videre med både her i Norge og internasjonalt. Vi må fortsette å være offensive. Vi må våge – og ikke gi oss. At alle får stille på like fot, at alle får mulighet til å leve som de vil, trygt og fritt, er det som er likestilling. Det er klart det er verdt å kjempe videre for – med forsterket og fornyet innsats. Som dere hører, er vi godt i gang, og regjeringen vil fortsette å være ambisiøs på likestillingsfeltet. Likestillingen har ikke gått for langt. Vi må gå lenger – for alle.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [11:46:38]: Presidenten vil foreslå at kultur- og likestillingsministerens redegjørelse om status i arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i alle sektorer føres opp til behandling i et senere møte i Stortinget. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 7 [11:46:49]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal, Hans Andreas Limi og Roy Steffensen om å splitte opp og selge NRK (Innst. 169 S (2024–2025), jf. Dokument 8:42 S (2024–2025))

Presidenten [11:47:04]: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte

tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Torstein Tvedt Solberg (A) [11:47:37] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for arbeidet med saken. Jeg er glad for at det er et så godt som samlet storting som avviser Fremskrittspartiets forslag – utenom Fremskrittspartiet selv.

For meg er NRK Dagsrevyen. Jeg tror ikke jeg er alene om å skru på NRK Nyheter når det er en krise eller en hendelse. NRK er også Lykkeland – et høykvalitetsdrama som forteller viktig norsk historie. NRK er P1, som jeg skrur på hver morgen sammen med kaffetrakteren, og som løfter fram norsk musikk. NRK er Fantorangen, NRK Super eller, som treåringen min nå er opptatt av, Kokosbananas. Nå når jeg har fått barn, har jeg fått innblikk i det fantastiske arkivet med både lyd og bilder som er tilpasset alle aldre. NRK er også Klart eg kan – på nynorsk – eller alt det flotte NRK Sápmi har. NRK er NRK Rogaland for meg, eller alle de andre lokale kontorene rundt omkring i hele landet som sikrer at alle deler av landet er dekket, og at alle deler av landet vårt blir hørt.

Alt dette som NRK er, er Fremskrittspartiet imot. I beste fall er det uklart hva av dette de er for.

La meg også si: Jeg er ingen NRK-fantast, NRK er ikke perfekt – NRK må fornyes og forbedres. Det jeg her prøver å beskrive, er NRKs unike rolle i Norge som allmennkringkaster, NRKs avgjørende samlende rolle for landet vårt og NRKs unike og viktige oppdrag, som ikke bare er å tjene penger, men som er å ivareta og formidle norsk språk og kultur og ivareta demokratiet vårt. Alt dette – det kulturpolitiske, det språkpolitiske, det mediepolitiske, men også det sikkerhetspolitiske – virker helt glemt av Fremskrittspartiet.

Dette forslaget som nå er fremmet, framstår for meg som et gammelt oppheng på liberalisering – litt misforstått liberalisering, spør du meg – der en også prøver å kutte i budsjettet for å kunne gi mer skattelette til de rikeste. Etter komitébehandlingen er det fortsatt ganske uklart hva Fremskrittspartiet egentlig mener skal stå igjen. For hva mener egentlig Fremskrittspartiet er de kulturpolitiske målene som det vises til i forslagene? Hva er det av det NRK gjør i dag, som skal bort, og hva skal beholdes? Når Fremskrittspartiet snakker om at det samfunnsnyttige skal beholdes, er det kun råderetten til tv i krisetid, eller er NRK også viktig for en åpen og opplyst samtale, som Grunnloven sier?

Fremskrittspartiet har heller ikke svart på hva en mener om mediemangfoldet, og hvilket mediemangfold Fremskrittspartiet egentlig ønsker seg. Jeg håper Fremskrittspartiet nå, i denne debatten, vil være litt tydeligere på hva de egentlig mener i denne saken.

Turid Kristensen (H) [11:50:51]: Tilfanget av desinformasjon øker drastisk, og vi forholder oss til en stadig mer fragmentert digital offentlighet. I denne situasjonen er åpne demokratier som Norge, der ytringsfriheten står sterkt, spesielt utsatt. Derfor er redaktørstyrte medier og en sterk allmennkringkaster som NRK viktig.

I Etterretningstjenestens åpne trusselvurdering kan vi lese at norsk offentlighet utsettes for påvirkningsforsøk, bl.a. fra Russland. Hensikten er åpenbart å manipulere det offentlige ordskiftet og spre usikkerhet og mistillit. Framover vil nok dessverre omfanget av falske nyheter og påvirkningsforsøk øke. «Deepfake»-teknologien gjør det allerede veldig vanskelig å skille falske og ekte filmer. Det er lett å se for seg hvordan denne teknologien kan brukes til å ramme den grunnleggende tilliten i det norske samfunnet, spesielt i en uoversiktlig krisesituasjon.

Å forby løgn er dessverre umulig, men det er mulig å ruste seg bedre mot desinformasjon og påvirkning. I dette arbeidet spiller NRK en nøkkelrolle. Allmennkringkasterens nyhetsdekning nyter stor tillit i brede lag av befolkningen. Ved kriser har NRK ansvaret for å kringkaste myndighetenes beredskapsmeldinger og annen viktig informasjon.

Mediepolitikken er et avgjørende verktøy for å sikre en åpen og opplyst samtale, slik det også er nedfelt i Grunnloven. Gjennom å legge til rette for god nyhetsproduksjon og redaktørstyrte medier over hele landet sikrer vi at alle grupper i samfunnet har et godt medietilbud. Dette gir oss muligheten til å orientere oss, ta valg og ytre oss. Samtidig ivaretas hensynet til opplysning og nyhetsformidling, tilbudet til barn og unge og bevaring av vårt språk og vår historie.

Høyre anerkjenner behovet for effektiv drift og sunn konkurranse i mediemarkedet. Svaret på utfordringen blir da å modernisere NRK innenfor dagens struktur, ikke å splitte opp og selge selskapet som har tjent oss godt i snart hundre år. NRK bør fortsatt være et offentlig eid allmennkringkastingsselskap med et tydelig samfunnsoppdrag.

Vi anerkjenner likevel at NRK har en dominerende rolle i medielandskapet. Derfor er det viktig å videreføre ordningen med en kommersiell allmennkringkaster som et supplement til NRK, samtidig som vi må påse at NRK ikke svekker aktivitetsgrunnlaget til medier som henter inntekter i markedet.

Ytringsfriheten er fundamental for demokratiet og må beskyttes kontinuerlig. Derfor er det viktigere enn noen gang å opprettholde mediemangfoldet og sørge for gode og forutsigbare rammevilkår for mediene. Ytringsfrihetskommisjonen ga oss verdifull innsikt, og Høyre vil alltid være med på å sikre målrettede tiltak for å styrke ytringsfriheten og utvidelsen av ytringsrommet.

Per Olav Tyldum (Sp) [11:54:13]: I en urolig tid er det viktig å holde fast ved de institusjonene som samler oss som folk og nasjon. Norsk rikskringkasting er en slik institusjon. NRK har et tydelig oppdrag om å speile Norge, hegne om vårt språk og løfte vår kultur. Ni av ti nordmenn bruker NRK daglig; det er det leirbålet vi som nasjon samler oss rundt, på godt og vondt.

Å svekke NRK betyr at kommersielle medier i større grad avgjør hva som produseres og sendes, ofte på jakt etter klikk. Forslagsstillerne har heller ikke hensyntatt NRKs viktige beredskapsfunksjon og vil foreslå å sette den funksjonen ut på anbud.

Å gå løs på NRK vil svekke demokratiet. NRK har en rolle i å informere befolkningen og fremme debatt. NRK gir stemme til nye aktører og motarbeider ekkokamre i sosiale medier. Fremskrittspartiet går til angrep på noe av det mest grunnleggende i det norske samfunnet – det som binder oss sammen som nasjon. Det er ikke bare et angrep på NRK, men på vår kultur og våre felles verdier. Å splitte opp NRK og selge det vil ha vidtrekkende konsekvenser for mediemangfoldet.

La meg spørre sånn: Hvem skal kunne kjøpe NRK? De eneste er store internasjonale aktører, vil jeg tro. Det vil ikke bare svekke NRK, men skape et mediemarked i Norge hvor store utenlandske selskap får mer makt. Det vil også kunne ramme de andre medieaktørene, som fra før av sliter med konkurranse fra internasjonale giganter.

En undersøkelse fra 2022 viser at 85 pst. av befolkningen har stor tillit til NRK. Det er ikke tilfeldig, og det er viktig i en tid med økende desinformasjon. NRK er en bærende institusjon for tillit i samfunnet vårt og bidrar til mediemangfold gjennom samarbeid med regionale og lokale aktører. Bevilgningene er nok ikke så store som allmennkringkasteren selv måtte ønske, men de er tilstrekkelige for å opprettholde og utvikle et viktig samfunnsoppdrag.

For meg er forslaget krevende å forstå. Hvilke konsekvenser ville det ha fått for folk flest og for oss som land? Det er klart at Fremskrittspartiet i sin higen etter å la markedet få fritt spillerom ikke tar de reelle utfordringene med mediemangfold og demokrati på alvor.

Senterpartiet vil fortsatt jobbe for tiltak som samler oss som folk og nasjon, og et solid NRK er en viktig del av dette.

Silje Hjemdal (FrP) [11:57:30]: Det er ingen overraskelse at Fremskrittspartiet ved flere anledninger har stilt spørsmål om hvilken rolle NRK skal ha i framtiden som tidligere stor monopolist i Norge. Å skulle finansiere en statskanal med 7,5 mrd. kr i året mener vi det er riktig å stille spørsmål ved. Det har vi gjort ved flere anledninger, og vi har også foreslått kutt. Heller ikke der

har de andre partiene vært villig til å lytte, selv om jeg hører under debatten nå at noen klarer å strekke seg til at man kanskje skal modernisere NRK. For meg og Fremskrittspartiet er det i hvert fall en prinsipiell sak at skattebetalerne bør slippe å finansiere NRK, nettopp fordi vi mener det kan være med på å øke mangfoldet i mediebransjen.

Vi mener det forslaget vi debatterer i dag, er viktig av flere grunner, for både konkurransen og mangfoldet i mediebransjen hemmes av at markedet i dag i stor grad domineres av et veldig stort NRK. De har en helt særegen posisjon ved å få statlige milliardinntekter som skjerner dem mot svingninger som andre aktører er nødt til å ta inn over seg. Det gir selvfølgelig store konkurransefortrinn i forhold til de andre aktørene. Det synes Fremskrittspartiet det er vanskelig å sitte stille og se på.

Vi mener at mesteparten av de midlene NRK får – 7,5 mrd. kr i år, og vi kan spørre oss hva det trolig blir neste år – vil kunne brukes på andre samfunnsnyttige oppgaver og mer prekære oppgaver som må løses. Jeg kan nevne at vi har et forsvar som skal opprustes, men ikke minst at vi har stadig økende helsekøer i dette landet. Da er vi nødt til å ta en prinsipiell debatt om hvor vi skal bruke pengene.

Vi mener det er en liten del av NRKs virksomhet som oppfyller de ulike samfunnsnyttige funksjonene, og det som må ha offentlig støtte for ikke å forsvinne, mener vi skal konkurranseutsettes. Jeg er helt sikker på at mange andre aktører kan produsere dette innholdet på en vel så god måte, og kanskje også til en mye rimeligere pris for skattebetalerne. Samtidig vil jeg understreke at Fremskrittspartiet ønsker å splitte opp NRK i flere selskaper ved et nedsalg for å unngå at det eventuelt blir én stor aktør som dominerer.

Med det tar jeg opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [12:00:34]: Da har representanten Silje Hjemdal tatt opp de forslagene hun refererte til.

Hege Bae Nyholt (R) [12:00:50]: I Grunnloven § 100 står det:

«Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.»

NRK er en av de institusjonene i Norge som bidrar til å holde denne loven i hevd. NRK er viktig for demokratiske, sosiale og kulturelle prinsipper i vårt samfunn. NRK spiller en sentral rolle i å fremme og bevare norsk kultur og identitet. Gjennom tv- og radioprogrammer samt nettsaker og annen dekning skaper NRK en plattform for mange deler av det norske fellesskapet som ellers kan bli marginalisert i møte med et marked hvor det er pengene som styrer hva som skal produseres. NRK er

avgjørende for å formidle språk, kulturuttrykk, kunnskap, lokaljournalistikk, nyheter og annet. Tro meg – snart fire år som pendler har gitt meg muligheten til å dypdykke i NRKs poddarkiv, og det er gull.

Å splitte NRK vil svekke den frie og uavhengige pressen i Norge. Det vil svekke redaktørstyrte medier som sådan i en tid som ellers er usikker, og i en tid hvor våre unge får sine nyheter fra sosiale medier framfor de redaktørstyrte. Åtte år på rad har Reportere uten grenser kåret Norge til verdens mest pressefrie land. Den tilliten til redaktørstyrte medier som finnes her i landet, er så høy, og den kommer ikke av seg selv. Slik tillit kan ikke kjøpes for penger. Redaktørstyrte medier spiller en avgjørende rolle i å styrke befolkningens motstandskraft mot desinformasjon. Det er viktig med tanke på den situasjonen vi lever i, både geopolitisk og nasjonalt.

Fremskrittspartiet legger fram et premiss om at økonomisk konkurranse og plass i markedet automatisk vil forbedre tilbudet og stoffet NRK lager. Rødt er uenig i selve premisset. NRKs mandat og samfunnsoppdrag er nedfelt i vedtektene og forvaltes og kontrolleres av Kulturdepartementet og Medietilsynet. Fri konkurranse vil ikke styrke dybde- eller breddeinnholdet i mediene, men snarere sørge for at markedskreftene vil stå fritt til å svekke og marginalisere ulike medieformer og ulikt innhold. I Norge som i andre land ser vi hvordan de økonomiske kreftene rår, også i medielandskapet. NRK er viktig å bevare som NRK.

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:03:47]: Selv om mye har skjedd i mediemarkedet, er ikke behovet for NRK mindre i dag – tvert imot. For det vi betaler for NRK, får hele befolkningen, uavhengig av størrelsen på lommeboken, åpen tilgang til nyheter, aktualitet, dokumentar, sport, kultur og underholdning.

Samtidig har NRK et viktig beredskapsoppdrag, slik at styresmaktene kan nå ut ved nasjonale kriser. Jeg mener at vi får mye igjen for pengene, og at Norge ville blitt fattigere uten et sterkt NRK.

Samtidig er det viktig å sikre at en sterk allmennkringkaster ikke fortrenger det kommersielle markedet på en slik måte at det totale tilbudet til publikum blir svekket. Som en del av sitt oppdrag har NRK derfor et selvstendig ansvar for å bidra til det norske mediemangfoldet.

Departementet følger utviklingen i mediemarkedet tett, og gjennom flere konkurranseanalyser vurderes NRKs bidrag til mediemangfoldet. Den siste rapporten, fra 2021, bekreftet at Norge fremdeles kjennetegnes av en god infrastruktur av medier på ulike geografiske nivåer – lokalt, regionalt og nasjonalt. Rapporten konkluderer med at det ikke er noen risiko for at tilbudet fra NRK skal ha negative effekter på tilbudet fra kommersielle

aktører på kort eller mellomlang sikt. I forbindelse med arbeidet med det fireårige styringssignalet for mediepolitikken har jeg nylig bestilt en ny konkurranseanalyse, som skal leveres våren 2026.

Forslaget fra representantene er et dårlig forslag. Det understrekes av at ingen av de skriftlige innspillene til komiteens behandling støtter det. Ikke engang den kommersielle mediesektoren, som forslagsstillerne ønsker å beskytte, er enig i forslaget. Det er illustrerende at Schibsted i sitt skriftlige høringsinnspill skriver at selv om de er enig i deler av premissene for forslaget, er de dypt uenig i konklusjonene. Å selge ned og privatisere NRK mener jeg kan skade mediemangfoldet og dermed også vår mulighet til å demme opp mot antidemokratiske krefter, konspirasjoner og desinformasjon.

I dagens sikkerhetssituasjon mener jeg det er viktigere enn noen gang å hegne om de redaktørstyrte mediene. Før sommeren skal regjeringen legge fram en strategi for å øke befolkningens motstandskraft mot desinformasjon. Et viktig budskap i strategien er at mediemangfoldet er en forutsetning for demokrati og ytringsfrihet og dermed avgjørende for å sikre befolkningens motstandskraft.

Jeg er glad for at partiene, bortsett fra Fremskrittspartiet, står samlet om ikke å vedta dette forslaget. Samtidig forsikrer jeg om at regjeringen vil fortsette å følge medieutviklingen tett. Vi skal lytte både til den kommersielle bransjen og til allmennkringkasterne for å finne den gode balansen for et fortsatt godt mediemangfold i Norge.

Presidenten [12:06:44]: Det blir replikkordskifte.

Silje Hjemdal (FrP) [12:07:01]: Det er helt greit å være uenig i å kutte i NRK, og det er helt greit å være skeptisk til det forslaget Fremskrittspartiet har fremmet. Imidlertid er det ikke kommet noen andre forslag til hvordan man kan følge opp en del av bekymringene, verken fra regjeringspartiene eller fra andre partier i komiteen.

Når Mediebedriftenes Landsforening i sitt høringsinnspill har en egen merknad med overskriften «NRK bør pålegges å vurdere de konkurransemessige effektene av sitt tilbud», ligger det en antydning der om at det nettopp er en konkurransevridding, sånn som Fremskrittspartiet påstår. Jeg lurer da på om statsråden er villig til å vurdere om NRK er nødt til å gjøre disse vurderingene?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:08:02]: Først må jeg si nei. Vi er jo uenige. Det er derfor vi ikke har noe annet forslag, for vi mener det er bra slik som man har det i dag. Det er også interessant å se at representanten selv ikke har skrevet forslaget i selve saken, men kommet

med løse forslag i dag. Det er en litt interessant del av den behandlingen komiteen har hatt i dette spørsmålet.

Jeg er enig i at NRK hele tiden skal vurdere hvordan de påvirker det kommersielle markedet. Det er også noe av bakgrunnen for kravet i NRK-plakaten om at de har et selvstendig ansvar for å bidra til mediemangfoldet. Samtidig må vi som myndigheter følge med, og som jeg sa i mitt innlegg, har vi derfor bestilt en ny konkurranseanalyse som skal leveres neste år. Det er noe vi også har hatt tidligere, og som da beviselig har kommet fram til at NRK ikke er noen trussel, men en styrke for det mediemangfoldet vi har i landet.

Silje Hjemdal (FrP) [12:08:57]: Som vanlig liker statsråden å komme med sleivete kommentarer om andres forslag. Hadde hun bare spurt meg, kunne jeg forklart at det ved en inkurie ikke ble fremmet forslag i komiteen fordi jeg ikke var der, men hadde en vara, og det ble en misforståelse. Det er sånt som kan skje alle partier, og det vet representanten fra Arbeiderpartiet, som også har lang politisk erfaring, utmerket godt.

Hvis vi imidlertid går tilbake til saken og det vi faktisk skal diskutere, lurer jeg på: Er det noen som helst grense for kulturministeren eller regjeringspartiet hva gjelder hvilke offentlige bevilgninger som skal gå til NRK, og som vil gjelde i framtiden? Nå koster det skattebetalerne 7,5 mrd. kr. Dette vil øke for neste år. Er det noe som helst tegn til at man vil se på de bevilgningene som også vil kreves for årene som kommer?

Presidenten [12:10:00]: Presidenten vil påpeke at det å karakterisere noe som sleivete tidligere er påtalt som upassende parlamentarisk språkbruk.

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:10:10]: Spørsmålet fra representanten Hjemdal er litt underlig – om det finnes grenser. Man kan jo spørre om det finnes grenser for pengebruk på andre områder. Ja, det finnes alltid grenser, men vårt ansvar som regjering og denne salens ansvar som storting er å sørge for at man har tilstrekkelige bevilgninger til å gjennomføre det samfunnsopdraget som NRK er blitt tildelt. Det gjelder også andre sektorer, som sykehusene, skolene og kommunene. Man skal gi tilstrekkelige bevilgninger. Så vil det alltid være uenighet om hvorvidt bevilgningsnivået er tilstrekkelig eller ikke. Jeg oppfatter i alle fall mediesektoren slik at de ønsker mer penger, ikke mindre. Jeg er glad for at det ikke er Fremskrittspartiet som styrer mediepolitikken i Norge i dag, og håper at det ikke kommer til å være Fremskrittspartiet som styrer mediepolitikken etter 8. september.

Silje Hjemdal (FrP) [12:11:01]: Ja, 7,5 mrd. kr er veldig mye penger, og det er også litt av bakgrunnen for at

Fremskrittspartiet nettopp har fremmet dette forslaget. Vi er også helt enig i at en del av den samfunnskritiske beredskapen og en del av det samfunnsnyttige oppdraget selvfølgelig skal ivaretas. Men det mener vi nettopp kan gjøres for en vesentlig rimeligere penge, idet vi står i en dyrtid, vi er nødt til å prioritere hardere i årene som kommer, vi har stadig økende helsekøer, vi har stadig flere eldre som ikke får plass på sykehjem, vi har en langtidsplan for politiet som skal følges opp, og en for Forsvaret – bare for å nevne noe. Disse milliardene må vi ta fra et sted. De detter ikke ned fra himmelen. Da er dette en god begynnelse for å se på hva skattebetalerens penger egentlig skal gå til.

Er det da riktig oppfattet at kulturministeren ikke vil foreta noen kutt i NRK i tiden som kommer?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:12:06]: Det er interessant at representanten Hjemdal hele tiden argumenterer for viktigheten av å styrke Forsvaret og ha nok penger til forsvar. NRK er en del av forsvaret vårt. Det er en del av ytringsfriheten. Det er en del av motstandskraften. Det er en del av de verdiene vi faktisk skal bruke til å forsvare oss med. Jeg har ingen planer om å kutte i NRK. Uansett er det et budsjettspørsmål som jeg ikke har tenkt å svare på i forbindelse med et representantforslag her i Stortinget. Bevilgningene over statsbudsjettet kommer når statsbudsjettet kommer, men det foreligger ingen umiddelbare planer om kutt i NRK, på ingen måte. Jeg synes representantens forslag nr. 2 er interessant:

«Stortinget ber regjeringen ordne det slik at de samfunnsnyttige funksjoner som i dag ivaretas av NRK og som ikke kan oppfylles på annen måte enn med offentlig finansiering, organiseres med konkurranseutsetting.»

Det er interessant at det ikke skal koste penger.

Silje Hjemdal (FrP) [12:13:08]: Ingen har sagt at det ikke skal koste penger. Jeg har sagt at jeg tror det koster veldig mye mindre enn 7,5 mrd. kr. Det hadde man sett hvis man hadde lest alle forslagene og også lest sakens innstilling. Det er kanskje her vi skiller lag. Alle er enig i at media har en veldig viktig rolle i samfunnet, i demokratiet, for ytringsfriheten og for beredskapen vår. Det vi er uenige om, er om NRK skal få 7,5 mrd. kr for å gjøre en rekke andre oppgaver som ikke nødvendigvis dekkes av det samme samfunnsoppdraget. Man må gjerne trekke fram at man synes det er kjekt å se på Fantorangen eller på folk som leker gjemsel, spiller spill på tv eller følger bloggeres podkast, men er det nødvendigvis en oppgave skattebetalerne skal betale for?

Det er der jeg utfordrer ministeren igjen: Er alt NRK gjør, like viktig?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [12:14:13]: Jeg kan forsikre representanten om at jeg har lest alle de tre løse forslagene, og jeg har selvfølgelig lest saken og innstillingen. Noe annet ville vært respektløst av en statsråd.

Så til spørsmålet: Alt NRK driver på med, er viktig. Det handler ikke om lettbenet barneunderholdning med Fantorangen. Det handler om å ta barna våre på alvor. Det handler om å ta språket vårt på alvor, at man har sendinger som er på både samisk og nynorsk. Det handler også om at uten NRK som offentlig allmennkringkaster hadde man kanskje ikke fått programmer som Team Pølsa. Det handler om at NRK faktisk kan ta på seg det samfunnsoppdraget det er å reflektere oss som folk, noe som ligger der som en del av det viktige oppdraget vi har gitt NRK. Jeg mener at den norske folkesjelen ikke er noe vi skal konkurranseutsette, dele eller selge.

Presidenten [12:15:13]: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [12:15:34]: Det vi er vitne til i saka vi behandlar i dag, er Framstegpartiet sine gjentekne angrep på norske og våre felles verdier. Denne gongen dreier det seg om NRK, som har til føremål å oppfylle noko så viktig som demokratiske, sosiale og kulturelle behov i samfunnet, ta vare på ytringsfriheten og medverke til at alle i Noreg får tilstrekkeleg informasjon til aktivt å kunne delta i demokratiske prosessar. I strevet etter å setje i verk konkurranse på alle område i samfunnet har Framstegpartiet kome til at tida er inne til at Noreg bør kvitte seg med det ein ser som ein urimeleg forfordelt norsk rikskringkastar, ved å selje og setje heile eller delar av NRK på børsen. I staden for å vere stolt over at Noreg blir kåra til å vere blant dei aller beste mediesamfunna i verda, vel Framstegpartiet å vilje demontere det heile.

NRK har utvilsamt ei særskilt rolle. Forslagsstillarane frå Framstegpartiet påstår i forslaget sitt at denne rolla blir opplevd som «sterkt urimelig av mange skattebetalere som ikke benytter seg av NRKs produkter». Det er litt underleg, men av dei såkalla mange misfornøgte skattebetalarane har ikkje ein einaste ein valt å late seg inspirere av Framstegpartiet sitt forslag til å late stemma si bli høyrd når vi behandlar saka i Stortinget. Det er derimot tre innbyggjarar som på ulikt vis innstendig ber Stortinget hindre at Framstegpartiet får gjennomslag. Dei får stort sett følge av betydningsfulle og innsiktsfulle organisasjonar og forbund på presseområdet, og det gjeld òg NRK sine konkurrentar. Eg viser dermed til høyringsinnspela.

Med aukande uro, falske nyheiter og desinformasjon treng samfunnet vårt samlande og truverdige nyheits- og informasjonskjelder. Vi treng redaktørstyrte

medium. Kva det betyr, trur eg alle såg under pandemi-en.

Spørsmålsbunken er eigentleg utømmeleg. La meg berre nemne nokre. At NRK skal delta i ein kommersiell marknad, vil det måtte føre til dramatiske og uføreseielege endringar og meir reklame? Kva vil kunne skje med TV 2 viss NRK blir ein konkurrent om reklamekronene? Kva vil eit nedsal eller sal bety for programprodusentar? Kva med norsk språk og felles referansar i eit langstrekt og tynt folkesett land?

Som sagt: Med dei trusselvurderingane vi ser i ei aukande polarisert verd, og med desinformasjon som trussel, er det heilt avgjerande å styrkje og støtte opp om dei redaktørstyrte media, der NRK har ei heilt sentral rolle.

Torstein Tvedt Solberg (A) [12:18:45]: Representanten fra Fremskrittspartiet sier i sitt innlegg at en må tørre å stille spørsmål. Det er jeg for så vidt enig i. Jeg tror NRKs rolle er det vi diskuterer mest i mediepolicen. Derfor vil jeg utfordre Fremskrittspartiet tilbake: Hvis det er så viktig å tørre å stille spørsmål, må en også våge å gi tydeligere svar. Etter denne debatten er det bare mer uklart for meg hvilket medielandskap Fremskrittspartiet egentlig ønsker seg.

I innlegget til representanten framheves det at det er mediemangfoldet som er hovedbegrunnelsen for dette forslaget. Alle rapporter vi har fått, høringen, nyere rapporter, bekrefter at det vil være dårlig for mediemangfoldet om Fremskrittspartiet får gjennomslag for sitt forslag. En grundig rapport fra 2009, som regjeringa fikk da, viser at dette vil være dårlig nytt for radiobransjen. Det vil bli mer monopol med Fremskrittspartiets forslag. For tv-bransjen vil et reklamefinansiert NRK ødelegge spesielt for bergenske TV 2, som bergensrepresentanter burde være opptatt av, og ødelegge for andre tv-kanaler. For film-, drama- og programprodusenter vil det bli mer usikkerhet og et svekket marked, og det vil være dårlig nytt. Ikke minst for folk – eller skattebetalere, som Fremskrittspartiet kaller dem – vil det bli et dårligere programtilbud, og regionkontorene vil falle bort. Det vil bli dårlig for folk. Dette bekrefter det som denne rapporten og høringen viser, og nyere rapporter peker på det samme.

Om mediemangfoldet er så viktig for Fremskrittspartiet, er dette dårlige forslag. Det er derfor de ikke får flertall. Jeg synes det er urovekkende at Fremskrittspartiet ikke på en bedre måte klarer å svare på hva slags mediemangfold de vil ha. Det virker som om dette kun er et budsjettspørsmål, at dette egentlig er en budsjettdebatt der det handler om å svare for hvorfor en foreslår disse kuttene. Spesielt urovekkende er det at representanten i sitt innlegg ikke snakket noe om det sikkerhetspolitiske, det beredskapsmessige og ytringsfriheten. Jeg håper at

Hjemdal i sitt neste innlegg svarer på dette, hvorfor det ikke får en større plass, og hvordan en skulle løst dette om Fremskrittspartiet hadde fått gjennomslag for sin politikk. Jeg ser ikke at vi har fått svar på det.

Silje Hjemdal (FrP) [12:21:26]: Om det er ett parti som i denne salen har stått sterkt i debattene om ytringsfrihet og vært kompromissløst i debattene ute, er det vel nettopp Fremskrittspartiet. Å si at det er en forutsetning for ytringsfrihet og pressefrihet å bevilge 7,5 mrd. kr i året til én enkeltaktør, er en ganske drøy påstand, og jeg skulle gjerne, dersom man hadde kuttet i bevilgningene til NRK, sett beviset på at det ville betydd at man ikke hadde pressefrihet eller ytringsfrihet i Norge. Det er snarere slik at vi har gjort det bra i den internasjonale kåringen av pressefrihet gjennom veldig mange år uten at NRK nødvendigvis har fått 7,5 mrd. kr.

Fremskrittspartiet er selvsagt opptatt av mediemangfoldet, og det er også derfor vi fremmer dette forslaget. Vi mener at NRK har fått en altfor stor og dominerende rolle slik situasjonen er i dag. De er skjermet fra konkurranse fordi de får disse pengene over statsbudsjettet, mens andre dyktige, gode mediehus og aktører må tilpasse seg markedet og den situasjonen som er der ute.

Ingen er uenig i at media spiller en viktig rolle i beredskapsøymed. Ingen har tatt til orde for noe annet enn det – snarere tvert imot. I forslaget viser vi til at det selvfølgelig er noe man også skal ivareta i framtiden, men vi skisserer ikke akkurat hvordan det skal være, så vi sier at vi er nødt til å få en sak om dette. Der er det selvfølgelig naturlig at man tar med seg også disse vurderingene.

Det er en merkelig oppkonstruert debatt der man prøver å anklage Fremskrittspartiet for å gå til angrep på og ikke ville ivareta beredskapsperspektivet. Er det noe parti i dette landet som har presset på når det gjelder både beredskapsperspektivet og langtidsplanen for Forsvaret og politiet, for å nevne noe, er det kanskje nettopp Fremskrittspartiet. Jeg hadde håpet at vi kunne ha en prinsipiell debatt om at man er uenig, men slippe nok en debatt der særlig Arbeiderpartiet skal angripe politiske motstandere og skyve falske anklager foran seg. Det er nettopp det man her tar til orde for, og det synes jeg er litt uverdig i denne debatten.

Torstein Tvedt Solberg (A) [12:24:45]: Det jeg i hvert fall har fått oppklart nå, er at det som er mest oppkonstruert her, er Fremskrittspartiets syn på hva NRKs rolle egentlig er. Det er egentlig spesielt å høre Fremskrittspartiets representant synes det er rart å få spørsmål og motargumenter når hun fremmer et forslag for Stortinget. Jeg tar forslaget på ramme alvor. Jeg er interessert i å forstå hvordan Fremskrittspartiet me-

ner mediemangfoldet og landet vårt hadde sett ut hvis dette forslaget fikk flertall. Det nekter Fremskrittspartiet å være med i en debatt om og synes det er rart at jeg stiller disse spørsmålene.

Det som også var oppklarende, er at Fremskrittspartiet helt klart tar for gitt den unike rollen Norge har, mediemangfoldet vårt, den tilliten vi har. En tenker at en bare kan selge NRK, når alle rapporter og alle som har gått grundig inn i disse spørsmålene, peker på at den veien Fremskrittspartiet vil gå, er feil.

Denne debatten viser en gang for alle at det å selge NRK vil være et enormt eksperiment. Det er noe kun Fremskrittspartiet vil. Det vil påvirke ytringsfriheten i landet vårt. Det vil påvirke beredskapen og samholdet vårt, og det vil ha negative konsekvenser for det mediepoltiske mangfoldet. Det er det som er til diskusjon. Det er det Fremskrittspartiet vil. Det er det jeg er glad for at et så godt som samlet storting nå sier imot. Vi tar forslaget på alvor. Vi lytter til rapportene og de innspillene som har kommet, og derfor sier vi nei til det. Jeg håper den motstanden fortsatt vil stå sterkt, og samtidig at Fremskrittspartiet framover i større grad vil tydeliggjøre hva de egentlig står for, og hvordan de egentlig mener denne medievirkeligheten skulle sett ut.

Presidenten [12:26:45]: Representanten Silje Hjemdal har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Presidenten vil forsiktig antyde at det som skal sies i denne saken, kanskje snart er sagt.

Silje Hjemdal (FrP) [12:27:04]: Det er ok å få debatt i salen. Det synes jeg er kjempegøy. Det gjør meg ingen ting at Fremskrittspartiet står alene, og det gjør ingen ting at folk stiller spørsmål. Det jeg reagerer på, er hvordan man av og til tillegger representanter eller partier intensjoner som de på ingen som helst måte har. For meg er det veldig viktig å understreke at også Fremskrittspartiet selvfølgelig er en sterk forsvarer av ytringsfrihet, pressefrihet og et mediemangfold. Så kan vi være uenige om hva som er de beste virkemidlene for det, og det er en god debatt. Som frisk bergenser må jeg likevel få lov å si at man ikke nødvendigvis aksepterer alle påstandene som kommer fra denne talerstolen, og da må det være lov å svare litt friskt tilbake.

Presidenten [12:28:04]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [12:28:09]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie, Freddy André Øvstegård, Grete Wold og

Mona Fagerås om en uavhengig evaluering av jernbanereformen (Innst. 212 S (2024–2025), jf. Dokument 8:48 S (2024–2025))

Presidenten [12:28:26]: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:29:01] (leiar for komiteen og ordførar for saka): Eg vil takke både komiteen og statsråden for samarbeidet og arbeidet med saka.

Dei konkrete forslaga som vert fremja i representantforslaget, er to. Det eine er å be regjeringa

«iverksette en uavhengig evaluering av jernbanereformen, med særlig oppmerksomhet på hvilke konsekvenser selskapsstrukturen og organiseringen av sektoren har for blant annet drift og vedlikehold, beredskap, infrastruktur og de ansattes arbeidsforhold».

Det andre er å be regjeringa

«gjennomgå selskapsstrukturen i og organiseringen av jernbanesektoren og identifisere tiltak som kan redusere sårbarheter og styrke insentivene til at aktørene i sektoren handler til det beste for jernbanesystemet samlet sett».

Desse forslaga ligg ikkje an til å få fleirtal. Dei har ikkje eit fleirtal bak seg i innstillinga, og i komiteen er det berre SV og Senterpartiets medlemmer som har gått inn på dei forslaga.

Samtidig er det eit fleirtal i komiteen som peikar på store problem knytte til norsk jernbane. Det er det god grunn til. Det er bekymringar knytte til situasjonen for togpassasjerane, med forseinkingar, uvisse om avgangar og fulle tog. Eit fleirtal i komiteen viser òg til den rapporten som Riksrevisjonen la fram, og som Stortinget behandla tidlegare i år, om arbeidet med å redusere forseinkingar og innstillingar på jernbanen. Òg i den rapporten vert det peika på at det er ting knytte til organiseringa av jernbanen å ta tak i.

Det er difor – òg frå Senterpartiets side, for å gå over til det – litt overraskande, må eg seie, at ein ikkje er villig til å sjå på ytterlegare nye tiltak for å få norsk jernbane til å fungere betre. Det er gjort viktige grep dei seinare åra, for det første når det gjeld å auke midla til drift og vedlikehald – ei tydeleg prioritering av å ta betre vare på det ein har. Det er òg gjort visse organisatoriske tiltak, bl.a. har ein stoppa konkurranseutsetjing på visse område, og Spordrift er teke tilbake igjen i Bane NOR. Samtidig

peikar Riksrevisjonen på at det framleis, bl.a. knytt til fleire aktørar i sektoren, manglar tydelege insentiv til å handle til beste for jernbanesystemet samla sett.

Difor meiner vi, til liks med forslagsstillarane frå SV, at det er grunn til å ha ein gjennomgang av korleis vi kan få jernbanen til å fungere betre. Det tilbodet som togpassasjerane møter i dag, er ikkje godt nok. Vi må ha nye tiltak, både når det gjeld midlar, og når det gjeld organisering.

Med det vil eg ta opp dei forslaga som Senterpartiet er med på.

Presidenten [12:32:10]: Representanten Sigbjørn Gjelsvik har tatt opp de forslagene han refererte til.

Jone Blikra (A) [12:32:21]: Det er legitimt å stille spørsmålet: Hvorfor skulle Arbeiderpartiet være imot en uavhengig evaluering av jernbanereformen? La det være soleklart at det at Arbeiderpartiet ikke støtter forslaget om en evaluering, ikke betyr at vi på noen måte oppfatter jernbanereformen som nødvendig eller mener at den hadde riktig fokus. Derfor var Arbeiderpartiet imot Høyre og Fremskrittspartiets ideologisk motiverte jernbanereform. Så fort statsråd Nygård kom inn i kontorene i Samferdselsdepartementet, startet arbeidet med å dempe de negative effektene av reformen. Konkurransetsetting av persontogtrafikken på Østlandet ble stanset sammen med konkurransene om drift og vedlikehold av jernbaneinfrastrukturen.

Hurdalsplattformen er soleklar på behovet for en grundig gjennomgang av organisering og selskapsstruktur. En gjennomgang er gjennomført og har gitt saklig grunnlag for ytterligere endringer. Riksrevisjonen har også i sine rapporter gitt klare tilbakemeldinger om behovet for samordnet styring og har en forventning om bedre samordnet ledelse og struktur.

Det bør være åpenbart for alle at den største utfordringen for norsk jernbane i dag er den mangeårige mangelen på prioritering av drift og vedlikehold. Det togpassasjerene nå opplever som den store utfordringen ved togtilbudet, er en direkte og udiskuterbar konsekvens av at å ta vare på det vi har, ikke har vært styrende for bevilgende myndigheter bakover i tid. Det har regjeringen nå tatt på alvor. «Vi skal ta bedre vare på det vi har» var overskriften på regjeringens forslag til nasjonal transportplan.

Vi i Arbeiderpartiet er klar over hva som må gjøres for å få norsk jernbanepolitikk på sporet igjen. Vi må sørge for at jernbaneorganisasjonen nå får mulighet til å tilpasse seg de endringene som allerede er gjort og vedtatt. Vi må gi jernbanefamilien mulighet til å jobbe med det mest prekære, nemlig å få ferdigstilt påbegynte prosjekter og gjennomføre og utføre vedtatt satsing på drift og vedlikehold. Det er viktigere enn å bruke ressurser på

flere evalueringer. Vi vet også hva som er høyresidens svar, om de mot alle solemerker skulle komme til makt-en igjen, nemlig å videreføre jernbanereformen med det samme ideologiske tankesettet om at konkurranseutsetting og privatisering vil løse alle problemer.

Vi i Arbeiderpartiet trenger ingen flere evalueringer for å kunne si allerede nå: Høyre og Fremskrittspartiets jernbanepolitikk er det siste norske jernbane trenger nå.

Trond Helleland (H) [12:35:14]: Det var litt av en salve fra representanten Blikra. Jeg synes på en måte at et parti som har gjort alt for å stoppe omstillingen av norsk jernbane, noe som har resultert i dårligere punktlighet og færre tilgjengelige tog enn på lang, lang tid, burde ligge litt lavt. Men det gjør ikke representanten Blikra.

Hvis en skal se på tallene: Da Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti var i regjering eller forhandlet om budsjetter – i 2019–2021, før pandemien slo inn – var punktligheten på 89,1 pst., 92,7 pst. og 90,3 pst. Nå er den på 86 pst. Vi får samtidig melding om at der det er punktlighet, mangler det togsett. Tog er bestilt og forsinket og kommer neste år.

Hovedpoenget vårt er at jernbanereformen var helt nødvendig. Det var et system som trengte å forbedres, og mye ble gjort for å få til det. Så kom LO og Jernbaneforbundet og påla Arbeiderpartiet å stoppe all konkurranseutsetting. Statsråden hadde sendt ut to anbudspakker der det skulle være direktetildeling – det er ikke full anbudsetsetting, men det er litt bedre – der Flytoget skulle ha den ene og Vy den andre. Det ble også stoppet av LO. Nå er vi tilbake der vi har vært i hele denne perioden, nemlig ved denne hangen til monopol som dagens regjering, både med og uten Senterpartiet, har stått i spissen for. Det har ikke bidratt til noe positivt. Om du spør togpassasjerene om det har blitt et bedre jernbanetilbud under Arbeiderpartiet, vil svaret være tydelig, og det vil være nei.

Høyre ønsker ingen uavhengig evaluering av jernbanereformen. Vi ønsker rett og slett å si at vi ønsker tog som er i rute, vi ønsker nytt materiell, vi ønsker å ta vare på det vi har, og vi ønsker bedre kvalitet på tjenestene. Det får vi ikke ved å gå tilbake til etterkrigstidens monopol. Det får vi gjennom å la SJ, Go-Ahead, Flytoget og andre operere og levere gode servicetilbud til passasjerene, og så må Bane NOR sørge for at infrastrukturen er i orden. Bane NORs toppsjef gikk av fordi det var for mye detaljstyring fra departementet, så det sier vel litt om hvor vellykket denne jernbanepolitikken har vært.

Morten Stordalen (FrP) [12:38:34]: For Fremskrittspartiet er det uaktuelt å ha noen evaluering av jernbanereformen. Jeg tror den har vært evaluert og gjennomgått ganske godt så langt. Riksrevisjonen på

pekte i sin rapport tidligere i denne perioden at det var mangel på overordnet styring. Det kan vi være enig i. Det tilligger først og fremst samferdselsministeren. Og så påpekte Riksrevisjonen en annen ting som Fremskrittspartiet er enig i, at det var uavklarte roller mellom Jernbanedirektoratet, Bane NOR og Samferdselsdepartementet. Derfor skal jeg allerede nå signalisere at Fremskrittspartiet vil støtte Senterpartiets forslag, nr. 3, om nedlegging av Jernbanedirektoratet.

Når Jone Blikra fra Arbeiderpartiet begynner å snakke om en ideologisk drevet reform, vil jeg ta sterk avstand fra det. Jeg husker godt den siste perioden før Fremskrittspartiet kom i regjering, 2009–2013. Da var det to Senterparti-samferdselsministre som sto og slo ut med armene på Oslo S. Da var jernbanefamilien samlet. Man hadde ikke materiell den gangen heller, man hadde av en eller annen grunn heller ikke personell, og togkundene var fortvilet. Noe måtte gjøres. Derfor var det helt riktig å innføre en reform. Det interessante er at i debatter senere, etter reformen, under Arendalsuka, sto disse direktørene – som noen har vært så lite begeistret for, men man glemmer at det faktisk var flere direktører før, men de var ikke synlige, for de var gjemt i samme selskap og pekte på hverandre – og svarte på spørsmålet: Hva har skjedd etter reformen? Da svarte samtlige innenfor jernbanefamilien: Det ble mer fokus på kundene. Kundene var mer i fokus! Det er kjempebra, det er jo akkurat det det handler om. Tog – altså kollektivtransport – er et konsept som er til for kundene og ikke til for staten i seg selv. Det er viktig. Derfor er det vellykket sånn sett, og det ble et bedre kundetilpasset tilbud.

Da Vy vant anbudskonkurransen på Bergensbanen, ble de spurt på pressekonferansen: Hvordan skal dere klare en så stor prisforskjell? Før betalte staten 200 mill. kr i året for å kjøre Bergensbanen. Så kom Vy med et tilbud, for de måtte konkurrere. Da skulle de plutselig betale staten 200 mill. kr. De ble spurt: Hvordan skal dere få til det? Nei, nå skal vi rette oss inn etter kundene, få flere kunder og tilpasse dette til hvordan kundene vil ha det. Det er konseptet med togkjøring.

Å si at det er ideologisk drevet – ja vel, det skal jeg leve godt med. Jeg er opptatt av kundene, det er Fremskrittspartiet, og det er de borgerlige partiene. Derfor trenger vi ikke noen uavhengig evaluering av jernbanereformen, men vi kan forbedre den, det er helt riktig. Det vil Fremskrittspartiet ta til orde for og fortsatt jobbe for.

Mona Fagerås (SV) [12:41:33]: Jernbanen skulle bli mer effektiv og økonomisk. Ti år etter at jernbanereformen ble vedtatt, er jernbanen på et kritisk lavt nivå.

Fjoråret var et krevende år med store utfordringer knyttet til infrastruktur, mangel på materiell og flere alvorlige hendelser. Riksrevisjonen leverte i 2024 en rap-

port som viste at omfanget av forsinkelser og innstillinger øker til tross for at bevilgningene til jernbanen er doblet siden 2016. Feil på infrastrukturen koster samfunnet 600 mill. kr i året. Riksrevisjonen trekker fram dårlig samordning som en av årsakene til utfordringene i sektoren og peker på at jernbanesektoren er fragmentert med mange ulike aktører. Riksrevisjonens rapport beskriver dagens situasjon godt. For å følge opp arbeidet til Riksrevisjonen er det på sin plass med en helhetlig evaluering av jernbanereformen. Det vil i en slik evaluering bli viktig å se på bl.a. helhetlig organisering av sektoren, fordeling og bruk av ressurser sett opp mot organisering og måloppnåelse og gjennomføring av oppdrag gitt av eier.

Mange av utfordringene i sektoren må ses som en konsekvens av den fragmenteringen av sektoren som har skjedd etter jernbanereformen. Under regjeringen Solberg var oppsplitting, privatisering og konkurranseutsetting ledende i jernbanesektoren. Regjeringen Solberg ønsket mer konkurranse og å tilpasse sektoren til markedet. Reformen har gjort det vanskeligere å plassere ansvar og drive politisk kontroll.

Vi i SV mener at viktig infrastruktur som jernbanen skal eies og driftes av det offentlige, og at kontrollen skal forbli i Norge. Det er en samlet styring av jernbanen som gir best resultater. Vedlikehold, oppgradering og nyinvesteringer i infrastruktur samt en samlet, overordnet styring med ett felles mål for jernbanen er det som er oppskriften på en god jernbane.

Jernbanereformen ble vedtatt i 2016 uten konsekvensanalyser og uten økonomiske beregninger. Likevel har dagens regjering gjort lite for å reversere regjeringen Solbergs reform. Det er på tide å legge en ny plan for framtidens jernbane. Derfor mener vi i SV at det er på høy tid at det blir gjennomført en ordentlig evaluering av reformen.

André N. Skjelstad (V) [12:44:52]: Det kunne nesten høres ut som om representanten Blikra sto på perongen da det blåste ganske mye. Han landet til slutt på at partiet hans ikke ville gjøre noe med dette allikevel. Det er interessant – en har sittet her i snart fire år, og så viser det seg antakelig at jernbanereformen står seg. Selvfølgelig vil det hele tiden være behov for å vurdere forbedringer, men det må i større grad være fokus på passasjerer og gods og ikke minst på drift og vedlikehold.

Etter tre og et halvt år i statsrådsstolen og i regjering går det, som representanten Helleland pekte på, ikke akkurat framover her. Ikke minst er hangen til detaljstyring enorm. Hvis en skulle vurdert en annen type organisering, hadde det gått an å se hvordan svenskene har det med et litt annet Trafikverket – det kunne vært et

mulighetsrom. Samtidig er det dog slik med Arbeiderpartiet – det er ganske fantastisk at en beskylder den andre siden for å ha en ideologisk inngang. Det synes jeg er ganske spennende. Da vi startet denne perioden, var det helt tydelig en ideologisk inngang mot det som var, fra Arbeiderpartiet.

Jeg mener jernbanereformen står seg. Det er klart at det etter hvert kan være interessant å ha større fokus på hva en skal levere med tanke på passasjerer og gods. Det kan virke som om dagens regjering har sovet litt i timen der.

Det er likevel litt oppløftende at representanten Blikra kanskje kommer seg i hus og ikke nødvendigvis trenger å bruke så sterke ord. Selv om han landet greit til slutt, var det å få ut litt frustrasjon kanskje ikke så verst likevel. Det handler om at de som er der, må få gjøre jobben sin og få jernbanen på skinner igjen. Det sa for så vidt også representanten Blikra, uten at jeg helt klarte å skjønne hva han mente de burde ha gjort annerledes enn det de har gjort i tre og et halvt år.

Det er i hvert fall tydelig for meg at det for jernbanens del er viktig at vi får et regjeringsskifte til høsten.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:48:04]: Jeg er glad for at det er et stort engasjement for jernbane i Stortinget og ikke minst for hvordan vi kan gjøre jernbanetilbudet bedre. I tråd med Hurdalsplattformen har regjeringen, også med Senterpartiet som en del av den, allerede gjort en grundig gjennomgang av organisering, av styring og av selskapsstrukturen i jernbanesektoren. Gjennomgangen viste at rollefordelingen ikke var klar nok og ikke avklart nok, styringslinjene var ikke godt nok koordinert, og det manglet en helhetlig strategi for sektoren. Det er slått fast, det er vi enige om.

Dette har regjeringen tatt tak i. I Nasjonal transportplan la vi fram en jernbanestrategi som staker ut en ambisiøs kurs for utviklingen av jernbanen fram mot 2050. Basert på denne jernbanestrategien har vi innført en gjennomføringsplan for Nasjonal transportplan og et risikostyringssystem for hele sektoren. Gjennomføringsplanen skal rulleres årlig, og den skal være tett knyttet til de årlige statsbudsjettene.

Disse grepene gir et tydeligere bindeledd mellom Nasjonal transportplan, de årlige budsjettene og de konkrete tiltakene som skal gjennomføres for sektoren. Slik sikrer vi at utviklingen av infrastruktur, togmateriell, trafikkavtaler, digitale tjenester, billetterings-systemer og rutetabeller henger bedre sammen, og at utfordringer og risiko løftes tidligere enn før.

Regjeringen har også gjort strukturelle grep. Spor-drift er tilbakeført til Bane NOR for å sikre en mer helhetlig kontroll over tilstanden på jernbaneinfrastrukturen. Vy og Flytoget er slått sammen, og fra 2028 samles

togtrafikken på Østlandet for å gi et bedre reisetilbud. Regjeringen har gjennom regelverksendringer og styringskrav tydeliggjort rolle- og ansvarsfordeling i sektoren. I tillegg har både Jernbanedirektoratet og Bane NOR gjennomført store omorganiseringer, og det har også økt deres evne til å løse kjerneoppgaver og samhandle på en best mulig måte.

Så kommer vi til det som er hovedpoenget, og som flere har vært innom. Det er nemlig sånn at dagens infrastruktur er slitt. Den har vært prioritert for lavt over tid, og det gir dårligere punktlighet. Derfor har vi i NTP varslet en sterk satsing på drift, vedlikehold og fornyelse av jernbaneinfrastrukturen de kommende årene. I tillegg har regjeringen igangsatt et arbeid på tvers av sektoren for å øke punktligheten, der tiltak som gir størst effekt for togkundernes hverdag, vil bli prioritert.

Det er ingen grunn til å sette i gang en ny utredning av jernbanesektoren nå, av en reform som ble lansert for over ti år siden. Nå må vi konsentrere oss om å skape et bedre jernbanetilbud til togkunderne.

Presidenten [12:51:08]: Det blir replikkordskifte.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:51:20]: Senterpartiet og Arbeiderpartiet har stått saman om viktige prioriteringar på jernbanen, bl.a. ei tydeleg vektlegging av drift og vedlikehald, å ta betre vare på det vi har, og òg dei organisatoriske endringane som statsråden viste til – både å slå saman Vy og Flytoget og sikre ei felles tilbringarteneste til Gardermoen og å leggje Spordrift inn igjen i Bane NOR.

Statsråden seier, og det står òg i merknadene som Senterpartiet og Arbeidarpartiet står saman om, at det no er viktig å sjå framover og ikkje bakover. I same merknad viser Arbeidarpartiet og Senterpartiet til rapporten frå KPMG frå 2023 og seier at desse medlemene meiner at konklusjonane frå denne gjennomgangen forsterkar behovet for enklare organisering, tydelegare ansvarsfordeling og færre selskap. Sett i lys av denne merknaden: Kva meiner statsråden det er viktig å gjere framover for bidra til det?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:52:22]: Som jeg var inne på i mitt innlegg, har vi allerede gjennomført en rekke tiltak som går i den retningen. Da vil jeg framheve det vi har gjort med jernbaneforskriften for å klargjøre styringsstrukturen mellom departement, direktorat og Bane NOR, og jeg vil også framheve det arbeidet som er gjort med strukturelle grep. Som representanten var inne på, og som jeg også sa i mitt innlegg, har vi allerede tatt Spordrift tilbake i Bane NOR. Vi har stanset konkurranseutsettingen av drift og vedlikehold, og vi har stanset konkurranseutsettingen av persontogtrafikken. Vi har også relativt nylig slått Flytoget og Vy sam-

men. Vi har gjort en rekke strukturelle tiltak, og så vil det selvfølgelig alltid være et løpende arbeid, et løpende forbedringsarbeid og hele tiden behov for å justere styringsstruktur. Men jeg har ikke noen tro på at en sånn tilbakeskuende prosess hvor man skal se på en reform som ble lansert for lang tid siden, er det som er riktigst å bruke tiden på nå.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:53:16]: Det er for så vidt greitt. Men viss ein ikkje berre skal sjå bakover og på tiltak som allereie er gjennomførte – og som Senterpartiet har støtta – men sjå framover: Sett i lys av at Riksrevisjonen peikar på at dagens styringsstruktur har utfordringar med seg, og at vi nyleg opplevde at sjefen for Bane NOR gjekk av, og med å vise til styringsstrukturen og at strukturen ikkje gav rom for nødvendige avgjerder og ansvar som føresett, er det nokre store utfordringar på jernbanen per i dag. Viss ein meiner at det ikkje er nye rapportar og utgreiingar som trengst, men tiltak – kva slags konkrete tiltak knytte til organisering og struktur framover er aktuelle? Senterpartiet foreslår i denne saka bl.a. å setje i gang arbeidet med å leggje ned Jernbanedirektoratet. Er det noko som statsråden vil vurde- re, eller er det eventuelt andre tiltak som kan vere aktu- elle?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:54:18]: Jeg har også lest Riksrevisjonens rapport, og det som Riksrevisjonen i all hovedsak konsentrerer seg om i sin kritikk, er at man over tid har brukt mye penger på jernbane, men har prioritert feil. Man har prioritert for lite penger til drift, vedlikehold og fornyelse, og sånn sett har man slitt ned kapitalen og brukt opp strukturen, og så er vi der vi er i dag. Jeg ser at man skylder på dagens regjering for at det ikke går så godt med punktlighetsmålene nå, men med respekt å melde: Her er det mange som har forsømt seg over tid. Svaret på hvordan man kan forbedre norsk jernbane, er helt åpenbart. Det er ved over tid å holde en kurs hvor man bruker nok penger på drift, vedlikehold og fornyelse. Det vil gi resultater for togkundene, i tillegg til at vi selvfølgelig skal få på plass de nye togsettene. Det vil være aller, aller viktigst.

Jeg mener at Jernbanedirektoratet har en viktig rolle i å koordinere denne sektoren, så jeg mener det ikke er et riktig grep å legge det ned.

Morten Stordalen (FrP) [12:55:23]: Jeg vil fortsette der forrige representant slapp. Riksrevisjonen pekte på mangelen på samordning og samkjøring mellom både Jernbanedirektoratet, Bane NOR og Samferdselsdepartementet. Rapporten etter første juledag har pekt på det samme. Den avgåtte Bane NOR-sjefen pekte også på det samme. Fremskrittspartiet har hele tiden vært ærlig på at jernbanereformen var riktig å innføre, men etter-

på har vi også vært ærlig på at den kunne vært bedre, og vi ser at det burde gjøres justeringer. Vil statsråden overhodet vurdere styringssignalene mellom Bane NOR, Jernbanedirektoratet og Samferdselsdepartementet, sånn at man får en tydeligere styring og ansvars plassering uten at det blir pekeleken, slik vi har sett i noen tilfeller?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:56:11]: Det korte svaret er ja, og det har jeg gjort. Jeg har gått gjennom styringsstrukturen, jeg har gjort justeringer i jernbaneforskrifter, og jeg har gjort justeringer som tydeliggjør ansvarsforholdet mellom disse tre styringsparameterne. Dette er et arbeid som allerede er gjennomført. Jeg tror det er greit å minne om at riksrevisjonsrapporten strekker seg fra 2016 til 2023, så den har tatt for seg et ganske stort tidsspenn. Da var jernbanereformen mye mer et nybrottsarbeid enn den er i dag, og det var også en annen regjering som hadde ansvaret i den perioden. Det er liksom litt enkelt, tenker jeg, å bruke riksrevisjonsrapporten til å peke på at vi nå skal løse alt ved å gjøre noen organisatoriske grep. Det har ikke jeg noen tro på.

Morten Stordalen (FrP) [12:56:55]: Statsråden forteller hva han signaliserer i NTP med tanke på penger til vedlikehold, og det er for så vidt riktig isolert sett. Jeg vil likevel spørre om noe jeg har spurt om mange ganger før, når det gjelder første seksårsperiode av NTP. Når vedlikeholdsetterslepet øker de seks første årene av perioden med 9,5 mrd. kr isolert sett, vil etterslepet gå ned eller opp med den økningen?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:57:27]: Denne run- den har vi vært gjennom en to-tre ganger. Som jeg har sagt ved tidligere anledninger, er det ikke likegyldig hvordan man bruker pengene. Man skal altså bruke pengene på å øke oppetiden i jernbaneinfrastrukturen, og det er veldig tydelig i NTP-en hvordan det henger sammen. Det er riktig, som representanten sier, at etterslepet vil øke den første seksårsperioden for så å gå ned i løpet av planperioden. Som vi også har vært inne på en rekke ganger tidligere, må det brukes litt tid på å sette disse pengene i arbeid. Man kan sikkert tenke at bare vi kaster nok penger på det, vil man løse alt på kort sikt, men her må man altså bruke litt tid på å gjøre den jobben, og så skal vi også ha tid i sporet. Vi skal finne balansepunktet mellom å vedlikeholde og fornye og opprettholde et godt togtilbud til kundene. Det er det som er oppgavene nå framover.

Mona Fagerås (SV) [12:58:26]: Jernbanereformen var en stor og komplisert måte å organisere en relativt liten jernbane på. Jeg regner med at ministeren er enig

med meg i det. Derfor synes jeg det er merkelig at Arbeiderpartiet ikke støtter en evaluering. Vi sto sammen på rød-grønn side om å være imot reformen. Ministeren var inne på at det er tatt noen grep, men for de fleste av oss er det åpenbart ikke tatt nok grep. Norsk jernbane er i krise. Jeg lurer på om ministeren sier seg fornøyd med de grepene han har tatt, eller om det er slik – siden han søker gjenvalg – at det er noen grep han skulle ønske han hadde tatt, og som han ønsker å ta om han skulle få fornyet tillit.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:59:24]: Jeg tror vi bare må vende tilbake til det faktum at vi er enige, både mitt parti og SV, om at den jernbanereformen ikke var godt nok fundert. Vi har vært enige om at det har vært behov for å gjøre justeringer. Det har vi gjennomført.

Jeg kan selvfølgelig ikke si at det aldri vil bli noen justeringer av hvordan vi organiserer en sektor, men jeg har ikke noen tro på at det å evaluere den reformen er det som skal til for å forbedre norsk jernbane. Det betyr ikke at det ikke kan være noen organisatoriske justeringer vi skal gjøre i framtiden, men det aller, aller viktigste er at vi bruker nok penger på drift, vedlikehold og fornyelse i de kommende årene, slik det ligger an til i Nasjonal transportplan. Klarer vi det, vil vi lykkes med å få en mer driftsstabil jernbane som vil være til beste for togkundene.

Presidenten [13:00:08]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:00:31]: Eg vil starte med å rose Framstegspartiet i denne saka, som i dag varslar at dei kjem til å stemme for Senterpartiets forslag om å setje i gang arbeidet med å leggje ned Jernbanedirektoratet. Ein av grunnane til at eg og Senterpartiet vil rose Framstegspartiet for det, er at Framstegspartiet har sett at eit heilt sentralt element i den jernbanereforma som dei sjølv var pådrivarar for, og som dei sjølv hadde ministeren som la fram, der ein iverksette jernbanereforma, var nettopp opprettinga av Jernbanedirektoratet. Så har ein sett at det har vore feilslått, og er i dag med på forslaget om å setje i gang arbeidet med å leggje det ned.

Det er to viktige refleksjonar i etterkant av det som har kome fram av Framstegspartiets nye syn på det. Den eine er at det er ein fullstendig sprik mellom det Framstegspartiet argumenterer for, nemleg å leggje med Jernbanedirektoratet, og det Høgre meiner, at alt er såre vel når det gjeld organiseringa av norsk jernbane.

Når Høgre forsøker å gje inntrykk av at det er ting som har skjedd i organiseringa av norsk jernbane dei aller siste åra, som gjer at ein har nokre utfordringar i norsk jernbane, kan ein jo sjå på kva som var situasjon-

en då dei sjølv satt med makta. Dei gav sjølv uttrykk for at jernbanereforma var det som skulle løyse situasjonen for norsk jernbane. Representanten Helleland, altså ikkje representanten Trond Helleland, men representanten Linda Hofstad Helleland, sa endåtil at no skulle tilliten til norsk jernbane kome tilbake. Etter reforma har ein sett aukande problem. Ein har òg sett problem med styringsstrukturen, noko som både Riksrevisjonen og Bane NOR-sjefen Thor Gjermund Eriksen, som gjekk av tidlegare i år, har peikt på. Det er uklare ansvarsforhold, og ein bruker mykje tid på samordning og møteverksemd.

Difor skulle eg ønskt at Arbeiderpartiet og andre parti no hadde bidratt til å stemme for Senterpartiets forslag. Arbeiderpartiet, SV og fleire andre parti i denne salen var jo imot dei grepa som i si tid vart gjorde i jernbanereforma. Hadde dei i dag vore med på forslaget vårt, som Framstegspartiet no har markert støtte til, kunne ein faktisk ha fått fleirtal for å gjere eit viktig grep for opprydding i jernbanereforma.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Morten Stordalen (FrP) [13:03:52]: Jeg vil bare oppklare en ting, som en kommentar til Gjelsvik, og det er: Fremskrittspartiet har ikke nå plutselig kommet på at Jernbanedirektoratet bør legges ned. Det er noe vi fremmet i forbindelse med Nasjonal transportplan og stortingsbehandlingen i 2024. Der gjorde vi det samme, og vi hørte ikke noe fra de andre partiene om det. Så det har vært kjent ganske lenge, egentlig. Det vi legger i det, er nok kanskje med et litt annet fortegn enn hva Senterpartiet og andre partier måtte ha, og det er nettopp at vi skal ha tydeligere ansvarsplassering hos Samferdselsdepartementet. Vi ønsker fortsatt å opprettholde konkurransen, men vi peker altså på det samme som Senterpartiet gjør nå, på direktoratsfunksjonen, nettopp fordi det i flere rapporter og evalueringer har blitt pekt på at det er manglende ansvarsfordeling og kommunikasjon, noe som er krevende, mellom de tre: Jernbanedirektoratet, Bane NOR og Samferdselsdepartementet.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:05:18]: Det førre innlegget mitt var egentleg eit forsøk på å gje litt skryt til Framstegspartiet: Frå at ein ved handlinga av riksrevisjonsrapporten tidlegare i år kom med forslag om å vurdere å leggje ned Jernbanedirektoratet, har ein i handlinga i salen no i dag, sjølv om ein ikkje gjekk inn på forslaget i komitébehandlinga, varsla at ein går inn for forslaget til Senterpartiet om å setje i gang arbeidet med å leggje ned Jernbanedirektoratet.

Senterpartiet stemmer for at ein skal ha ei evaluering og sjå på organiseringa, men vi meiner òg det er vik-

tig å gjennomføre konkrete tiltak. Eitt av dei viktige tiltaka som har vore påpeikt, er nettopp å klare opp i ansvarsforhold i sektoren og få tydelegare ansvarslinjer. Det følgjer ganske tydeleg av konklusjonar frå Riksrevisjonen, det følgjer ganske tydeleg av den konklusjonen Bane NOR-sjefen trekte då han valde å gå av. Det er difor litt synd, dessverre, at det synet ikkje kan få fleirtal i salen.

Presidenten [13:06:00]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [13:06:25]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mimir Kristjánsson og Sofie Marhaug om en statlig redningspakke for Ryfast (Innst. 201 S (2024–2025), jf. Dokument 8:68 S (2024–2025))

Presidenten [13:06:47]: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Erlend Larsen (H) [13:07:28]: Vanligvis er det saksordføreren som innleder en debatt, men saksordføreren er ikke til stede i salen i dag, så da ble det meg.

Bompengetakstene i Ryfast er særdeles høye, og det er godt forståelig at dette rammer bilistene hardt. Prisen for reisende i Ryfast har blitt altfor høy. Den samlede belastningen er urimelig og står ikke i stil med det man får igjen. Når bompengebelastningen blir så høy at en vanlig familie ikke har råd til å bruke sambandet til f.eks. pendling, uteblir de store gevinstene som kommer med en utvidet bo- og arbeidsregion.

Det er heller ikke bra at utenlandske bilister ikke betaler bompenger. Dette må løses gjennom bedre innkrevningsordninger.

Vi i Høyre er derfor opptatt av at regjeringen gjenopptar dialogen med garantistene for Ryfast, og at regjeringen snarest kommer tilbake til Stortinget med tiltak som vil redusere bompengebelastningen i prosjektet. Dette er i samsvar med innstillingen fra flertallet i komiteen, som består av Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet. Innstillingen er den samme som da denne saken var til behandling i Stortinget i forrige sesjon, og statsråden skriver i sitt svarbrev til komiteen at han er klar til å redusere passeringstaket dersom garantistene blir eni-

ge. Dette virkemiddelet var også det statsråden selv trakk fram som et treffsikkert tiltak da Stortinget behandlet en tilsvarende sak i forrige sesjon, og vi etterlyser resultatet av dette.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:09:09] (leiar i komiteen): Bompengetakstane i Ryfast er eit tema som over tid har engasjert lokalbefolkning, næringsliv og andre som er avhengige av å bruke tunnelen. Eg vil òg seie at Ryfast er eit viktig prosjekt som Senterpartiet i si tid – førre gong vi sat i regjering, ikkje minst med samferdselsminister Magnhild Meltveit Kleppa – la til rette for gjennom god dialog med lokale partar. Bompengelopplegget har òg vore forankra lokalt. Samtidig, når ein ser konsekvensane av dei høge bompengesatsane, er det viktig å ta innover seg den verkelegheita folk lever i, både lokalbefolkning og næringsliv, og sjå på tiltak for å redusere bompengebelastninga.

Det er nettopp det vi òg ved tidlegare korsveggar har fått fleirtal for i Stortinget. I fjor vedtok Stortinget å be regjeringa ta ein gjennomgang av bompengeprojektet Ryfast og snarast kome tilbake til Stortinget med tiltak som vil redusere bompengebelastninga for pendlarane.

Eg registrerer at det har vore prosessar knytte til det, men framleis har ein altså ikkje kome i mål, og det er viktig med nye og forsterka tiltak. Det handlar sjølvsagt om at alle partar må prøve å bidra til løysingar. Det må garantistane gjere, altså fylkeskommunen og kommunen, men det må ein òg gjere frå staten si side. Difor meiner eg det eit fleirtal i komiteen har gått inn for – og det eit fleirtal i salen forhåpentlegvis òg kan gå inn for – er veldig viktig, nemleg å be regjeringa ta opp igjen dialogen med garantistane for Ryfast og snarast kome tilbake til Stortinget med tiltak som vil redusere bompengebelastninga i prosjektet.

Ei viktig grunngeving for og presisering av det er det som ligg i merknadar i innstillinga frå Høgre og Senterpartiet, der vi understrekar at fylkeskommunen og næringslivet ikkje er fornøgde med dei tiltaka statsråden så langt har lagt på bordet som forslag til å imøtekomme den krevjande situasjonen brukarar av sambandet opplever. Det er ikkje nok å skuve ansvar og kostnader over på næringsliv, bilistar og fylkeskommune og kommune, som sit med garantiansvar. Difor meiner vi at statsråden ytterlegare må søke å finne gode inngangar saman med garantistane for å redusere dei reelle kostnadane for brukarane. Det handlar sjølvsagt òg om å sjå på bidrag frå staten si side.

Morten Stordalen (FrP) [13:12:34]: Vi behandler et representantforslag fra Rødt som er ganske identisk med det Fremskrittspartiet foreslo i 2024. Uten at dette skal bli en sånn vanlig bompengedebatt, registrerer jeg at det nå er flere som ser denne problemstillingen litt

mer nyansert og ser hvor uheldig det er når bompengebelastningen blir uforholdsmessig høy og langt høyere enn det som egentlig var forutsetningen.

For Fremskrittspartiets del skulle jeg ideelt sett ønsket at man heller hadde fått et statlig bidrag til å få ned takstene. Det har jeg registrert at det ikke er flertall for, men jeg registrerer at det er flertall for, og at man ønsker, at man har en dialog og reelt ser om man kan klare å komme til en enighet som kan lempe på den bompengebelastningen som er uforholdsmessig høy. Det føler jeg vi som stat skylder innbyggerne i området. Det er ikke sånn at man bygger veier for at det skal bli for dyrt for folk og næringsliv å kjøre. Man gjør det for at det skal bli trygt og effektivt og for å ha gode transportårer. Det er det som ligger i bunnen. Da håper jeg inderlig at også samferdselsministeren gjør alvor av å følge opp og ha den dialogen for å se om man kan gjøre noe som lempet på den byrden folk lever med hver dag i det området.

Med det tar jeg opp Fremskrittspartiets forslag i saken.

Presidenten [13:14:06]: Representanten Morten Stordalen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Ingrid Fiskaa (SV) [13:14:18]: Bompengane i Ryfast er for høge. Det trur eg alle er einige om. For dei av oss som hugsar den gamle Tau-ferja, er det altså langt dyrare å køyra gjennom Ryfast no enn det var å ta ferja den gongen.

Problemet kunne ha vore føresett, og nokre av oss gjorde det og åtvara om at prisen kunne bli for høg, noko me òg gjer med Rogfast no, som er under bygging. Ein av grunnane til å vera imot Rogfast er at det vil kosta altfor mykje for folk flest å køyra gjennom.

Men no handlar det altså om Ryfast. Problemet gjeld ikkje først og fremst hytteturistar, som meg sjølv, som tek ein helgetur til Ryfylke kanskje eit par gonger i månaden. Problemet gjeld innbyggjarane i Jørpeland, på Tau og andre plassar, først og fremst i Strand, som er avhengige av å koma seg til Stavanger, til Forus eller til andre plassar på Nord-Jæren på jobb eller i andre nødvendige ærend. Særleg gjeld dette dagpendlarane, men det gjeld òg folk med låge inntekter som skal til tannlege, som skal besøka familie, eller som har andre ærend.

Ein del folk har busett seg i f.eks. Jørpeland ikkje berre fordi det er så vakkert der, men òg fordi bustadprisane er vesentleg lågare der enn i Stavanger og Sandnes. No har dei altså blitt fanga. Store delar av inntekta går til å koma seg på jobb eller til andre nødvendige ærend i byen og der omkring. Bussen går ikkje til alle arbeidsplassar, i alle fall ikkje til tider som passar.

Folk i Strand har venta lenge no, og no er me der at vegen ut sannsynlegvis er ekstraordinære grep for å gjera det billegare for pendlarane og andre som er avhengi-

ge av Ryfast. SV støttar at me ser på ulike løysingar. Målet må vera å få ned bompengane. SV støttar difor både tilrådinga og forslaga nr. 1 og 2.

André N. Skjelstad (V) [13:17:04]: Først: Venstre kommer til å støtte flertallstilrådingen fra Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet om å be regjeringen «gjenoppta dialogen med garantistene for Ryfast og snarest komme tilbake til Stortinget med tiltak som vil redusere bompengebelastningen i prosjektet».

Jeg har noen kommentarer rundt dette. Det er ikke så veldig mange måneder siden vi behandlet Førdepakken, der vi forlenget nedbetalingstiden. Hvis vi hadde gjort tilsvarende her, ville vi også ha fått ned bompengebelastningen. Det er heller ingen tvil om at det er ganske mange prosjekter som går sin gang, som medfører høy betaling for dem som bruker dem til hverdags. Derfor fremmet da også Venstre for en tid siden forslag om at vi burde gi mulighet for 30 års nedbetalingstid på en del prosjekter. Det hadde også vært naturlig i dette tilfellet.

Venstre kommer ikke til å støtte forslagene nr. 2 og 3, fra Rødt, for når en har oppnådd å gjenopprette dialogen med garantistene, mener vi at det vil være en naturlig konsekvens at en del av dette også må kunne tas opp gjennom en sånn dialog.

Med det vil jeg altså si at vi står bak flertallets forslag til innstilling.

Presidenten [13:18:38]: Takk for det.

Presidenten vil bare bemerke at forslagene fra Rødt ikke er tatt opp.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:19:01]: Felles for alle bompengeprosjekter er at de har en lokalpolitisk forankring. De bygger på et lokalt initiativ og lokale vedtak med lokalpolitisk tilslutning til bompengeprogget. Stortinget behandler og vedtar forutsetningene for utbygging, finansiering og bompengeprogg før oppstart av prosjektene. Det er et kjent system for oss alle sammen, og det gjelder selvfølgelig også for Ryfast.

Finansieringen av Ryfast ble vedtatt av Stortinget i 2012. Den gang var det et sterkt ønske fra lokalbefolkningen om å etablere et ferjefritt veisamband mellom Nord-Jæren og Ryfylke. Det ble derfor vedtatt en finansiering basert på bompenger og lokale tilskudd som lokale myndigheter ga sin tilslutning til. Stortinget er godt kjent med dagens takst- og innkrevingsopplegg for Ryfast.

Stortinget behandlet, som det har vært nevnt her allerede, et representantforslag om bompengebelastningen i Ryfast i juni 2024. Jeg uttrykte da min forståelse for høye bompengetakster, og at dette kan oppleves som et hinder for utvikling av en felles bo- og arbeidsmarkedsregion. Det mener jeg fortsatt.

I vurderingen av tiltak som kan redusere bompengbelastningen, er det viktig å ha med seg at enhver endring utgjør en risiko for prosjektets økonomi. Ikke minst gjelder det for garantistene Stavanger kommune og Rogaland fylkeskommune, som bærer risikoen i bompengelånet. Nettopp derfor har jeg framhevet lavere passeringstak som et treffsikkert tiltak for å redusere bompengbelastningen for pendlere og andre storbrukere av Ryfast, samtidig som jeg mener at det ikke påfører prosjektets økonomi for store ulemper.

En slik løsning kan bare komme på plass dersom garantistene ønsker det og enes om det. Det er det som må til for at jeg eventuelt skal kunne få Statens vegvesen til å utrede et nytt takst- og innkrevingssopplegg som grunnlag for nye lokalpolitiske vedtak.

Dersom komiteens tilråding i dag blir vedtatt, vil jeg følge opp dette og gjenoppta kontakten med garantistene. Jeg vil deretter komme tilbake til Stortinget på egen måte.

Rammene og prioriteringene for veisektoren er, som vi alle sammen kjenner til, satt og lagt fram gjennom Nasjonal transportplan. Mer statlige midler til Ryfast vil i så fall innebære at vi prioriterer det foran andre tiltak, og at disse tiltakene som da ligger inne i planen, må utsettes. Det har ingen tatt helt konkret til orde for, og derfor er det heller ikke rom for å tilføre Ryfast ytterligere statlige midler, slik det blir nevnt av noen i debatten.

Jeg stanser foreløpig der, og så blir det sikkert anledning til å utdype i replikkordskiftet.

Presidenten [13:21:59]: Da blir det replikkordskifte.

Erlend Larsen (H) [13:22:12]: I et stortingsvedtak fra forrige sesjon vedtok Stortinget å be

«regjeringen foreta en gjennomgang av bompengeprojektet Ryfast, og snarest komme tilbake til Stortinget med tiltak som vil redusere bompengbelastningen for pendlere».

Det ser ut som om Stortinget kommer til å fatte et nokså likelydende vedtak i dag, så mitt spørsmål til statsråden blir da: Hva har statsråden gjort for å effektivisere stortingsvedtaket som ble fattet for ca. et år siden, og hvorfor er det nødvendig å gjenoppta denne saken?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:22:43]: Som jeg tror representanten Larsen og andre husker veldig godt, ble det også på det tidspunktet, i mitt svarbrev og i debatten, nevnt det samme tiltaket som har vært adressert fra meg nå, nemlig at her kan en mulig løsning være å sette et lavere passeringstak, slik at pendlere får en lettere hverdag. Det krever at garantistene stiller seg bak en slik ordning, og det har vi ikke lyktes med så langt. Men jeg er mer enn villig til å ha en videre dialog med

garantistene om det og se om det er mulig å få fram et enhetlig grunnlag og bli enige om en løsning.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:23:33]: Det er riktig at bompengopplegget i ulike prosjekt er forankra lokalt og deretter vedteke i Stortinget. Samtidig er det sann at Stortinget ved ulike anledningar, når belastninga for brukarane av vegen, både næringsdrivande og lokalbefolkninga, vert for høg, etablerer ekstra ordningar. Difor ligg det ei ordning i Nasjonal transportplan som Senterpartiet og Arbeidarpartiet var for, som går på nedskrivning av bompengesatsar på ein del prosjekt, bl.a. Ryfast. Ein del prosjekt har i tillegg ekstra nedskrivning på toppen av det. I det forslaget som ser ut til å få fleirtal i dag, er ein ikkje berre fokusert på pendlarane. Det står altså:

«Stortinget ber regjeringen gjenoppta dialogen med garantistene for Ryfast og snarest komme tilbake til Stortinget med tiltak som vil redusere bompengbelastningen i prosjektet.»

Det er fullt mogleg å bidra med statleg finansiering utan at det skal gå ut over andre samferdselsprosjekt. Korleis vil statsråden følgje opp det forslaget konkret?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:24:38]: Hvis det forslaget blir vedtatt, vil jeg selvfølgelig følge opp det. Det er sikkert flere innganger til det, og jeg er enig med representanten i at det allerede i dag er slik at staten bidrar gjennom den tilskuddsordningen. Hvis denne tilskuddsordningen varer gjennom prosjektets levetid og nedbetalingstid, er det vel snakk om opp mot 1 mrd. kr. I tillegg var det vel også slik at da dette prosjektet i sin tid skulle realiseres, ble det en endring i momsreglene som gjorde at man måtte tilføre statlige midler til prosjektet for at det ikke skulle bli en økt belastning for lokalbefolkningen i dette området, så staten bidrar jo. Hovedinnrammingen her er at det er lagt fram en proposisjon for Stortinget med de forutsetninger som gjaldt den gang, og som fortsatt gjelder. Det er ikke slik at det har skjedd noen store endringer underveis som gjør at man ikke var klar over at man ville få de prisene som vi har i dag, men det betyr ikke at det ikke erkjennes at det er en høy belastning. Det sa jeg i den forrige debatten vi hadde om denne saken, og det har jeg gjen tatt her i dag. Jeg er innstilt på å gå i dialog med lokale myndigheter om det.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:25:45]: Det er heilt riktig at det ligg nokre føresetnader frå før, og så må ein sjå den konkrete verkelegheita som er i dag, og konsekvensane av det – det var noko Senterpartiet var oppteke av då vi sat i regjering saman med Arbeidarpartiet – når vi ser at konsekvensane for folk rundt om i Norge vert for store, anten det er i form av at vi innfører gratis ferje, reduserer prisane på flyruter i distrikta, eller tek andre

grep for å gjere kvardagen til folk betre. I denne saka seier Høgre og Senterpartiet i ein merknad – eg oppfattar at det òg er eit fleirtal i salen som sluttar seg til det budskapet – at det ikkje er nok «å skyve ansvar og kostnader over på næringsliv, bilister, fylkeskommune og kommune som sitter med garantiansvar». Staten må òg bidra. Det å forlengje innkrevjingstida kan sjølvsagt vere eit grep, men det bidrar ikkje til å redusere bompengebelastninga i prosjektet.

Spørsmålet er: Kva slags tiltak kan vere aktuelle som oppfølging av det vedtaket Stortinget forhåpentleg kjem til å gjere?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:26:50]: Det vil jeg selvfølgelig komme tilbake til på egnet måte. Når dette vedtaket eventuelt blir fattet, må jeg forholde meg til det, og så vil jeg selvfølgelig se hvordan det eventuelt kan iverksettes, som med alle andre vedtak. Jeg minner selvfølgelig om at det er slik at vi har en rekke bompengeprojekter i Norge hvor det vil være et ønske om etterpå å få lavere takst, og det kan ikke være en prinsipiell tilnærming fra Stortinget at vi legger til grunn en helt annen innretning i etterkant. Det blir i hvert fall veldig krevende, for jeg tipper at det vil være noen andre innbyggere andre steder i landet som vil se at det også bør komme dem til gode.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:27:27]: Det er eg heilt einig i. Samtidig må ein sjå på kva for prosjekt i landet som har den høgaste bompengebelastninga i form av kostnader for passeringar, og Ryfast tronar særdeles høgt på den lista. I andre samanhengar har Senterpartiet og Arbeidarpartiet, mens Senterpartiet sat i regjering, kome med ekstraordinære tiltak for å redusere bompengebelastninga i prosjekt. Eit konkret prosjekt mens eg sat i regjeringa sjølv, var Nordøyvegen i Møre og Romsdal. Der gjekk ein inn med eit ekstraordinært tilskot på 160 mill. kr fordelt over to år for å bidra til å styrkje økonomien i prosjektet fordi ein bl.a. såg at bompengetakstane vart veldig høge. I dette tilfellet er jo bompengetakstane endå høgare. Eg vil spørje statsråden om han er einig i at Ryfast utmerker seg i form av høge bompengetakstar i prosjektet samanlikna med andre prosjekt i Noreg.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:28:36]: Ja. Jeg har sagt to ganger allerede i denne debatten at jeg anerkjenner at det er en høy belastning der, men det var også forutsetningen den gangen prosjektet ble vedtatt.

Presidenten [13:28:44]: Da er replikkordskiftet over.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Marte Mjøs Persen (A) [13:28:57]: For dem som husker godt, kan det oppleves som at vi har hatt denne debatten før, og det har vi jo strengt tatt, i og med at vi behandlet et ganske likelydende representantforslag i juni 2024. Som den gang er vi også i dag ganske enige om at bompengebelastningen i Ryfast er høy, og at innbyggerne som bor der, har høye takster å forholde seg til når de skal pendle og komme seg til og fra arbeid og alle de aktivitetene som de er avhengig av sambandet for å bruke.

Samtidig er dette et prinsipielt spørsmål. I denne salen vedtar vi fra tid til annen mange bompengeprojekter, og felles for dem alle sammen er at når Stortinget går inn for dem, er de lokalt forankret. Da har kanskje noen partier vært mot og andre partier vært for, men felles er likevel at de er lokalt forankret. Det blir et prinsipielt spørsmål når prosjektet er ferdig bygget og står der, for hva gjør vi når den enkelte avgift blir for stor? Det trenger ikke å gjelde bare dette prosjektet, men det kan også gjelde andre.

I denne saken er det tatt initiativ fra statsrådets side bl.a. for å redusere bompengene, altså et tak på antall passeringer. Forslaget til statsråden har vært å redusere det fra 40 til 25. Det er et forslag som jeg mener er veldig godt, nettopp fordi det på en veldig god måte vil redusere de månedlige utgiftene til dem som pendler, men det er jo avhengig av at man er enig lokalt, altså at garantistene har lyst til å være med på de forslagene staten har. I denne sammenhengen forstår jeg at en av garantistene ønsker å være med på det, mens den andre ikke ønsker det. Det er jo litt av utfordringen her at vi må greie å spille på lag med de lokale og regionale aktørene, som også har en aksje i det å være garantist for prosjektene.

En liten stemmeforklaring: Vi ønsker også å være med på flertallsanbefalingen fra komiteen. Arbeiderpartiet kommer til å stemme sammen med de partiene som har varslet at de støtter den anbefalingen. Vi mener det er viktig at statsråden – som han riktignok har gjort helt siden juni i fjor – følger opp dialogen med garantistene for å finne en løsning som kan redusere bompengebelastningen for de reisende i Ryfast-sambandet.

Mímir Kristjánsson (R) [13:32:08]: Ryfast er Norges dyreste tunnel. Uten brikke koster turen fra Stavanger til Strandalandet 167 kr hver vei. Innbyggerne i Strand kommune er derfor de innbyggerne i hele Norge som betaler mest i bompenger, 765 kr i måneden i snitt per hode, og for uføre, lavtlønte aleneforsørgere er det en fullstendig uakseptabel belastning for å gjøre noe så grunnleggende som å bruke veien fra sin kommune og til nærmeste store by. Ryfast er en vakker tunnel – hvis folk har kjørt den – men det er ingen som kjører den tunnelen for moro skyld. Man gjør det fordi man må,

enten for å jobbe eller for å komme seg til Stavanger for å dra på sykehus eller for å bruke byen på andre måter.

Hensikten med å legge ned den gamle Tau-ferjen og bygge verdens til nå lengste undersjøiske tunnel var å knytte Ryfylke og Nord-Jæren sammen, men hvis ingen har råd til å bruke tunnelen, hjelper det jo ingenting hvor lang, dyp, flott eller dyr den tunnelen er. Alle som har kjørt Ryfast, vet at tunnelen er nesten helt tom for biler. Derimot er den full av mopedbiler, for det lønner seg for strandbuene å kjøpe mopedbil framfor å betale bompenger. Mens tunnelen er tom, er parkeringsplassen på Solbakk på Strandlandet alltid tjåka full, for dit kommer folk, og så tar de bussen derfra. Dette er en ond spiral: Fordi tunnelen er så dyr, er det nesten ingen som kan bruke den, og fordi nesten ingen bruker den, blir tunnelen enda dyrere, og det tar enda lengre tid å betale ned bompengelånet.

I dag er det lys i enden av Norges dyreste tunnel: Etter forslag fra Rødt vedtar vi nå at bompengebelastningen skal ned, og det er et første skritt mot rettferdighet for strandbuene. Det vi dessverre ikke vedtar, er noe konkret. Det kom ingen penger på bordet i dag, og det må det før eller siden gjøre, for det finnes ingen annen måte å få ned bompengebelastningen i Ryfast på enn at staten stiller med friske midler for å avlaste bilistene. Derfor foreslår Rødt i dag at staten skal etterbetale ferjeavløsningsmidler til Ryfast for hvert eneste år som har gått siden Tau-ferjen ble lagt ned. Det er uholdbart at bilistene i Ryfylke ikke har fått en krone i ferjeavløsningsmidler selv om et av Norges mest trafikkerte ferjesamband har blitt lagt ned.

I Rødt er vi stolt og glad for at vi i dag får et løfte om å redusere bompengene i Ryfast, men vi er ikke fornøyd, og vi kommer til å bite oss fast i denne saken som en grevling og følge den helt til den andre enden av tunnelen.

Med det tar jeg opp Rødt sine forslag.

Presidenten [13:35:08]: Da har representanten Mímir Kristjánsson tatt opp de forslagene han refererte til.

Geir Pollestad (Sp) [13:35:19]: Ryfast-prosjektet er eit fantastisk prosjekt, både for å koma seg fram, ingeniørmessig og på alle vis. Det er eit prosjekt som bind Nord-Jæren, Jæren og Ryfylke saman. Senterpartiet var ein pådrivar for Ryfast-prosjektet då det vart vedteke.

For å gå litt tilbake i historia til då det vart vedteke, er det sann at hadde Framstegspartiet fått viljen sin den gongen, hadde det sannsynlegvis ikkje vore noko Ryfast-prosjekt i dag. Då kunne me ha spart oss denne diskusjonen, men me hadde heller ikkje hatt den fantastiske ve-gen.

Samferdselsministeren viser til at staten har bidratt med pengar fordi ein la om momssystemet, men det var

jo ei reint teknisk endring som skjedde, så det er rett å halda fast på at Ryfast-prosjektet har ein enormt høg bompengandel i finansieringa. Eg vil òg påpeika ein ting eg meiner haltar litt i resonnementet til statsråden. Han peiker på risiko i prosjektet, men høge bomsatsar kan òg vera ein risiko viss det gjer at for mange lar vera å bruka Ryfast. Det vil då gå ut over sjølve finansieringa og nedbetalinga av bompengar.

Senterpartiet er veldig tydeleg på at bompengesatsane i Ryfast er for høge. Dei må reduserast. Så kan ein, som representanten Mjøs Persen peiker på, snakka om at det er nokre prinsipp som ligg til grunn her, men det er ingen område i politikken der ein har ei meir pragmatisk tilnærming til prinsipp enn i bompengeprosjekt. Der finn ein løysingar viss det er vilje.

Eg meiner det vedtaket Stortinget gjer i dag, viser vilje. Det står at ein skal koma tilbake til Stortinget med tiltak som vil redusera bompengebelastninga i prosjektet. Det er ikkje ei løysing for statsråden å koma tilbake og seia at garantistane ikkje ville. Det står i vedtaket her at ein skal koma tilbake med tiltak, så det forventar eg at skjer.

Så eit lite besøk til representanten Kristjánsson, som sa at ingen køyrer gjennom Ryfast for moro skyld: Eg kan fortelja at då Ryfast-prosjektet opna, var me tre generasjonar Pollestad som køyrde til Tau for å kjøpa ei pølse og køyra heim igjen. Det ville ha teke timevis før prosjektet. No var det gjort i ei hand vending. Dette er eit prosjekt som har endra Rogaland. Når Rogfast òg kjem, får me verkeleg kjenna på effekten av viktige samferdselsprosjekt i Rogaland, men folk må ha råd til å bruka dei.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:38:37]: Jeg har en kort kommentar til forslaget fra Rødt om ferjeavløsningsmidler. Det er viktig å være klar over at det ikke er slik at staten mottar ferjeavløsningsmidler fra fylkeskommunene, for her er det en fylkeskommunal ferjestrekning som har blitt et statlig riksveiprosjekt. Det er én viktig nyanse.

En annen viktig nyanse er at det ikke er én-til-én slik at man henter over penger som gikk til ferjetilbud tidligere, og så går det direkte inn i et statlig veiprosjekt. Det regnes ut i det som heter kostnadsnøkler, og det regnes da opp mot utgifter som kommer som følge av å drifte en ny veitunnel. Nå er ikke det beregnet, men grovt sett ville dette antakelig komme ut i null. Det ville altså ikke være noen effekt fordi det er økte kostnader ved å drifte en så lang veitunnel, og det ville sannsynligvis ikke slått ut i noen midler som kunne styrket finansieringen i et slikt prosjekt, hvis det hadde vært tilfellet.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:39:58]: Sjølv om eg kan ha stor forståing for argumentasjonen knytt til både

moms, ferjeavløysingsmidlar eller kva det måtte vere, trur eg det er ei avsporing av debatten. Viss ein først går inn i ei grunngjeving, f.eks. at det er knytt til nokre ferjeavløysingsmidlar som skal tilbake, må ein plutsleg gå inn og gjere ei vurdering av kva andre samanhengar og kva andre prosjekt det skulle gjelde.

Eg meiner at det sentrale her er den totale bompengebelastninga for dei som er brukarar av prosjektet. Når vi ser at den belastninga vert for høg – og ikkje berre for pendlarar, men òg på enkeltpasseringar – når ein ser at folk ikkje ser seg råd til å bruke tunnelen, og at den ikkje bind i hop regionen så godt som føremålet var, er det viktig å ta nokre grep for å få satsane ned og bompengebelastninga i prosjektet ned. Dette handlar ikkje berre om, slik Stortinget sa i fjor, at ein skulle sjå på tiltak for å redusere bompengebelastninga for pendlarane. Nei, konkret seier Stortinget i vedtaket – eg merkar meg at det er eit breitt fleirtal i salen som gjev støtte til det som ligg i innstillinga – at bompengebelastninga i prosjektet må ned. Ein kan alltid sjå på ulike tiltak i tillegg – om det skulle vere knytt til nedbetalingstid, og om ein fordelar bompengar mellom ulike grupper – men det vil likevel ikkje oppfylle Stortinget sitt vedtak. Stortinget sitt vedtak vil vere at bompengebelastninga i prosjektet må ned. Då må ein altså inn med auka bidrag frå anna hald.

Det er difor det er viktig at statsråden følgjer opp det som vert vedteke i Stortinget i dag. Han må sjå på korleis staten gjennom statlege bidrag kan bidra til nettopp det som Stortinget gjer vedtak om – at ein skal kome med konkrete tiltak for å få bompengebelastninga i prosjektet ned.

Mímir Kristjánsson (R) [13:42:29]: Jeg hører at statsråden ønsker å nyansere litt angående ferjeavløsningsmidler. Representanten Gjelsvik, som jeg tror jeg stort sett er enig med, prøver også å si at det finnes andre måter å gjøre det på. For Rødt er det helt likegyldig om det gjøres på den andre, tredje eller fjerde måten, men det kan ikke være «vil ikke», «kan ikke», «går ikke» hele tiden. Det må være mulig å finne en eller annen løsning som reduserer bompengebelastningen for bilistene. Rødt er villig til å stemme for en hvilken som helst løsning noe parti måtte fremme, som vil redusere bilistenes bompengebelastning i Ryfast.

Dette er et spørsmål om politisk vilje i denne salen, og som representantene Pollestad og Gjelsvik sier og har helt rett i, er det vedtaket som skal fattes, en bestilling til regjeringen om å komme på banen med egne midler. Hvis regjeringen gjør det, kommer aldri Rogaland fylkeskommune, Strand kommune eller Stavanger kommune til å stille seg i veien for det. Det nytter ikke å skyve garantistene foran seg, for med én gang denne salen er villig til å bruke penger på å redusere bompengebelast-

ningen i Ryfast, vil ikke det motta noe annet enn enstemmig applaus i hele Rogaland. Det er ingen andre enn Stortinget og regjeringen som står i veien for en slik løsning. Derfor er det bra at vi får den marsjordren vi får i dag. Og som sagt: Vi er villig til å være med på en hvilken som helst løsning som er med på å redusere bompengene.

Representanten Geir Pollestad har forlatt salen, men jeg vil komme med et tips til neste gang familien Pollestad drar til Tau på fornøyelsestur: Jeg vil anbefale ham å spise kebaben, for den er veldig god på Tau. Det er kanskje en god grunn i seg selv til å ta Ryfast-sambandet – forhåpentligvis med en bompengebelastning som er vesentlig lavere enn den er i dag.

Presidenten [13:44:37]: Da har vi fått en oversikt over menyvalget ved Ryfast.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [13:44:48]: Eg er sikker på at både eg, Geir Pollestad og andre i Rogaland Senterparti skal kosa oss med kebab frå Strand, så det blir bra.

Det er avgjerande at bompengebelastninga i Ryfast blir kraftig redusert, og me har lenge jobba for å få dette på plass. Det er svært viktig at det går an å bu i Ryfylke og samtidig kunna pendla utan at det gjer eit kraftig innhogg i lommeboka. Ryfast er det bompengeprojektet i Noreg som har dei klart høgaste bompengetakstane. For pendlarar gjer dette eit kraftig innhogg i økonomien, og det vil vera vanskeleg å få det til å svara seg å bu i Ryfylke og jobba f.eks. i Stavanger eller på Forus.

Den gode matjorda rundt Stavanger og på Jæren er pressa. Det er difor avgjerande at befolkningsauken i Rogaland skjer i Ryfylke og Dalane heller enn på Nord-Jæren og Jæren. Då må det vera mogleg å pendla. Når bompengebelastninga blir så høg, får me ikkje ei positiv utvikling og heller ikkje ei utviding av bu- og arbeidsmarknaden i regionen. Det hastar å få på plass avtalar med andre land, slik at utanlandske køyretøy òg betalar for å bruka Ryfast. Eg forventar at det snarleg kjem ei løysing på plass for å gjera livet lettare for folk i Ryfylke. Det vedtok Stortinget i fjor òg, og sidan det har me venta i spenning.

Fylkeskommunen og næringslivet er ikkje fornøgde med dei forslaga til tiltak som statsråden så langt har lagt på bordet for å imøtekomme den krevjande situasjonen som brukarane av sambandet opplever. Det er ikkje nok å skyva ansvar og kostnader over på næringsliv og bilistar og på fylkeskommune og kommune som sit med garantiansvar. Det er difor viktig at statsråden søkjer å finna ytterlegare gode inngangar saman med garanti-stane for å redusera dei reelle kostnadene for brukarane, og særleg for pendlarane.

Det er viktig at tilskotsordninga for reduserte bompengetakstar utanfor byområda blir vidareført. Ho må òg styrkast.

Me merkar oss at garantistane ikkje ønskjer å redusera passeringstaket, og at statsråden i svarbrevet heller ikkje skisserer andre, alternative løysingar som reduserer belastninga for pendlarane. Av omsyn til dei som blir råka, både innbyggjarar, næringsliv og kommunane, må statsråden ta opp att dialogen med dei lokale partane i avtalen for å redusera bompengbelastninga i Ryfast. Det er veldig viktig.

Presidenten [13:47:09]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [13:47:13]

Innstilling fra næringskomiteen om Noregs fiskeriatvatar for 2025 og fisket etter avtalane i 2023 og 2024 (Innst. 219 S (2024–2025), jf. Meld. St. 12 (2024–2025))

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [13:47:36] (ordfører for saken): Meldingen vi behandler i dag, omhandler fiskeriatvatalene Norge har inngått med andre land for 2025 og fisket etter avtalene i 2023 og 2024. Jeg vil takke komiteen for godt samarbeid i behandlingen av saken.

Norge er blant verdens fremste havnasjoner, med rike fiskeressurser. De store mengdene fisk i norske farvann har gitt mat, arbeid og inntekt til det norske kystfolket til alle tider.

Norge er en av verdens største sjømateksportører. I 2024 eksporterte Norge villfanget fisk og fiskeprodukter til en verdi av 44,9 mrd. kr, som er ny eksportrekord. Vi setter stadig nye eksportrekorder. De siste årene har en svak kronekurs bidratt til å øke eksportverdien på den norske sjømaten. Samtidig har volumet gått ned siden rekordåret 2021.

Vi deler rundt 90 pst. av fiskeressursene med andre land, og gjennom gjensidige ressursforvaltningsavtaler søker vi å sikre at høstingen av fiskebestandene er bærekraftig. Avtalene er derfor basert på uavhengige vitenskapelige råd om kvoter og forvaltningstiltak og innebærer forpliktende forutsetninger om kvotefordeling, forvaltningstiltak og kontrollsamarbeid.

Norge inngår vanligvis fire typer internasjonale fiskeriatvater: tosidige avtaler, trepartsavtaler, kyststatsavtaler og avtaler i regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner. Norge inngår tosidige avtaler med Russland, EU, Storbritannia, Færøyene, Island og Grønland. Avtalene med Russland og trepartsavtalen med EU og Storbritannia er de mest omfattende og gjelder felles forvaltning av bestandene vi deler i henholdsvis Barentshavet og Nordsjøen. Den samlede fangstverdien av alle avtalene i 2024 var på om lag 78 mrd. kr, omregnet i norske priser

for førstehåndsomsetning, hvorav Norges del var en tredjedel på om lag 24 mrd. kr.

Det må nevnes at Norges holdning til og fordømmelse av Russlands fullskala militærangrep på Ukraina har ført til historisk strenge sanksjoner. Det bilaterale samarbeidet med Russland er nedskalert til et minimum. Samtidig har Norge et ansvar for å forvalte fiskeriressursene i Barentshavet på en måte som sikrer framtidig høsting av ressursene. Norge har derfor valgt å videreføre fiskerisamarbeidet innen forskning, regulering og kontroll fordi dette er bærende elementer for en forsvarlig og bærekraftig forvaltning av de bestandene som blir forvaltet av Norge og Russland, og er av stor betydning, også for andre land. Norge og Russland har avtalt totalkvoter på fellesbestandene i Barentshavet og fordelingen mellom Norge, Russland og avsetning til tredjeland.

Det er tre overordnede mål som ligger til grunn for Norges medvirkning i de ulike forhandlingsprosessene og de internasjonale organisasjonene for ressursforvaltning:

- å fremme en bærekraftig forvaltning av de levende marine ressursene, basert på den beste tilgjengelige vitenskapelige kunnskapen og en økosystembasert tilnærming
- å sikre Norge en rettferdig del ved kvotefordeling av felles regulerte bestander
- å sikre tilfredsstillende kontroll og håndheving innenfor de forvaltningsregimene Norge tar del i

Erling Sande (Sp) [13:51:20]: Senterpartiet har behov for å knytte nokre kommentarar til denne saka og mindretalsmerknadene i innstillinga. Fiskeriatvatalene er viktige for å sikre ei berekraftig forvaltning av dei marine ressursane i havet. Å sørje for ei berekraftig utnytting av ressursane våre er noko av det viktigaste vi kan gjere for å oppretthalde levande samfunn langs kysten vår. La det ikkje vere nokon tvil: Senterpartiet ønskjer internasjonale avtalar basert på fagleg kunnskap, og vi ønskjer samarbeid med andre land med mål om ei berekraftig forvaltning. Det er svært viktig.

Likevel er det på sin plass å påpeike at forhandlingane om desse avtalane ikkje har vore rett fram dei seinaste åra. EU har ved fleire høve utfordra retten Noreg har til å fastsetje kvotar i farvatn som er underlagde norsk suverenitet, sjølv om det ved fleire høve er slått fast at Noreg utan tvil har rett til å fastsetje kvotar i norsk farvatn. Vi er opptekne av og vil presisere det som står i meldinga:

«Forståinga er basert på at det er Noreg, og Noreg aleine, som kan fastsetje reguleringar av fisket i fiskevernsona.»

Fisken vår er eigedomen til folket, og det er vår plikt å sørje for at verdiane frå fiskeria kjem fellesskapet og

kystsamfunna til gode. For Senterpartiet er det viktig å verne om den nasjonale kontrollen over ressursane og sikre at fisken blir forvalta til beste for det norske folket. Eit norsk EU-medlemskap, slik det no – frå fleire hald – blir teke til orde for, ville svekkje den nasjonale kontrollen over denne viktige naturressursen. Det er vel heller ikkje heilt ukjent i denne salen at Senterpartiet er sterkt imot at Noreg skal bli medlem i EU, og kontroll over fiskeriressursane er eit viktig argument for det standpunktet.

Presidenten [13:53:15]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2025 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1700		Forsvarsdepartementet:	
	79	Militær støtte til Ukraina, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1710 post 1 og 47, kap. 1720 post 1 og kap. 1760 post 1 og 45, for høyes med</i>	30 000 000 000
		fra kr 17 006 150 000 til kr 47 006 150 000	
1760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold:	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1700 post 79, for høyes med</i>	20 000 000 000
		fra kr 34 249 213 000 til kr 54 249 213 000	

II

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet kan pådra forpliktelser om sivil og militær støtte gjennom Nansen-programmet for Ukraina innenfor en samlet ramme på 204,5 mrd. kroner i perioden 2023–2030.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 3, debattert 24. april 2025

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland, Ola Elvestuen og Alfred Jens Bjørlo om at Norge skal ta en europeisk lederrolle for Ukraina (Innst. 234 S (2024–2025), jf. Dokument 8:84 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt åtte forslag. Det er

Det ringes til votering.

Votering

Presidenten [14:00:43]: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Sak nr. 1 er utsatt.

Votering i sak nr. 2, debattert 24. april 2025

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2025 under Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet (økt militær støtte til Ukraina) (Innst. 227 S (2024–2025), jf. Prop. 107 S (2024–2025))

- forslag nr. 1, fra Helge Orten på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre
 - forslag nr. 2, fra Andreas Sjalg Unneland på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti
 - forslag nr. 3, fra Sveinung Rotevatn på vegne av Venstre og Kristelig Folkeparti
 - forslagene nr. 4–8, fra Sigrid Zurbuchen Heiberg på vegne av Miljøpartiet De Grønne
- Det voteres over forslagene nr. 4 og 5, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere en statsgarantiordning for investeringer i Ukraina. Denne skal bygge videre på ordningen for statsgarantiordningen for fornybar energi som administreres av Norad Statsgarantiordningen for investeringer i fornybar energi. Ordningen skal i løpet av 5 år kunne trappes opp til å garantere for inntil 500 milliarder kroner.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere en ordning for risikoavlastning for næringslivsaktører som ønsker å investere i Ukraina, i foreslått størrelsesorden 500 mill. kroner. Dette kan inkludere garantier, forsikringer og andre finansielle instrumenter for å redusere risikoen ved investeringer i et krigsrammet land.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 97 mot 3 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.01.52)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 7 og 8, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke partnerskapet med ukrainsk forsvarsindustri, blant annet ved å åpne for lisensiering av flere moderne, norske våpensystemer som Ukraina kan ta i bruk for egenproduksjon.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for ukrainske våpenselskapers tilstedeværelse i Norge, der de kan produsere droner og annet forsvarsmateriell for Norge og dele teknologiutvikling fra Ukraina, samtidig som Norge bidrar til å finansiere deres produksjon i Ukraina.»

Venstre har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 94 mot 6 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.02.17)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 6, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett legge frem en oppdatert vurdering av Ukrainas behov for humanitær og militær hjelp, og hvilke muligheter Norge har for å bidra.»

Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 75 mot 26 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.02.37)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Venstre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen øremerke deler av den humanitære støtten til Ukraina til HMM Helsehjelp Ukraina og andre private initiativ og om nødvendig fremme forslag om en slik øremerking i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2025.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre og Kristelig Folkeparti ble med 95 mot 6 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.02.53)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med risikoavlastning for norske næringslivsaktører som ønsker å investere i Ukraina. I tillegg til økt økonomisk ramme for eksisterende ordning ber regjeringen fremme forslag om å inkludere garantier, forsikringer og andre finansielle instrumenter i ordningen.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti ble med 85 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.03.12)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fjerne toll på jordbruksvarer importert fra Ukraina for å støtte landets økonomi og bidra til økt handel mellom Norge og Ukraina.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble med 62 mot 39 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.03.30)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:84 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland, Ola Elvestuen og Alfred

Jens Bjørlo om at Norge skal ta en europeisk lederrolle for Ukraina – vedtas ikke.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 51 mot 50 stemmer ikke vedtatt.*

(Voteringsutskrift kl. 14.04.06)

Votering i sak nr. 4, debattert 24. april 2025

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom Parat/YS og NHO Luftfart/NHO i forbindelse med tariffrevisjonen 2025 av Overenskomst for redningsmenn i Bristow Norway (Innst. 233 L (2024–2025), jf. Prop. 65 L (2024–2025))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom Parat/YS og NHO Luftfart/NHO i forbindelse med tariffrevisjonen 2025 av Overenskomst for redningsmenn i Bristow Norway

§ 1

Twisten mellom Parat/YS og NHO Luftfart/NHO i forbindelse med tariffrevisjonen 2025 av Overenskomst for redningsmenn i Bristow Norway skal avgjøres av Rikslønnsnemnda.

§ 2

Det er forbudt å iverksette eller opprettholde arbeidsstans, jf. lov 27. januar 2012 nr. 9 om arbeidstvister (arbeidstvistloven) § 1 bokstav f og g for å løse tvisten.

Reglene i lov 27. januar 2012 nr. 10 om lønnsnemnd i arbeidstvister (lønnsnemndloven) får tilsvarende anvendelse.

§ 3

Loven trer i kraft straks. Loven opphører å gjelde når Rikslønnsnemnda har avsagt kjennelse i tvisten.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 5, debattert 24. april 2025

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen Om seksuell trakassering (Innst. 223 S (2024–2025), jf. Meld. St. 7 (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Turid Kristensen satt fram to forslag på vegne av Høyre og Venstre.

Det votes over forslag nr. 2, fra Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å knytte sanksjoner til brudd på vernebestemmelsen i likestillings- og diskrimineringsloven § 13 sjette ledd.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Venstre ble med 75 mot 26 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.14)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal standard for forebygging av seksuell trakassering, i samarbeid med partene i arbeidslivet.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Venstre ble med 73 mot 29 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.42)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringa arbeide for ei føreseieleg finansiering av prosjektet «LNU Trygg!».

* Se utveksling om voteringsresultatet etter referatsakene.

Presidenten: Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 64 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.12)

Videre var innstilt:

II

Meld. St. 7 (2024–2025) – Om seksuell trakassering – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Sak nr. 6 var redegjørelse.

Voting i sak nr. 7, debattert 24. april 2025

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal, Hans Andreas Limi og Roy Steffensen om å splitte opp og selge NRK (Innst. 169 S (2024–2025), jf. Dokument 8:42 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Silje Hjemdal satt fram tre forslag på vegne av Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem sak om oppsplitting og nedsalg av NRK på en slik måte at virksom konkurranse oppnås, kulturpolitiske mål ivaretas og offentlig finansiering reduseres mest mulig.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ordne det slik at de samfunnsnyttige funksjoner som i dag ivaretas av NRK og som ikke kan oppfylles på annen måte enn med offentlig finansiering, organiseres med konkurranseutsetting.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forhandle frem avtaler med kringkastingsselskapene som gir myndighetene råderett til å bruke etermediene i spesielle krisesituasjoner.»

Det votes alternativt mellom forslagene og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:42 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal, Hans Andreas Limi og Roy Steffensen om å splitte opp og selge NRK – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ voting mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet ble innstillingen vedtatt med 88 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.07.17)

Voting i sak nr. 8, debattert 24. april 2025

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie, Freddy André Øvstegård, Grete Wold og Mona Fagerås om en uavhengig evaluering av jernbanereformen (Innst. 212 S (2024–2025), jf. Dokument 8:48 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Sigbjørn Gjelsvik på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, fra Sigbjørn Gjelsvik på vegne av Senterpartiet

Det votes over forslag nr. 3, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette arbeidet med å legge ned Jernbanedirektoratet.»

Fremskrittspartiet har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 72 mot 30 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.07.56)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:48 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie, Freddy André Øvstegård, Grete Wold og Mona Fagerås om en uavhengig evaluering av jernbanereformen – vedtas ikke.

Presidenten [14:04:54]: Det voterer alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 1 og 2, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette en uavhengig evaluering av jernbanereformen, med særlig oppmerksomhet på hvilke konsekvenser selskapsstrukturen og organiseringen av sektoren har for blant annet drift og vedlikehold, beredskap, infrastruktur og de ansattes arbeidsforhold.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå selskapsstrukturen i og organiseringen av jernbanesektoren og identifisere tiltak som kan redusere sårbarheter og styrke insentivene til at aktørene i sektoren handler til det beste for jernbanesystemet samlet sett.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen vedtatt med 70 mot 32 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.08.38)

Sak nr. 13 [14:08:46]

Referat

1. (423) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagfinn Henrik Olsen, Marius Arion Nilsen, Bård Hoksrud og Himanshu Gulati om praksisreform i skolen (Dokument 8:198 S (2024–2025))

Presidenten: Presidenten foreslår at representantforslaget behandles etter forretningsordenen § 39 annet ledd e (avvises).

Representanten Himanshu Gulati har bedt om ordet.

Himanshu Gulati (FrP) [14:09:15]: På vegne av Fremskrittspartiet vil jeg foreslå at saken sendes til utdannings- og forskningskomiteen for behandling.

Presidenten: Da har Himanshu Gulati satt fram et forslag, og det foreligger to forslag til behandlingsmåte: presidentens forslag om at representantforslaget avvises etter forretningsordenen § 39 annet ledd e og Fremskrittspartiets forslag om at representantforslaget sendes til utdannings- og forskningskomiteen.

Ønsker noen ordet til stemmeforklaring? – Så synes ikke, og det voterer alternativt mellom presidentens forslag og Fremskrittspartiets forslag.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom presidentens forslag og forslaget fra Fremskrittspartiet ble presidentens forslag vedtatt med 86 mot 13 stemmer.

Videre ble referert:

2. (424) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie og Freddy André Øvstegård om barns rettigheter inn i sosialtjenesteloven – et styrket barne- og familieperspektiv i Nav (Dokument 8:186 S (2024–2025))
Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen, unntatt forslag nr. 1, som behandles etter forretningsordenen § 39 annet ledd e (avvises).
3. (425) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mimir Kristjánsson, Marie Sneve Martinussen og Tobias Drevland Lund om å forsvare normalarbeidsdagen, styrke fagbevegelsens innflytelse og reversere tidligere svekkelser av arbeidsmiljøloven (Dokument 8:210 LS (2024–2025))
4. (426) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagfinn Henrik Olsen, Alf Erik Bergstøl Andersen og Erlend Wiborg om å avvikle samordningsfelten (Dokument 8:233 L (2024–2025))
5. (427) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Siv Mossleth og Geir Pollestad om å gi mulighet for å kunne kreve fysisk oppmøte hos Nav-lege ved mistanke om at sykemeldingen ikke er reell (Dokument 8:237 L (2024–2025))
6. (428) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Ingrid Fiskaa og Freddy André Øvstegård om mer makt for arbeidsfolk (Dokument 8:243 S (2024–2025))
Enst.: Nr. 3–6 sendes arbeids- og sosialkomiteen.
7. (429) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Andreas Limi, Terje Halleland, Helge André Njåstad, Himanshu Gulati og Marius Arion Nilsen om en offensiv og langsiktig plan for petroleumsnæringen (Dokument 8:207 S (2024–2025))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen, unntatt forslag nr. 1, som behandles etter forretningsordenen § 39 annet ledd e (avvises).
8. (430) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Halleland, Marius Arion Nilsen og Erlend Wiborg om et mer effektivt strømmnett for økt kapasitet (Dokument 8:208 S (2024–2025))
9. (431) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Sigrid Zurbuchen Heiberg og Rasmus Hansson om nedstengning av petroleumsfelt med høyere produksjonsutslipp enn verdensgjennomsnittet (Dokument 8:226 S (2024–2025))
10. (432) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zur-

- buchen Heiberg om tiltak for å løse mikroplastkrisen (Dokument 8:231 S (2024–2025))
11. (433) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen og Sofie Marhaug om vern av Stølsheimen (Dokument 8:242 S (2024–2025))
 12. (434) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Heidi Greni, Sandra Borch og Per Olav Tyldum om endringer i motorferdselloven (Dokument 8:246 S (2024–2025))
 13. (435) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Heidi Greni, Sandra Borch, Marit Arnstad, Per Olav Tyldum og Siv Mossleth om mer effektiv skadefelling av rovvilt (Dokument 8:249 S (2024–2025))
 14. (436) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Alfred Jens Bjørlo og Ola Elvestuen om å sikre eit framtidsretta energisystem og tilgang på straum til ny verdiskaping i region Fjordane (Dokument 8:250 S (2024–2025))
 15. (437) Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om å unnta bensin 98 oktan E0 fra omsetningskravet (Dokument 8:252 S (2024–2025))
 16. (438) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om å ivareta natur og lokalsamfunn ved opprustning av forsvar og forsvarsindustri (Dokument 8:258 S (2024–2025))
 17. (439) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om vern av nærnatur (Dokument 8:260 S (2024–2025))
 18. (440) Representantforslag fra stortingsrepresentant Lars Haltbrekken om større utslippskutt fra bruk av biodrivstoff (Dokument 8:270 S (2024–2025))
Enst.: Nr. 8–18 sendes energi- og miljøkomiteen.
 19. (441) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Marian Hussein, Kathy Lie, Freddy André Øvstegård og Torgeir Knag Fylkesnes om å gi ungdommen en sjanse – arbeid, tilhørighet og like muligheter for alle (Dokument 8:211 S (2024–2025))
 20. (442) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Sigrid Zurbuchen Heiberg og Une Bastholm om å gjøre det lettere og billigere å reparere (Dokument 8:212 S (2024–2025))
 21. (443) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om bedre regulering av sosiale medier og større ansvarliggjøring av SoMe-gigantene (Dokument 8:228 S (2024–2025))
 22. (444) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie, Marian Hussein og Ingrid Fiskaa om styrking av språklova (Dokument 8:259 L (2024–2025))
Enst.: Nr. 19–22 sendes familie- og kulturkomiteen.
 23. (445) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve og Morten Stordalen om bedre betingelser for MC som transportalternativ (Dokument 8:189 S (2024–2025))
 24. (446) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nikolai Astrup, Anna Molberg, Aleksander Stokkebø, Tina Bru, Mahmoud Farahmand og Mudassar Kapur om en handlingsplan for å styrke finansnæringen i Norge (Dokument 8:240 S (2024–2025))
Enst.: Nr. 23 og 24 sendes finanskomiteen.
 25. (447) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kathy Lie, Birgit Oline Kjerstad og Freddy André Øvstegård om å hindre ukontrollert prisvekst på BPA (Dokument 8:244 S (2024–2025))
 26. (448) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingrid Fiskaa, Mona Fagerås, Kathy Lie og Marian Hussein om at ingen hjelpetrengende ufri-villig skal dø alene i eget hjem (Dokument 8:248 S (2024–2025))
 27. (449) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud og Morten Stordalen om henvisningsrett for fysioterapeuter (Dokument 8:255 S (2024–2025))
 28. (450) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Siv Mossleth om ideell vekst i helse- og omsorgssektoren (Dokument 8:263 S (2024–2025))
 29. (451) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Per Olaf Lundteigen og Siv Mossleth om å gjøre sykehusene i Norge rustet for krig og kriser (Dokument 8:264 S (2024–2025))
 30. (452) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Siv Mossleth om å sikre pasienter likeverdig tilgang til rehabilitering (Dokument 8:265 S (2024–2025))
 31. (453) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Svardal Bøe, Sandra Bruflot og Anna Molberg om å la kommunene selv regulere konsum av alkohol på offentlig sted (Dokument 8:268 S (2024–2025))
 32. (454) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Svardal Bøe og Tone Wilhelmsen Trøen om å gjennomføre bruker- og pårørendeundersøkelser i kommunene (Dokument 8:271 S (2024–2025))
 33. (455) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Sigbjørn Gjelsvik, Kathrine Kleveland, Marit Knutsdatter Strand og Siv Mossleth om å betre offentlig fødselsomsorg og forebygging av heimefødsler utan kvalifisert hjelp (Dokument 8:272 S (2024–2025))
Enst.: Nr. 25–33 sendes helse- og omsorgskomiteen.

34. (456) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad og Johan Aas om endring av forvaringsreglene (Dokument 8:209 L (2024–2025))
35. (457) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om bedre digital beredskap i urolige tider (Dokument 8:227 S (2024–2025))
Enst.: Nr. 34 og 35 sendes justiskomiteen.
36. (458) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Svardal Bøe, Tone Wilhelmsen Trøen, Sandra Bruflot og Tage Pettersen om å skape et mer demensvennlig samfunn (Dokument 8:202 S (2024–2025))
37. (459) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Erlend Wiborg og Stig Atle Abrahamsen om å endre kommuneloven (Dokument 8:214 S (2024–2025))
38. (460) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Per-Willy Amundsen, Himanshu Gulati og Dagfinn Henrik Olsen om en ekstraordinær gransking av oppholdstillatelsen og asylsøknader til eritreere i Norge (Dokument 8:217 S (2024–2025))
39. (461) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Dag-Inge Ulstein, Kjell Ingolf Ropstad og Olaug Vervik Bollestad om en bedre ivaretagelse av asylsøkeres rettssikkerhet (Dokument 8:224 S (2024–2025))
40. (462) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om å rekruttere høykompetent arbeidskraft fra USA (Dokument 8:229 S (2024–2025))
41. (463) Representantforslag fra stortingsrepresentant Christian Tybring-Gjedde om å ta strategiske grep for å gjøre Norge til en ledende og ansvarlig bruker og utvikler av kunstig intelligens (Dokument 8:235 S (2024–2025))
42. (464) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, André N. Skjelstad, Birgit Oline Kjerstad, Tobias Drevland Lund, Hege Bae Nyholt, Rasmus Hansson og Olaug Vervik Bollestad om en handlingsplan mot antisiganisme (Dokument 8:245 S (2024–2025))
43. (465) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Heidi Greni, Kathrine Kleveland og Sigbjørn Gjelsvik om å gi kommunene større frihet til å løse oppgavene og å redusere det statlige styringstrykket (Dokument 8:247 S (2024–2025))
44. (466) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund, Birgit Oline Kjerstad, Une Bastholm og Dag-Inge Ulstein om reform av UNE og en styrking av asylsøkeres rettigheter (Dokument 8:254 S (2024–2025))
Enst.: Nr. 36–44 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
45. (467) Habilitet i anskaffelser i Statsbygg (Dokument 3:9 (2024–2025))
46. (468) Riksrevisjonens undersøkelse av årsaker til utfordringer i barnevernet (Dokument 3:10 (2024–2025))
Enst.: Nr. 45 og 46 sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
47. (469) Fremtidens havbruk. Bærekraftig vekst og mat til verden (Meld. St. 24 (2024–2025))
48. (470) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Kirsti Bergstø, Lars Haltbrekken, Torgeir Knag Fylkesnes, Andreas Sjalg Unneland, Ingrid Fiskaa og Freddy André Øvstegård om å styrke norsk industri og gjøre den klar for en grønn tidsalder (Dokument 8:213 S (2024–2025))
49. (471) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om nasjonalt vern av matjord (Dokument 8:225 S (2024–2025))
50. (472) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om styrket handel og samarbeid med Europa og andre strategiske partnere (Dokument 8:230 S (2024–2025))
51. (473) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Westgaard-Halle, Erna Solberg, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Anna Molberg om å styrke innovasjon og AgriTech i norsk landbruk (Dokument 8:234 S (2024–2025))
52. (474) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Sofie Marhaug og Hege Bae Nyholt om å sikre oppdrag til norsk verftsindustri (Dokument 8:236 S (2024–2025))
53. (475) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø og Kari Elisabeth Kaski om opprettelse av en lederlønnskommisjon (Dokument 8:238 S (2024–2025))
54. (476) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erling Sande, Nils T. Bjørke, Geir Pollestad, Sigbjørn Gjelsvik, Marit Knutsdatter Strand og Eivind Drivenes om styrka jordvern for bedre beredskap (Dokument 8:239 S (2024–2025))
55. (477) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Westgaard-Halle, Sandra Borch, Kari Elisabeth Kaski, Alfred Jens Bjørlo og Rasmus Hansson om virkemidler for økt verdiskaping i norsk romindustri (Dokument 8:256 S (2024–2025))

56. (478) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken og Grete Wold om berging av Oslofjorden (Dokument 8:269 S (2024–2025))
Enst.: 47–56 sendes næringskomiteen.
57. (479) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar og Tobias Drevland Lund om innføring av lobbyistregister på Stortinget (Dokument 8:241 S (2024–2025))
58. (480) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Tobias Drevland Lund, Hege Bae Nyholt, Bjørnar Moxnes, Sofie Marhaug, Mimir Kristjánsson, Marie Sneve Martinussen og Geir Jørgensen om å tette inntektsgapet mellom folk og folkevalgte (Dokument 8:262 S (2024–2025))
Enst.: Nr. 57 og 58 sendes Stortingets presidentskap.
59. (481) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen, Himanshu Gulati og Sylvi Listhaug om bedre togkapasitet og videreføring av tilbringertjenesten til hovedflyplassen (Dokument 8:215 S (2024–2025))
60. (482) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Edvard Sve og Morten Stordalen om øke bruken av sambruksfelt (Dokument 8:216 S (2024–2025))
61. (483) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigbjørn Gjelsvik, Else Marie Rødby, Sandra Borch, Trine Fagervik, Åslaug Sem Jacobsen, Kathrine Kleveland og Kjerstin Wøyen Funderud om ansvar for statlig bygde bruer (Dokument 8:219 S (2024–2025))
62. (484) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigbjørn Gjelsvik, Trygve Slagsvold Vedum og Trine Fagervik om endret vektgrense for bobiler i førerkortregelverket (Dokument 8:220 S (2024–2025))
63. (485) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Inge Lien, Sigbjørn Gjelsvik og Geir Adelsten Iversen om tiltak for en tryggere drosjenæring (Dokument 8:221 S (2024–2025))
64. (486) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigbjørn Gjelsvik, Geir Adelsten Iversen, Trine Fagervik, Sandra Borch, Lisa Marie Ness Klungland og Ole André Myhrvold om å la 16- og 17-åringer kjøre tryggere kjøretøy (Dokument 8:222 S (2024–2025))
65. (487) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Lars Haltbrekken, Ingrid Fiskaa, Marian Hussein, Birgit Oline Kjerstad, Kari Elisabeth Kaski og Grete Wold om å nedskalere miljøfiendtlige firefelts motorveiprosjekter (Dokument 8:223 S (2024–2025))
66. (488) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigrid Zurbuchen Heiberg, Une Bastholm og Rasmus Hansson om en bedre bypolitikk (Dokument 8:251 S (2024–2025))
67. (489) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om bedre togforbindelser mellom Norge og Sverige (Dokument 8:257 S (2024–2025))
Enst.: Nr. 59–67 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
68. (490) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om ulike tiltak for å styrke friskoler (Dokument 8:218 S (2024–2025))
69. (491) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt, Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar og Bjørnar Moxnes om økt grunnbemanning i barnehage (Dokument 8:232 S (2024–2025))
70. (492) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Dag-Inge Ulstein, Kjell Ingolf Ropstad og Olaug Vervik Bollestad om styrking av undervisningen om kristendom og kristen kulturarv i KRLE-faget (Dokument 8:273 S (2024–2025))
Enst.: Nr. 68–70 sendes utdannings- og forskningskomiteen.
71. (493) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Hege Bae Nyholt, Mimir Kristjánsson og Marie Sneve Martinussen om å styrke veteranenes rettigheter og innføre en veteranlov i Norge (Dokument 8:253 S (2024–2025))
72. (494) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Bjørnar Moxnes, Geir Jørgensen og Tobias Drevland Lund om tilslutning til FNs atomvåpenforbud (Dokument 8:261 S (2024–2025))
73. (495) Representantforslag fra stortingsrepresentant Christian Tybring-Gjedde om å kartlegge ubalansen mellom Forsvarets kampkraft og utholdenhet (Dokument 8:266 S (2024–2025))
74. (496) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingrid Fiskaa, Torgeir Knag Fylkesnes, Kathy Lie og Marian Hussein om å gjera Noreg tryggare (Dokument 8:267 S (2024–2025))
75. (497) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes, Kathy Lie, Marian Hussein og Ingrid Fiskaa om å setja fredsarbeid i sentrum av norsk utanrikspolitikk (Dokument 8:274 S (2024–2025))
Enst.: Nr. 71–75 sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Representanten Tuva Moflag har bedt om ordet.

Tuva Moflag (A) [14:11:44]: President, jeg tenkte jeg skulle vente til du var ferdig med referatsakene.

I den første saken som vi stemte over, sak nr. 3, om Ukraina, lurte jeg på om det ble en feil i avstemningen. Der var det åtte mindretallsforslag, og ingen av dem fikk flertall. Til slutt stemte vi over innstillingen. Innstillingen falt, men presidenten refererte at innstillingen ble vedtatt – hvis jeg oppfattet riktig. Det må være noe feil der, for så lenge ingen av mindretallsforslagene har fått flertall, er det litt rart at innstillingen også falt.

Presidenten [14:12:19]: Så vidt jeg husker, leste presidenten at det var 51 stemmer for forslagene og 50 for innstillingen. – Da skal vi gå gjennom det og rette det opp.

Tuva Moflag (A) [14:12:41]: Her ble ikke innstillingen satt opp mot forslagene, men det er ingen av forslagene som har flertall. Innstillingen er jo bare at representantforslaget ikke vedtas.

Det er ikke sikkert dette har noen veldig stor praktisk betydning, men jeg tenker at det er greit at jeg i hvert fall gjør oppmerksom på det, og at det blir riktig.

Presidenten [14:12:56]: Veldig fint observert, og takk skal du ha!

Nei, voteringen er sann som jeg leste opp ... innstillingen ble forkastet. For innstillingen stemte 50, og mot stemte 51, så da må det ha forekommet at noen har stemt feil. Voteringen er lukket, så det kan vi ikke gjøre noe med nå. Da må man eventuelt i etterkant be om at det blir satt opp som en ny sak, men nå er det vedtaket fattet, og innstillingen falt – med én stemme.

Da går vi tilbake til behandling av dagens kart og sak nr. 11. Neste taler er Solveig Vitanza.

Sak nr. 11 [14:14:08]

Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til ratifikasjon av protokoll av 24. juni 2024 om endring av frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Chile (Innst. 218 S (2024–2025), jf. Prop. 50 S (2024–2025))

Solveig Vitanza (A) [14:15:12] (ordfører for saken): Jeg vil først, som saksordfører, starte med å takke komiteen for behandlingen av saken.

Handelspolitikk er jo en viktig prioritering i disse tider. De siste månedene har vist oss tydelig hvor viktig markedsadgang og et regelbasert handelssystem er. Vi ser veldig klart at handelspolitikk nå står veldig høyt oppe på dagsordenen både hos regjeringen, hos næringslivet og også hos forbrukerne. Uforutsigbarhet er

sjelden bra for forholdet mellom stater eller for økonomisk vekst og velstand, og et lite land som Norge er helt avhengig av handel med andre land for å kunne opprettholde sin velstand og velferd. En åpen, regelbasert handel har tjent Norge godt. Regjeringen arbeider derfor intensivt og målrettet for å sikre norske interesser. Nye og oppdaterte handelsavtaler er derfor viktig for å sikre norsk næringsliv markedsadgang og et regelbasert handelssystem.

Jeg er derfor veldig glad for at vi nå behandler en oppdatert frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Chile. Hovedmålsettingen med protokollen om endring av frihandelsavtalen har vært å oppnå parallellitet med EU og stimulere til økt samhandel og økonomisk samarbeid mellom EFTA-statene og Chile, samtidig som vi utvikler handelsforholdet mellom partene på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling. Chile utgjør det nest viktigste markedet for norsk næringsliv i Sør-Amerika etter Brasil og er en viktig handelspartner for Norge i Latin-Amerika. Forhandlingsresultatene i den endrede frihandelsavtalen mellom Chile og Norge er balanserte og legger godt til rette for økt samhandel og verdiskaping mellom EFTA-landene og Chile. Avtalen kan gi positive virkninger for norsk næringsliv fordi den vil gi bedre og mer forutsigbar markedsadgang for norsk eksport.

Presidenten [14:17:23]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [14:17:30]

Interpellasjon fra representanten Trygve Slagsvold Vedum til næringsministeren:

«Statkraft er vårt felles kraftselskap. Selskapet forvalter store verdier på vegne av fellesskapet. Det er viktig med solid kostnadskontroll i et selskap som tjener milliarder hvert år ved å høste grunnrenta fra vannkrafta. Med tilgang til så store verdier er det ekstra viktig å vise tilbakeholdenhet. Eksempler på overdådig pengebruk i Statkraft svekker tilliten. Antall ansatte har doblet seg de siste seks årene, tradere har fått enorme bonuser, og over 50 direktører har flere hundre tusen kroner i billønn, uten krav om å bruke pengene på bil. Senterpartiet mener hovedformålet til Statkraft skal være å bygge ut vannkraft i Norge for å sikre lave og stabile strømpriser.

Vil statsråden ta mer politisk kontroll over ressursbruken og ulike avlønningsordninger i Statkraft og sørge for at Statkraft igjen jobber for lave og stabile strømpriser i Norge, ikke bare høyest mulig avkastning?»

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [14:18:42]: Offentlig eierskap til norsk vannkraft har vært en enorm suksesshistorie for Norge. Da Norge ble et selvstendig land i

1905, var det en kjempedebatt i denne sal: Hvem skulle styre, og hvem skulle kontrollere kraften? I starten var det en veldig stor andel utenlandsk eierskap, veldig mye konflikt, og man valgte allerede i 1906 å innføre de første konsesjonslovene. Det ble gjort i flere runder etterpå gjennom lovgivning i både 1906 og 1907. Det var flere revisjoner i 1909, og det var flere revisjoner av konsesjonslovene. De ble da kalt panikklovene av motstanderne, som syntes det var panisk at man skulle sikre nasjonalt eierskap til norsk vannkraft.

I tillegg til at vi har brukt lovgivning, har vi også brukt statlig eierskap for å sikre vannkraften på norske hender og til fellesskapets beste. Der har det viktige statlige selskapet vært Statkraft. Det har hatt ulike former, men i dag kjenner vi det som Statkraft. Det forvalter enorme verdier på vegne av deg og meg og det norske fellesskapet og gir store verdier tilbake til oss som samfunn.

Når vi forvalter så store verdier, følger det også med et veldig stort ansvar. Hovedformålet, selvfølgelig, i sin tid, da vi brukte både lovgivning og eierskap for å sikre vannkraften på norske hender, var at alle skulle nyte godt av det, og det var et formål at det skulle være lave og stabile strømpriser for folk i Norge, for det skaper verdier og trygghet med lave og stabile strømpriser.

Så har man hatt en utvikling over tid, og det er det jeg i det videre vil stille noen spørsmål til statsråden om.

Det ene er at Statkraft har jobbet mer og mer internasjonalt, og det har vært mye diskusjon rundt det internasjonale engasjementet. Derfor har jeg et spørsmål til Myrseth: Hvilken årlig avkastning har Statkraft oppnådd av den internasjonale virksomheten når man tar bort trading? Trading er én ting, men hvilken avkastning har Statkraft oppnådd av den internasjonale satsingen? Det er veldig viktig når man har tilgang på en grunnrenteressurs som norsk vannkraft, at de investeringene som gjøres ute, ikke indirekte støttes av grunnrenten fra norske vannkraftressurser.

Det har vært veldig mye usikkerhet og uro rundt lønnsordninger og bonusordninger i Statkraft. Derfor har jeg også et spørsmål til statsråden om opptjente bonuser. Spesielt i 2022 var det veldig høye enkeltutbetalinger av bonuser. Det har vært spekulasjoner i media om at det vært over tresifrede millionbeløp for enkeltpersoner. Kan statsråden informere Stortinget om det? Finnes det enkeltpersoner som har fått bonuser på over 100 mill. kr, eller finnes det ikke? La oss håpe at det ikke finnes, for det ville vært en veldig rar offentlig pengebruk.

Vi ser at Riksrevisjonen har gått gjennom de ulike statlige selskapenes lønnspolitikk, og man ser at Statkraft ligger veldig høyt oppe på listen og høyere enn andre offentlige selskaper, som f.eks. Gassco eller andre

som driver innenfor kraftsektoren. Vi ser også i Riksrevisjonens rapport at det er en mye høyere årlig gjennomsnittlig lønnsvekst enn i andre statlige selskaper. Synes statsråden at det er bra, eller synes hun det er dårlig? Bør vi styre det på en annen måte?

Vi har også den siste tiden sett at Statkraft ikke synes at lokalene på Lysaker er gode nok, og at de skal flytte fra Lysaker til Bjørvika. Vi ser også av det som er omtalt i media, at det er mye, mye dyrere lokaler når de flytter fra Lysaker til Bjørvika. Da er min utfordring til statsråden: Synes statsråden det er fornuftig å bruke så mye penger og så store ressurser på å flytte fra et kontorlokale rett på utsiden av Oslo til et kontorlokale midt inne i byen? Grunnen til at jeg stiller det spørsmålet, er at noen vil si: Er dette god eierstyring? De vil stille slike konkrete spørsmål. Vi må bare styre det overordnede, er det svaret som statsråden får fra sin eieravdeling. Poenget er at når vi er eierne, må vi stille de kritiske spørsmålene, for i private selskaper stiller eierne kritiske spørsmål. Er det riktig å bruke så mye penger på nye kontorlokaler? Er det riktig at enkeltledere får så store bonuser? Er det riktig at så mange direktører har så høy lønn og har egen bilordning? Tjener det oss som eiere? Er svaret ja, så får statsråden forsvare det. Hvis svaret er nei, så må statsråden gjøre noe med det.

Jeg er utrolig opptatt av at vi skal ha et godt offentlig eierskap, og da må vi tørre å stille de kritiske spørsmålene til de viktigste selskapene våre. Statkraft har vi hatt fra slutten av 1800-tallet til i dag, og det er enormt viktig at vi har tillit til det, og det er veldig viktig at vi har kostnadskontroll, og at statsråden tør å være sjef.

Statsråd Cecilie Myrseth [14:23:54]: Det er viktig å være sjef, men det er også viktig med god rolleforståelse. Det har vært mye oppmerksomhet på Statkraft i det siste, og det skjønner jeg veldig godt. Det er sunt med diskusjon om de selskapene staten eier. Statkraft er ikke et hvilket som helst selskap. Det er et heleid selskap som er eid av det norske folk, det er den klart største kraftprodusenten i Norge og det investerer mye i Norge. Statkraft spiller også en viktig rolle i det europeiske fornybarmarkedet.

Det er greit å ha en debatt om Statkrafts formål og utvikling, men jeg hadde håpet at interpellanten, som den siste tiden har kommet med ganske mange utspill, hadde hatt litt større presisjon i både utspillene og sin argumentasjon. Jeg tror f.eks. ikke at karakteristikker som overdådig pengebruk og utsagn om at man er veldig redd for at den typen store selskaper bare eser ut, og at Statkraft må tvinges til å bygge ut mer vannkraft her til lands, bidrar så veldig konstruktivt.

Dagens eierskapsmelding ble lagt fram og vedtatt mens Senterpartiet var i regjering. Interpellanten burde

derfor ha de beste forutsetninger for å forstå og kunne rammene i eierskapspolitikken, forstå hvorfor det har vært sånn det er, over lang tid, og også vite at det er styret som har ansvaret for driften av selskapet – enten det gjelder hvor selskapet skal investere, hvor mange ansatte selskapet skal ha, eller hvordan lønnsordningene skal være. Det framgår av selskapslovgivningen og i eierskapsmeldingen.

Så svaret på spørsmålet er egentlig ganske greit: Nei, jeg som statsråd vil ikke ta mer politisk kontroll over ressursbruken og avlønningsordningene i Statkraft. Den kontrollen er det styret i Statkraft som skal utøve, og som utøver.

Som eiere er vi aktive, og vi utfordrer også i tråd med de prinsippene vi har lagt til grunn i eierskapsmeldingen. Det er eierskapspolitikk som er vedtatt av Stortinget. Statens mål som eier i Statkraft er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer. Å endre dette målet, som interpellanten har fremmet et representantforslag om, kan sikkert høres forlokkende ut, og kanskje er det noen retoriske poenger der, men jeg mener ikke at det er lurt. Mer kraftproduksjon i Norge eller lavere og mer stabile strømpriser vil det heller ikke gi.

Statkraft driver i konkurranse med andre. Derfor er de plassert i kategori 1, sammen med andre selskaper hvor staten som eier har det samme målet. Å drive i konkurranse med andre innebærer at både eieren og selskapet må forholde seg til noen grunnleggende spilleregler, f.eks. konkurranselovgivningen, EØS-regelverket og i tillegg dette med å ha en god rolleforståelse og rolledeling mellom eier og styre.

Det er rammene som gjelder, uavhengig av hvordan staten velger å kategorisere eierskapet. Selv som et sektorpolitisk selskap i kategori 2, som interpellanten i sitt representantforslag også har foreslått at Statkraft skal være i, kunne ikke Statkraft ha investert i prosjekter som ikke er forventet å bli lønnsomme, og som ikke er forretningsmessig godt begrunnet.

Statkraft gir også uttrykk for at den norske vannkraftvirksomheten alltid vil ha høy prioritet. Muligheten for større vannkraftutbygging i Norge er imidlertid begrenset. Om det er et ønske om å endre på det, må det være mer naturlig å se på regulatoriske forhold som berører alle selskaper, heller enn å endre eierutøvelsen i Statkraft.

Statkraft er trolig Norges nest største selskap målt i verdi. I perioden 2021–2023 har selskapet bidratt med mer enn 96 mrd. kr til statskassen gjennom utbytte og skatt. Denne verdiskapingen kommer ikke av seg selv, og en av grunnene er at vi har laget noen kjøreregler for den statlige eierskapsutøvelsen som er forutsigbare, og som gjør at selskapene kan utvikle seg over tid.

Det er bra at vi har en god debatt, men det er noe med å ta vare på det byggverket vi har, som gjør at selskaper kan utvikle seg innenfor det statlige eierskapet, fordi vi skal ivareta de verdiene og det som er i fellesskapets eie.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [14:28:49]: Til det næringsministeren sier her om at spørsmålene ikke er presise nok: Det var veldig presise spørsmål, men næringsministeren ønsker ikke å svare på dem.

Det er veldig skummelt hvis vi legger oss til en holdning om at så lenge vi skal ha såkalt profesjonelt eierskap – at styret skal ta beslutningene og statsråden bare skal ha en armlengdes avstand – så tør man ikke gå kritisk inn i pengebruken til en så stor pengemaskin som Statkraft er. Det er en enorm pengemaskin, for de forvalter våre vannkraftressurser på vegne av oss. Det er umulig ikke å tjene penger på det sånn kraftsituasjonen har vært nå.

Det ene spørsmålet jeg stilte, var: Har man tjent penger på utenlandsinvesteringene utenom krafttrading? Det må jo statsråden kunne svare på. Når man har så stor tilgang på penger, er det spesielt interessant å se om det i 2022 var utbetalinger på over 100 mill. kr til enkelttradere. Det må det også være mulig for statsråden å svare på.

Vi ser i Arbeiderpartiets nye program at de skriver at man ønsker moderasjon i lederlønninger. Så ser vi at Statkraft har høyre lønnsutvikling enn andre store selskaper og ligger på i gjennomsnitt rundt 6 mill. kr, og Riksrevisjonen har påpekt det. Da er det selvfølgelig også statsrådets jobb å kunne gå inn og styre. Det kan ikke være sånn at om de tjener voldsomt med penger, skal man ikke ha et kritisk blikk på pengebruken, f.eks. når man skal flytte hovedkontoret.

I den nye erklæringen til den rene Arbeiderparti-regjeringen sa man at man skulle flytte mer ut fra Oslo sentrum og til de ulike bydelene. Det var den nye regjeringens utflyttingspolitikk. Men det vi ser her, er at man flytter fra Lilleaker til Bjørvika, og at det blir mye dyrere. Hva gjør det for Statkraft? Blir det et bedre selskap av at de gjør det, eller blir det bare mer pengebruk, dyrere og mer dekadent?

Jeg gjentar: Har det vært enkeltbonuser på over 100 mill. kr – ja eller nei? Har man tjent penger på utenlandsinvesteringene hvis man tar bort krafttrading – ja eller nei? Ser statsråden det som et problem når Riksrevisjonen påpeker lønnsnivået på rundt 6 mill. kr, at de har høyere lønnsutvikling enn andre store statlige selskaper – ja eller nei? Og skal statsråden stille noen kritiske spørsmål om Statsbyggs pengebruk når de bruker den typen store, nye offentlige kontorbygg midt i Oslo sentrum?

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Cecilie Myrseth [14:31:40]: Interpellanten framstiller det som om man ikke har noen form for dialog med selskapene. Det har vi selvfølgelig. Det har vi jevnlig, som vi skal, og alle prinsippene i eierskapsmeldingen følges opp av oss i den dialogen. Det er de forventningene vi har som eier. Men det er viktig å ikke blande. Det er ikke slik at man som statsråd eller fra Stortinget styrer selskapene. De forretningsmessige vurderingene er det selskapets styre som gjør. Dette er heller ikke et direktorat hvor man bestemmer hva som blir lagt til det. Vi som regjering er opptatt av moderasjon, og derfor har vi i den nye eierskapspolitikken også lagt til grunn at det skal være en ledende forventning til alle selskap som vi har eierskap i.

Og så vises det f.eks. til noen av disse bonusene som har vært for tradere. Jeg har veldig forståelse for at det ble reagert på de ordningene. Det har vi hatt flere runder om også her i salen, og det har Statkraft selv beklaget, og de har gjentatte ganger kommunisert at den tidligere bonusordningen ikke var riktig. Det ble gjort endringer også etter 2022.

Det som er viktig for oss som eier, er at vi har oppfordret selskapet til å vise en stor grad av åpenhet rundt sine ordninger. Det gjelder alle typer ordninger som man har i selskapet. Her er det viktig at selskapene også svarer for seg når de har på plass ulike ordninger. Det er viktig, når man har det ansvaret som jeg for min del har, at man er seg sitt ansvar bevisst for hvordan man utøver et best mulig statlig eierskap. Det gjør man ved å sikre størst mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer. Moderasjon er en viktig del av det, og åpenhet er en viktig del av det. Det kommer vi til å følge opp i eierskapsdialogen videre.

Geir Pollestad (Sp) [14:33:59]: Som det har vorte sagt: Statkraft er eit spesielt selskap. Dei forvaltar ein naturressurs på vegner av oss alle, så eg meiner det er heilt på sin plass å ha denne typen diskusjonar i Stortinget.

Når statsråden viser til at representanten Vedum har dårleg presisjon i utspela sine, trur eg det er på tide å finna ein spegel, for det var lite presisjon i dei svara som me fekk i dag. Det har vorte spurt fleire gonger om ein har gjeve bonusar på over 100 mill. kr til enkelttilsette i Statkraft. Det må vere mogleg å svara ja eller nei på det spørsmålet. Eg meiner det er relevant for folk i Noreg å veta om dette skjer, for det er jo dei som eig det. Det er ikkje statsråden som eig dette, heller ikkje regjeringa. Me forvaltar dette på vegner av folk i Noreg, og det gjer at ein må stilla nokre spesielle krav.

Det vert vist til eigarskapsmeldinga – det er greitt – og det vert vist til selskapslovgjevinga. Men selskapslovgjevinga gjeld jo for alle eigarar, og me ser private eigarar som er langt meir aktive som eigarar enn staten er.

Så seier statsråden at ein utøver eit aktivt eigarskap. Eg veit at statsråden har vore statsråd i litt over eitt år – gje oss nokre eksempel på kva slags konkret eigarskapsutøving som har skjedd i desse åra.

Eitt av problema i dette er at det er fort gjort å kvila litt, for selskapet tener jo så mykje pengar. Det betyr inngenting om husleiga doblar seg, og 1 000 tilsette merkar ein knapt på botnlinja. Viss ein går inn i den logikken, er det farleg, for ei krone for mykje brukt der er ei krone mindre til fellesskapet. Det gjeld anten overskotet er ei krone eller 100 mrd. kr.

Eg synest difor det som statsministeren svarte på eit spørsmål frå meg om det same temaet i spørjetimen på onsdag, var veldig spesielt. Han sa:

«Det er verdt å minne om (...) at Statkraft bidrar ganske godt til fellesskapet.»

Ja, det er fantastisk bra, men det er jo ikkje ein grunn til at me skal sitja stille og sjå på at det skjer sløsing, og at ein leiger og har lokale som er meir kostbare enn det ein strengt teke treng. Det er ikkje eit argument for å betala ut store bonusar at selskapet tener pengar. Å produsera vasskraft i Noreg med dei straumprisane som me har i dag, er eit konsept det er mogleg å tena pengar på. Det ligg ei grunnleggjande svakheit i tilnærminga til statsministeren, som eg kanskje opplever at næringsministeren har litt av òg, om at dette selskapet bidreg så bra, og difor er det ikkje så nøye. Jo, det er endå meir nøye då.

Eg håpar at me i den vidare debatten får ei avklaring på konkrete spørsmål, både om det er utbetalt bonusar på over 100 mill. kr til enkeltpersonar i selskapet, og om det er mogleg å gje nokre eksempel på at ein har utøvt eit aktivt eigarskap overfor Statkraft, og kor det i så fall er.

Eg meiner det er kjempeviktig at Stortinget har løpande diskusjonar om denne typen selskap. Senterpartiet ønskjer å endra klassifiseringa av selskapet fordi me meiner at Statkraft er så sentralt i det arbeidet som no må gjerast for å sikra folk og næringsliv i Noreg meir straum, rimelegare straum og jamnare prisar. Eg håpar me får meir opplysning i saka.

Senterpartiet har den største respekt for både eigarskapsmeldinga og selskapslovgjevinga, men det er fleksibilitet i desse tinga. Det skal kunne høyrast, når desse tinga vert brukte, kva for ein partifarge det er som snakkar om dei. Eg opplever at Arbeidarpartiet – iallfall i stort – har mykje av den same tilnærminga til eit aktivt eigarskap som Senterpartiet, men det er oftare og oftare at me ikkje høyrer det så godt når det vert snakka. Det vert berre formalistisk vist til selskapslovgjevinga og ei-

garskapsmeldinga utan å sjå på den fleksibiliteten som ligg i både selskapslovgjevinga og eigarskapsmeldinga.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [14:38:48]: Det er sagt veldig mye godt om aktivt eierskap og viktigheten av de statseide selskapene. De forvalter fellesskapets ressurser, og de skal bidra til oppnåelse av viktige målsettinger for samfunnet.

Det er interessant å høre næringsministeren, for det snakkes om moderasjon, og mye tyder jo på at mye av Statkrafts overskudd går til mye annet enn tilbake til fellesskapet. Lønnsmoderasjon skal vi i hvert fall lete lenge etter. Det er billønn til selskapets ledelse og avdelingsdirektører på mellom 185 000 kr og 250 000 kr uten krav om å eie en bil. Vi er kjent med at det er svært lukrative bonusordninger, og jeg opplever dessverre at næringsministeren ikke vil svare på hvor høye disse er. Det burde være et enkelt spørsmål å svare på.

Riksrevisjonens rapport om bonusordninger i selskaper med statlig eierandel, fra november i fjor, viste at Statkraft hadde de høyeste bonuskostnadene til ledende ansatte av de statseide selskapene i perioden 2015–2023. Det var ingen sammenheng mellom selskapets avkastning og bonusene til ledelsen i denne perioden. Den gjennomsnittlige årlige opptjente godtgjørelsen for ledende ansatte i Statkraft var langt over nivåene i f.eks. Petoro og Gassco. Jeg lurar på om næringsministeren er fornøyd med det.

Statkraft har siden 2018 hatt en enorm vekst i antall ansatte. De har økt fra 3 000 til nesten 7 000 ansatte i 2024. Lønnskostnadene har på samme tid skutt i været, med en økning i lønnskostnader på 33 pst. per ansatt. Det er altså til tross for alle de nyansatte. Dette betyr omtrent 1,5 mill. kr i lønnskostnader per ansatt. Tenker næringsministeren at dette er moderasjon? Det er i hvert fall til salt i grøten og litt til. Investor og forvalter Ole André Hagen omtalte Statkrafts ekspansjon siden 2018 som intern imperiebygging. Det er vanskelig å si seg helt uenig, men dette er virkelig bekymringsfullt.

Etter snart fire år med næringsministeren er det grunn til å spørre hva Arbeiderpartiet faktisk mener med et aktivt eierskap og lønnsmoderasjon i de statseide selskapene, for etter alle solemerker er den aktive styringen som vi hører om fra Arbeiderpartiet, bare en videreføring av forrige regjeringes passive eierskap.

Arbeiderpartiets landsmøte vedtok igjen at de vil forsterke moderasjonslinjen for lønnsnivået til lederstillinger i statlig eide selskaper. Jeg tror, iallfall etter det vi har sett så langt, at Statkrafts ledelse kan være trygg på at festen ikke er helt over ennå.

Erling Sande (Sp) [14:42:17]: Det er urovekkjande få svar frå næringsministeren i denne saka. Det er heilt openbert at det er ei utfordring for regjeringa dersom

det utviklar seg ei form for ekstravaganse i dei heileigde statlege selskapa. Den styringa og dei modellane ein vel for eigarstyring, treng òg å ha legitimitet. La meg formulere det som eit spørsmål: Er det ikkje slik at også Arbeidarpartiet meiner at noko av legitimiteten bak dei styringsmodellane ein har valt, nettopp er at ein då viser at dei signala ein sender ut politisk, blir fanga opp og praktisert av dei selskapa det gjeld? Ser Arbeidarpartiet seg tent med denne utviklinga? Det er eit kjernespørsmål.

Representanten Vedum var innom det som handlar om utflytting av arbeidsplassar i statleg sektor, anten det er direkte underlagde etatar eller for så vidt kvar dei statlege selskapa er lokaliserte. Vi har jo registrert at det har skjedd ei endring etter at Senterpartiet gjekk ut av regjering, der ambisjonen om å spreie statlege verksemdar og statlege arbeidsplassar over heile landet no handlar om utflytting frå Oslo sentrum til bydelane. La no det liggje i denne samanhengen. Då blei det òg vist til at ein grunn til å leggje dei ute i bydelane gjerne er at prisane der er lågare, altså at det også kan bety kostnadsreduksjonar å gjere ei slik utflytting. I tillegg er det viktig for dei bydelane, eller etter Senterpartiet sitt syn for dei delane av landet, som får denne typen arbeidsplassar.

Her skjer altså det motsette. Her skjer det ei flytting inn til det som er blant dei heilt klart høgast prisa områda i denne byen, Bjørvika. Det ligg også andre statlege arbeidsplassar i dette området som er interessante i den samanhengen, men det er jo prisane i dette området som er interessante. Statkraft har ifølgje Finansavisa nekta å opplyse om kva dei nye leigekostnadene i Bjørvika vil vere. Avisa viser til ein fersk marknadsrapport frå Mallings & Co, der leigeprisane for nybygg er opp mot 5 500 kr per m² i Bjørvika, mens på Lysaker og Lilleaker, der Statkraft er lokalisert i dag, ligg prisane på rundt 3 200 kr. Så eit kjernespørsmål her er: Meiner statsråden det er fornuftig pengebruk av Statkraft om selskapet nesten doblar leigekostnadene sine for å flytte inn i nye lokale i Oslo sentrum?

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [14:45:23]: Vi har denne interpellasjonen fordi vi har det jeg nesten vil si er kjærlighet til den norske vannkraften og også en veldig stolthet over den norske politiske tradisjonen som fra starten av 1900-tallet – til datidens Høyres store protester – har sikret offentlig eierskap. Ved eierskap gjennom konsesjonslovgivning og gjennom direkte eierskap har man sikret at det er nasjonal kontroll over norsk vannkraft. Det er en fantastisk suksess som har gitt store verdier, ikke bare gjennom lave og stabile strømpriser, men også gjennom inntekter til lokalsamfunn og til fellesskap. Derfor stiller vi de kritiske spør-

målene. Hvis man virkelig er venn av Statkraft, må man tørre å stille de kritiske spørsmålene.

Det er fire hovedspørsmål som har gått igjen, og jeg gjentar dem nå, så statsråd Myrseth kan svare på dem.

Spørsmål nummer én: Hvilken årlig avkastning har Statkrafts virksomhet utenfor Norge gitt, utenom tradingdelen, hvor det har vært en viktig satsing?

Spørsmål nummer to: Representanten Sande tok også opp kontorflyttingen fra Lilleaker, altså rett utenfor Oslo sentrum, til Bjørvika. Hvis de tallene som oppgis i media, er riktige, skaper det store ekstrakostnader som vil gi mindre grunnlag for utbytte. Synes statsråden det er helt greit at den typen kostnader bare skyter i været?

Spørsmål nummer tre: Ifølge Riksrevisjonens rapport ligger ledende stillinger på et lønnsnivå med en samlet lønnsgodtgjørelse på rundt 6 mill. kr, og man har hatt høyere prosentvis lønnsvekst i Statkraft enn i en del andre selskaper. Er det et styringssignal statsråden synes er helt ok, eller synes hun ikke det er ok? Hvis ikke må hun gå inn og styre.

Det fjerde spørsmålet vi enda ikke har fått svar på, er: Finnes det enkeltpersoner som har fått over 100 mill. kr i bonus? Det må være mulig å svare på det. Er det enkeltpersoner som har fått over 100 mill. kr i bonus på grunn av krafttrading på vegne av den norske stat? Det er det det er – krafttrading på vegne av den norske stat, gjennom Statkraft. Er det enkeltpersoner som har fått over 100 mill. kr i 2022 for det, ja eller nei? Jeg skjønner at Myrseth ble statsråd etter det, så jeg kan ikke stille henne til ansvar, men det er veldig interessant for det norske fellesskapet å vite det. Ja eller nei? I så fall: Hvorfor får vi ikke vite det? Jeg håper selvfølgelig at svaret er nei, og at vi skal få bort den typen tradingvirksomhet, for den er ikke formålstjenlig for det norske samfunnet.

Til slutt: Takk for debatten. Alle vi som er for offentlig eierskap, er de som må være mest kritiske til pengebruk i store statlige selskap.

Statsråd Cecilie Myrseth [14:48:29]: Det er også klokt at det er formelt riktig når man forvalter et eierskap. Når det gjelder en del av de spørsmålene, handler det ikke om at jeg ikke vil svare, eller at jeg bare ikke driver og styrer, men noen av de spørsmålene er det faktisk selskapet selv som er nødt til å svare på. For eks-

empel er det med lønnsutbetalinger et spørsmål som man må stille til Statkraft. Så har jeg også tidligere sagt, både nå og i tidligere runder her i salen, at det før har vært en ordning som har vært uheldig. Den har også blitt endret for disse traderne. Det tenker jeg er viktig.

Det er interessant å høre på denne debatten, for her er det altså tre tidligere statsråder i samme regjering som la fram denne eierskapspolitikken, som har vært med på å styre eierskapspolitikken fram til for bare noen uker siden, og så er det slik at nå har ting endret seg veldig, nå burde man komme med en helt ny eierskapspolitikk, nå burde man endre på de styringslinjene som man har gitt gjennom eierskapspolitikken i fellesskap, for nå er det blitt en helt annen type politikk som styrer. Det er jo ikke riktig. Det bildet man nå prøver å skape med det man kommer med, tror jeg heller ikke er særlig troverdig.

Det er selvfølgelig viktig å sikre moderasjon. Det er også viktig å sikre konkurransedyktighet for alle våre statlige selskaper. Det er også den beste måten å forvalte det statlige eierskapet på – som er fellesskapets ressurs-er. Statkraft er et ekstremt viktig selskap for oss, for det norske folk. Derfor er det også viktig at vi har det på statlige hender, at vi har et aktivt statlig eierskap. Det forvalter vi også på den måten som eierskapspolitikken er slått fast på her i denne salen, gjennom eierskapsprinsippene.

Jeg er også veldig glad for at vi har gode debatter rundt det statlige eierskapet. Det skulle bare mangle, med tanke på hvor store verdier man med dette forvalter, hvor mange arbeidsplasser det bidrar til, hvor store verdier det bidrar til – det sikrer både velferd og gode lokalsamfunn rundt i hele landet vårt. Det må likevel være på riktige premisser. Når det framstilles som at man som statsråd er nesten for en styreleder å regne, med tanke på hvilke svar man skal kunne gi her, er det ikke riktig, heller ikke i henhold til den eierskapspolitikken som vi i fellesskap har både utviklet og vedtatt.

Presidenten [14:50:59]: Sak nr. 12 er dermed ferdigbehandlet.

Dermed er dagens kart ferdig debattert. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

